

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

**ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ  
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΣΠΔΕ**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ**

**5<sup>ης</sup> (11<sup>ης</sup>) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ  
ΤΟΥ Σ.Π.Δ.Ε.**

**ΔΕΥΤΕΡΑ 11 ΜΑΪΟΥ 2009**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

**ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

**ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ**  
**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΣΠΔΕ**

**5<sup>η</sup> (11<sup>η</sup>) ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ Σ.Π.Δ.Ε.**

Η 5<sup>η</sup> (11<sup>η</sup>) συνεδρίαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΔΕ) πραγματοποιείται τη Δευτέρα 11 Μαΐου 2009 και ώρα 10.00 το πρωί στην Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων των Γενικών Αρχείων του Κράτους, Δάφνης 61, Ψυχικό, υπό την Προεδρία του Προέδρου του Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΠΔΕ) Επίτιμου Καθηγητή Γεώργιου Μπαμπινιώτη.

Στη συνεδρίαση παρίστανται τα εξής μέλη της Ολομέλειας του ΣΠΔΕ:

- 1. Γεώργιος Μπαμπινιώτης**  
Πρόεδρος Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης  
Επίτιμος Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
- 2. Βασίλειος Άνθιμος**  
Εκπρόσωπος Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών  
Προϊστάμενος ΔΟΥ Β Περιστερίου
- 3. Παρασκευάς Γιαλούρης**  
Εκπρόσωπος Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων  
Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης Αττικής  
Στη συνεδρίαση παρίσταται και ο αναπληρωματικός εκπρόσωπος  
Απόστολος Παπακωνσταντίνου
- 4. Σωτήριος Γκλαβός**  
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- 5. Μιχαήλ Δερμιτζάκης**  
Πρόεδρος Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας  
Καθηγητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών  
Στη συνεδρίαση παρίσταται και η Χρυσούλα Σοφianoπούλου, μέλος  
Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας
- 6. Ευθύμιος Αλεξανδρής**  
Πρόεδρος Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων
- 7. Γενέθλιος Μαυρίκιος**  
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης  
Προϊστάμενος Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β΄ Αθήνας

- 8. Δήμητρα Χατζημανώλη**  
Προϊσταμένη Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης  
Προϊσταμένη Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Α΄ Αθήνας
- 9. Πολυξένη Μπίστα**  
Διευθύντρια σχολικής μονάδας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης  
Διευθύντρια 1<sup>ου</sup> Γενικού Λυκείου Παπάγου, Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας  
Εκπαίδευσης Β΄ Αθήνας
- 10. Δημήτριος Καραμήτος**  
Διευθυντής σχολικής μονάδας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης  
Διευθυντής 11<sup>ου</sup> Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Ιλίου, Διεύθυνσης  
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Γ΄ Αθήνας
- 11. Χάρις Χελιώτη - Σχολινάκη**  
Σχολική Σύμβουλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης  
Σχολική Σύμβουλος Α΄ Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας
- 12. Προκόπιος Μανωλάκος**  
Σχολικός Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης  
Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης 6<sup>ης</sup> Περιφέρειας Δημοτικής  
Εκπαίδευσης, Πειραιά
- 13. Γεώργιος Τζίμας**  
Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής  
Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής 2<sup>ης</sup> Περιφέρειας Ειδικής Αγωγής, Αγ. Παρασκευή
- 14. Αικατερίνη Ρηνάκη**  
Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)  
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
- 15. Κωνσταντίνος Παπαντωνόπουλος**  
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)
- 16. Νίκος Παΐζης**  
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας (ΟΙΕΛΕ)
- 17. Φώτης Σκουλαρίκης**  
Αναπληρωματικός του Φώτη Λίτσου, εκπρόσωπος Πανελλήνιας  
Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ)
- 18. Μιχάλης Χαλκίδης**  
Εκπρόσωπος Νέας Δημοκρατίας  
Βουλευτής Ημαθίας
- 19. Ιωάννης Πανάρετος**  
Εκπρόσωπος ΠΑΣΟΚ  
Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών
- 20. Αδαμαντία Σπαθάτου**

Εκπρόσωπος ΛΑΟΣ  
Καθηγήτρια Μ.Ε.

Από τη συνεδρίαση απουσιάζουν οι:

- 1. Κωνσταντίνος Σούτσας**  
Πρόεδρος Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών  
Καθηγητής ΤΕΙ
- 2. Θεμιστοκλής Κοτσιφάκης**  
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)  
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
- 3. Δημήτριος Γκίνης**  
Εκπρόσωπος Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)  
Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ)
- 4. Δημήτριος Μπράτης**  
Εκπρόσωπος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)  
Πρόεδρος Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (ΔΟΕ)
- 5. Νικολέτα Δασκαλάκη**  
Εκπρόσωπος της Βουλής των Εφήβων  
Μαθήτρια 10<sup>ου</sup> Λυκείου Περιστερίου
- 6. Κωνσταντίνος Γκρίτζαλης**  
Εκπρόσωπος της Βουλής των Εφήβων  
Μαθητής 2<sup>ου</sup> Λυκείου Χαλανδρίου
- 7. Μιχάλης Κουρουτός**  
Εκπρόσωπος Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ)
- 8. Γιάννης Αντωνάκος**  
Εκπρόσωπος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)  
Μέλος Ανώτατης Διοίκησης Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ)
- 9. Ρένα Μπαρδάνη**  
Εκπρόσωπος του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών (ΣΕΒ)  
Συντονίστρια Δικτύου Εργασιακών Σχέσεων και Κοινωνικής Πολιτικής του ΣΕΒ
- 10. Κωνσταντίνος Καρέλης**  
Εκπρόσωπος Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ)  
Δήμαρχος Μελίκης
- 11. Ευαγγελία Σχοιναράκη**  
Εκπρόσωπος Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας (ΕΝΑΕ)  
Νομάρχης Ηρακλείου

Η Ανώτατη Συνομοσπονδία Γονέων Μαθητών Ελλάδας, το Κ.Κ.Ε. και ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α δεν όρισαν εκπροσώπους.

Στη συνεδρίαση παρίσταται και ο:

1. Χρήστος Τρικαλινός, Καθηγητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, εκπρόσωπος ΠΟΣΔΕΠ

Αρμόδια για την τήρηση των πρακτικών η Αγγελική Σουφλή, διοικητική υπάλληλος στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.

Η συνεδρίαση αρχίζει στις 10.00 το πρωί αφού προηγουμένως ο Πρόεδρος διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας.

## **ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ**

1. Ποιοτικά στοιχεία της Εκπαίδευσης
  - Αναλυτικά Προγράμματα
  - Μέθοδοι Διδασκαλίας
  - Διδακτέα Ύλη
  - Στήριξη με τη χρήση Βιβλιοθηκών και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας
  
2. Ενημέρωση επί του Προγράμματος PISA (The Programme for International Student Assessment)

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Να αρχίσουμε , αν θέλετε. Αρχίζω με μια ενημέρωσή σας σε δυο τρία θέματα. Εκλήθην να ενημερώσω το Πολιτικό Συμβούλιο, ήταν βεβαίως ο Υπουργός, ήταν η κ. Διαμαντοπούλου εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ, εκ μέρους του ΛΑΟΣ ήταν ο κ. Γεωργιάδης και εκ μέρους της Νέας Δημοκρατίας η κ. Κανελλοπούλου. Τους είπα τι κάνουμε, τα προβλήματά μας, τις σκέψεις μας, τον τρόπο που προχωρούμε. Θέλω να σας μεταφέρω κάποια πράγματα από τα πολλά που ελέχθησαν που θα είναι χρήσιμα και, κατά κάποιον τρόπο, μου ζητήθηκε να τεθούν υπόψη, να είμαστε ενημερωμένοι γενικότερα.

Ετέθη το θέμα από την κ. Διαμαντοπούλου, δεν έχει σημασία δηλαδή ποιος το είπε, το λέω γιατί μας απασχολεί, αλλά επειδή ετέθη, να είχαμε έναν χάρτη των σχολείων, να το πω έτσι κάπως επιγραμματικά. Και στο Πολιτικό Συμβούλιο το ζητάνε, αλλά νομίζω ότι και για εμάς θα ήταν χρήσιμο, και απευθύνομαι στον κ. Γιαλούρη, τον εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας, να μας διευκολύνει, γιατί απαιτείται συλλογή δεδομένων, τα έχουμε πει κι εμείς κατά καιρούς, αλλά ίσως έχει φτάσει η ώρα τώρα να τα μαζέψουμε αυτά, τον αριθμό των σχολείων επί παραδείγματι, τον ακριβή αριθμό σχολείων που έχουμε. Πάνω κάτω ξέρουμε βέβαια και δημοσιεύονται κατά καιρούς, αλλά ας έχουμε τα τελευταία στοιχεία και εν πάση περιπτώσει όλα αυτά. Επίσης την κατανομή σε μονοθέσια, διθέσια. Ετέθη ένα θέμα, το οποίο νομίζω ότι πρέπει κι εμάς να μας απασχολήσει, γιατί έχει σχέση με την ποιότητα της εκπαίδευσης. Ξέρετε, υπάρχει η πολιτική των κοινοτήτων, των μικρών τέλος πάντων περιοχών, να θέλουμε ο καθένας να έχει το σχολείο στον τόπο του. Αυτό δημιουργεί πολλές θέσεις μονοθέσιων, διθέσιων σχολείων, δηλαδή σχολείων τα οποία από τη φύση τους εγγενώς είναι ελλιπή. Αυτό βέβαια είναι τελικά ένα πολιτικό θέμα, αλλά γίνεται και εκπαιδευτικό, στο βαθμό που επηρεάζει την ποιότητα της εκπαίδευσης. Και θα έπρεπε κάπου να μας απασχολήσει και εμάς. Ένα άλλο θέμα, ποσοτικό ας το πούμε, αναλογία μονίμων και αναπληρωτών. Κι εμείς εδώ θίξαμε το θέμα, ότι σε περιοχές κρίσιμες, υπηρετούν κατά το πλείστον αναπληρωτές, ενώ θα έπρεπε ίσως διαφορετικά να είναι τα πράγματα, για να μπορεί να υπάρξει αποτέλεσμα σε ευαίσθητες περιοχές. Αλλά εν πάση περιπτώσει να ξέραμε αυτή την αναλογία, όλα αυτά από το Υπουργείο Παιδείας και από τον εκπρόσωπό του εδώ, τον συνάδελφο τον κ. Γιαλούρη. Και αναλογία ειδικοτήτων αν μπορούσαμε να είχαμε, δηλαδή πόσοι είναι οι φιλόλογοι, πόσες είναι οι ειδικότητες τέλος πάντων, οι βιολόγοι, οι μαθηματικοί, οι δάσκαλοι, ξένες γλώσσες κτλ.

Τέλος, κάτι το οποίο το έχουμε πει και εδώ επανειλημμένως και πρέπει να το δούμε, τι διαθέτουμε σε εργαστήρια, σε βιβλιοθήκες και σε Η/Υ κτλ. Ελέχθη στο Πολιτικό Συμβούλιο ότι εμφανίζεται μια εικόνα η οποία είναι ψευδής. Ποια δηλαδή: ότι το 90% φαίνεται να είναι συνδεδεμένο με το διαδίκτυο. Αλλά αυτό δε σημαίνει ότι εκπαιδευτικά το σχολείο είναι συνδεδεμένο με το διαδίκτυο και μπορούν οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές να έχουν τέτοια πρόσβαση. Απλώς στο γραφείο του Διευθυντού υπάρχει ένας υπολογιστής που κατά βάση έχει δυνατότητα συνδέσεως με το διαδίκτυο. Αυτό δε μας λύνει τα θέματα τα συνδεδεμένα με την παιδευτική διαδικασία, είναι κάτι που πρέπει να το δούμε. Επομένως , κ. Γιαλούρη αυτά είναι, εκτός αν εδώ οι συνάδελφοι σκεφθούν και κάτι άλλο που θα θέλαμε να πάρουμε ως στοιχεία. Τον αριθμό λοιπόν των σχολείων κατά βαθμίδες, την

διάρθρωση μονοθέσια, διθέσια κτλ., αναλογία μονίμων και αναπληρωτών, αναλογία ειδικοτήτων και τις υποδομές που έχουμε σε εργαστήρια, σε βιβλιοθήκες και σε υπολογιστές.

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Να ρωτήσω κάτι διευκρινιστικά. Ως προς τον αριθμό σχολικών μονάδων κτλ., νομίζω ότι είναι σχετικά εύκολο το να το αποτυπώσω και σ' έναν πίνακα και θα κοιτάξω να το κάνουμε και κατά περιφερειακή Διεύθυνση έτσι ώστε να φαίνεται και η κατανομή πώς είναι γεωγραφικά.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ενδιαφέρει πολύ.

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Εκείνο το οποίο δεν έχω αντιληφθεί ακριβώς πώς είναι, σε ότι αφορά τα εργαστήρια και τις βιβλιοθήκες, το στοιχείο πώς θέλετε να είναι αποτυπωμένο;

**Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ:** Τα έχουμε όλα αυτά τα στοιχεία στο πρόγραμμα αποτύπωσης το οποίο το κλείσαμε 31/12, μέχρι προχθές δούλευε το παλιό server το οποίο είχαμε, προσπαθούμε να πάρουμε χρηματοδότηση, όχι από το ΕΣΠΑ, αλλά φάγαμε τον τακτικό προϋπολογισμό διότι το πρόβλημά μας είναι το εξής: έχουμε στοιχεία, είναι 45.000 περίπου οι σχολικές μονάδες στην Ελλάδα, να πάρουμε χρήματα από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου, ούτως ώστε να συνεχίσουμε την ενημέρωση του προγράμματος από το Δεκέμβριο του 2007. Δηλαδή η επικαιροποίηση των στοιχείων...

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Έχουμε δηλαδή μέχρι το 2007 τι συμβαίνει; Και για όλα αυτά που ρωτάμε;

**Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ:** Σχεδόν για όλα. Δηλαδή π.χ. το «θεατρικές αίθουσες» αν έχουμε, έχουμε μια γενική εικόνα ότι το τάδε σχολείο διαθέτει θεατρική αίθουσα. Δεν έχουμε όμως, και αυτό θέλουμε να κάνουμε στην περαιτέρω επεξεργασία των στοιχείων, να έχουμε περιγραφή αυτής της θεατρικής αίθουσας, αν είναι συνεχής..

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Αυτό είναι κάτι που θα το επιδιώξετε.

**Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ:** Αλλά αν έχει εργαστήρια, τι εργαστήρια έχει, τι δυναμικότητα, αν έχει αμφιθέατρο, τι αμφιθέατρο έχει κτλ., όλα αυτά τα έχουμε, τι έκταση έχει το προαύλιο. Και είναι και στο διαδίκτυο, αλλά μέχρι πριν από 20 μέρες, τώρα προσπαθούμε να βρούμε χρήματα ν' αγοράσουμε καινούργιο server και να βάλουμε...

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Καλά. Μας λέτε λοιπόν ότι αυτά τα στοιχεία μπορούμε να τα έχουμε από την Υπηρεσία σας, από το Κέντρο σας και συνεργάζεστε με τον κ. Γιαλούρη για επιπλέον στοιχεία που θα μπορούσαν ενδεχομένως ....

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Από εμάς θα ζητήσουν. Και ο ΟΣΚ από μας τα ζητάει.



**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Εσείς έχετε άμεση πρόσβαση στις περιφέρειες για τα συμπληρωματικά στοιχεία κτλ.;

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Έχουμε κωδικούς. Οι περιφέρειες, ο κάθε Διευθυντής σχολείου, έχει έναν κωδικό με τον οποίο και επικοινωνούμε και επικοινωνεί μαζί μας.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Άρα μας λέει ο κ. Πρόεδρος ότι θα μας δώσει αυτά τα στοιχεία κι επομένως είναι σχετικά εύκολο να το αντιμετωπίσουμε αυτό, μέχρι το 2007. Κυρία Σπαθάτου έχετε το λόγο.

**Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ:** Ήθελα να προσθέσω ότι καλό θα ήταν να είχαμε και αναλογία μαθητών μεταναστών, με την έννοια του ότι είναι απαραίτητη προϋπόθεση γνώσης της ετερότητας των μαθητών να κρατηθεί, το λέμε για τα προγράμματα, και των επιπτώσεων, θετικών ή αρνητικών, που μπορεί να έχει για κάθε σχολείο, για την απόδοσή τους, ώστε ν' αποκομίσουμε και κάποιο συμπέρασμα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Είναι πολύ σωστό αυτό, αυτή η διάσταση μας ενδιαφέρει πολύ. Επειδή τα βλέπω σ' εφημερίδες, άρα κάπου υπάρχουν και τα παίρνουν οι δημοσιογράφοι.

**Α. ΣΠΑΘΑΤΟΥ:** Θα είναι και για μας καλό, βοηθητικό.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ο κ. Πανάρετος έχει το λόγο.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Καλημέρα. Στην κατεύθυνση αυτή της καταγραφής στοιχείων και σε συνέχεια της συζήτησης που κάναμε την προηγούμενη φορά στη συνεδρίασή μας, νομίζω ότι θα ήταν χρήσιμο να έχουμε και μια, σχετικά εύκολη για το Υπουργείο Παιδείας, καταγραφή, από τα σχολεία της περιφέρειας και κυρίως τ' απομακρυσμένα σχολεία, ποιος είναι ο αριθμός των καθηγητών, ή των δασκάλων, που φεύγουν μετά την έναρξη της σχολικής χρονιάς. Δηλαδή απομακρύνονται με αποσπάσεις. Αν δεν ξεκινήσουμε να θέτουμε αυτά τα θέματα ουσιαστικά, δεν θα ξεφύγουμε από τα προβλήματα που αντελήφθην εγώ την περασμένη φορά, ότι όλοι βλέπουμε ότι κάτι χρειάζεται να γίνει σ' αυτά τα σχολεία.

Το πρώτο πράγμα που χρειάζεται να γίνει, πριν φτάσουμε στα πιο προχωρημένα που προτείναμε την περασμένη φορά, είναι να μη φεύγουν οι δάσκαλοι. Αλλά αν δεν καταγράψουμε πόσοι φεύγουν, μένουμε σε μια γενική εντύπωση ότι ναι, υπάρχουν κάποια σχολεία που κάποιοι δάσκαλοι φεύγουν. Εάν καταγραφεί αυτό θα προκαλέσει το ενδιαφέρον και των τοπικών κοινωνιών και των πολιτικών ηγεσιών να δώσουν μια μεγαλύτερη έμφαση σ' αυτό το πράγμα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Στο θέμα των αποσπάσεων λοιπόν, των αποσπασμένων.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Ναι, αποσπάσεις, αλλά ξέρετε, ουσιαστικά δεν είναι αποσπάσεις, τέλος πάντων να μην τις χαρακτηρίσω τώρα, γιατί αυτές οι αποσπάσεις δεν είναι οι συνήθεις αποσπάσεις, γιατί στις συνήθεις αποσπάσεις υποτίθεται ότι αυτή η διαδικασία κλείνει κάποια στιγμή. Εγώ

μιλάω για το σχολείο των Κυθήρων, για το Γυμνάσιο των Κυθήρων, που τον Οκτώβρη ας πούμε φεύγουν 10 άτομα και πάνε κάπου αλλού, για άλλους λόγους, διαχρονικά.

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Να πω κάτι σ' αυτό. Τουλάχιστον την τελευταία χρονιά οι αποσπάσεις όλες είχαν τελειώσει από το τέλος Μαΐου, αρχές Ιουνίου. Έγινε μια τεράστια προσπάθεια έτσι ώστε στην αρχή της σχολικής χρονιάς να είναι όλα τα σχολεία λειτουργικά καλυμμένα. Υπήρξαν όμως περιπτώσεις, αρκετές μπορώ να πω, τουλάχιστον για την Αττική που έβλεπα εγώ, ότι τη μία μέρα μηδενίζονταν τα κενά, τα λειτουργικά κενά, την επομένη εμφανίζονταν λειτουργικά κενά, λόγω αδειών γονικών, κύησης, επαπειλούμενες κτλ. Αυτό δεν είναι απόσπαση όμως, είναι άλλο θέμα αυτό.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Νομίζω ότι ο κ. Πανάρετος, επειδή τον ενδιαφέρει και μας ενδιαφέρει όλους το θέμα της λειτουργικότητας και αυτό μας ενδιαφέρει δηλαδή, τα κενά που υπάρχουν, έχει μια σημασία τα κενά να τα δούμε πώς διαμορφώνονται, λίγο περισσότερο στατιστικά, δεν μπορείτε να ξέρετε τι θα γίνει αλλά.. .

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Είναι δυο ειδών πράγματα, τα λειτουργικά κενά και τα οργανικά κενά. Αυτά τα οποία δημιουργούν το πρόβλημα είναι τα λειτουργικά κενά, τα οποία αναφύονται μέρα με την ημέρα για διάφορους λόγους, που συνήθως είναι άδειες αυτής της μορφής που σας είπα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Μήπως μπορούμε να έχουμε μια εικόνα και γι' αυτά, μια καταμέτρηση; Περίπου.

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Δύσκολο.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Τι έχει συμβεί στο παρελθόν βέβαια, έτσι δεν είναι; Εμείς ξέρουμε ας πούμε στα Αρσάκεια ότι κάθε χρόνο μας λείπει ένα Χ ποσοστό, περίπου, το ξέρουμε. Φαντάζομαι ότι τηρουμένων των αναλογιών, ξέρει και η εκπαίδευση τι της λείπει κάθε χρόνο.

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Πάντως σας λέω ότι ειδικά φέτος και για την Αττική, που είχε γίνει μια τεράστια προσπάθεια και κάθε εβδομάδα στέλναμε αναφορές, παίρνοντας εμείς ως περιφερειακή Διεύθυνση αναφορές κενών στο Υπουργείο, τις κάλυπτε το Υπουργείο και αμέσως μετά εμφανίζονταν καινούργια κενά λόγω τέτοιας μορφής απουσιών.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Κύριε Πρόεδρε, μια παρατήρηση να κάνω. Απλώς στον κ. Γιαλούρη ήθελα να πω, βλέποντας τα χαμόγελα των εκπαιδευτικών που είναι εδώ μέσα, ας ρωτήσει τους εκπαιδευτικούς. Θα καταλάβει πάρα πολύ καλά τι εννοώ και για να τον διευκολύνω ακόμα περισσότερο, ας ψάξει την περίοδο μέχρι το 2004. Δεν τα ξέρει ο κόσμος, αυτό είναι το θέμα. Και αν δεν ξεφύγουμε απ' αυτή την πρακτική των εξυτηρητήσεων...

Να σας πω ένα άλλο στοιχείο που έχει σημασία. Πόσοι εκπαιδευτικοί μένουν στο σχολείο παραπάνω από δυο χρόνια; Σ' αυτά τ' απομακρυσμένα σχολεία πόσοι μένουν;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κύριε Πρόεδρε, υπάρχει τεράστιο πρόβλημα στις παραμεθόριες και νησιωτικές περιοχές, όπου ο αριθμός των αναπληρωτών είναι θεαματικά υψηλότερος των μονίμων και σε κάποιες περιπτώσεις είναι μόνο αναπληρωτές. Υπάρχουν σχολεία της επαρχίας που τη Διεύθυνση του σχολείου την αναλαμβάνει αναπληρωτής, γιατί δεν υπάρχει μόνιμος. Εξαιρετικές περιπτώσεις, αλλά υπάρχουν και τέτοιες. Άρα το πρόβλημα δεν είναι εάν κάποια απόσπαση γίνεται σε κάποιο κεντρικό, έστω και τον Οκτώβρη, ή αν είναι για λόγους λοχείας κτλ.. Το πρόβλημα θα πρέπει να το δούμε, διότι πράγματι αυτές οι περιοχές έχουν αναπληρωτές καθηγητές, δεν έχουν μόνιμο προσωπικό και δημιουργούνται τεράστια προβλήματα στη μάθηση για τους μαθητές αυτών των περιοχών. Επίσης μια στρέβλωση του συστήματος είναι ότι κατ' ανάγκη τα κενά φαίνονται σ' αυτές τις περιοχές. Θυμάμαι στην περιοχή της Ηλείας που ξαφνικά βρέθηκαν 30 καθηγητές Αγγλικών να είναι διορισμένοι, ενώ χρειάζονταν 5 για παράδειγμα, ήταν υποχρεωμένη η πολιτεία αυτούς τους υπόλοιπους 25 να τους μετακινήσει σε άλλα κεντρικά σχολεία ακόμα και στην Αττική. Έτσι λοιπόν φαινόταν ότι διορίζεται στην Ηλεία και στη συνέχεια ερχόταν στην Αττική. Υπάρχει μια στρέβλωση δηλαδή που δημιουργούν τα οργανικά κενά, άρα αν θέλουμε να βάλουμε μια τάξη σε όλο αυτό το σύστημα νομίζω ότι πρέπει να τα δούμε και να κάνουμε συγκεκριμένες προτάσεις. Από κει και πέρα είναι θέμα της πολιτείας κατά πόσον αυτές θα τις κάνει.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Αλλά μπορεί να επισημανθεί ως πρόβλημα μια και το βλέπουμε μέσα από τα σχολεία. Μην ξεχάσω να πω, μας παρακάλεσε ο κ. Κουρουτός να πούμε, δεν μπορεί να είναι εδώ, όπως και ο αναπληρωτής του, κάτι έχουν στη ΓΣΕΕ, κάπου αλλού πρέπει να είναι και δεν μπορεί να είναι σήμερα εδώ. Η κ. Μπίστα έχει το λόγο.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Ναι, για τις αποσπάσεις. Δεν είναι μόνο στα περιφερειακά σχολεία, είναι και στα κεντρικά σχολεία. Υπάρχουν άλλου είδους αποσπάσεις. Ας πούμε στο δικό μου σχολείο υπάρχει κενή οργανική θέση από το 1995, γιατί ο συνάδελφος έχει αποσπασθεί στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, δεν έχει σημασία, δεν μπορεί να δοθεί αυτή η θέση, ο κ. Μαυρίκιος είναι εδώ, και κάθε χρόνο έχουμε αναπληρωτή. Δηλαδή αποσπασμένο εκπαιδευτικό, ο οποίος δεν μπορεί να ενταχθεί πάντοτε στην κουλτούρα της σχολικής μονάδας κτλ. Ο συνάδελφος έχει 30-32 χρόνια στην εκπαίδευση, αυτός που έχει αποσπασθεί από το 1995, φαντάζομαι ότι δε θα επιστρέψει στο 1<sup>ο</sup> Λύκειο Παπάγου, θα πρέπει να υπάρξει κάποιος τρόπος. Θέλει κάποιος να πάει σε μια άλλη Υπηρεσία; Μετά από τα 3-4 χρόνια, κάνω την πρόταση: ας χάνεται η οργανική. Δεν μπορεί να κρατιέται η οργανική και να μετακινείται ο συνάδελφος που έχει τους λόγους του, είναι απαραίτητος πλέον στο φορέα, αλλά και το σχολείο δεν μπορεί να περιμένει να έρθει κάποιος με απόσπαση. Καταθέτω και αυτό το θέμα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Έχετε δίκιο, καταλαβαίνουμε το πρόβλημα και πρέπει να το περιγράψουμε γιατί είναι μια διάσταση του θέματος.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Νομίζω ότι υπάρχει και αυτό στα κεντρικά σχολεία. Και το θέμα νομίζω με την διπλοβάρδια, το είχαμε θέσει στον Πρόεδρο του ΟΣΚ την

προηγούμενη. Κάποια στιγμή πρέπει να έχουμε εκείνο τον πίνακα αλλά άλλαξε στο μεταξύ ο Πρόεδρος του ΟΣΚ. Σας ευχαριστώ πολύ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε Πρόεδρε, κάποια στιγμή, δεν ξέρω πότε θα είστε έτοιμος, να μας δώσετε τα σχολεία που είναι σε διπλή βάρδια κτλ., πού βρίσκεται αυτό το θέμα.

**Ε. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ:** Καλησπέρα σας. Μπορώ να πω αυτή τη στιγμή ότι το θέμα της διπλοβάρδιας βαίνει προς βελτίωση, όχι μόνο για λόγους κτιριακούς, αλλά και για λόγους δημογραφικούς. Στη Θεσσαλονίκη που ήταν αρκετά οξύ και αν θυμάμαι καλά ήταν της τάξης του 32%, πριν ένα-δύο χρόνια, αυτή τη στιγμή είναι στο 18%. Ήμουν μάλιστα προχθές στη Θεσσαλονίκη για ενημέρωση και εκεί παρακάλεσα κυρίως τους συναδέλφους της εκπαιδευτικής Διοίκησης να δούμε και ζητήματα – και το έθεσε και ο Υπουργός προχθές στο Χαλάνδρι που κάναμε κάποια εγκαίνια - καλύτερης συνεργασίας των όμορων δήμων στο κτιριακό. Ξέρετε, μπορεί στην ίδια γειτονιά να είναι δυο σχολεία τα οποία εξυπηρετούν δυο διαφορετικούς Δήμους, ενώ θα μπορούσε να είναι ένα σχολείο και να εξυπηρετεί τους Δήμους χωρίς προβλήματα. Απλώς μια και μου δόθηκε ο λόγος, να επισημάνω ότι στην Αττική πράγματι έχουμε, στο θέμα που έβαλε ο κ. Πρόεδρος, ειλικρινή και αληθινή αποτύπωση των εργαστηρίων, είτε εργαστηρίων φυσικής, χημείας και βιβλιοθηκών. Για την υπόλοιπη Ελλάδα πράγματι υπάρχει ζήτημα στην αποτύπωση και ίσως να δούμε κι εμείς πώς μπορούμε να βοηθήσουμε σ' αυτό, δηλαδή ζητώντας με κάποιο φόρμα, κάποιο δελτίο, να κάνουμε απογραφή, συμπληρωματικά ίσως, για να έχουμε από δυο πλευρές στοιχεία.

Τέλος, στο θέμα των αποσπάσεων που έθιξε ο κ. Πανάρετος και το οποίο γίνεται 10ετίες τώρα, συζητάμε βέβαια για το Λύκειο σ' αυτό το χρονικό διάστημα, αλλά είναι ένα σημαντικό θέμα το οποίο νομίζω ότι μπορεί ν' απασχολήσει το Συμβούλιό μας και μάλιστα μπορούμε να προτείνουμε και λύση. Δε χρειάζεται ιδιαίτερη σοφία, αν εφαρμοστεί κάτι ανάλογο με τις μετεγγραφές που έγινε, το 2005 αν θυμάμαι καλά, των φοιτητών, πιθανό μπορούμε να λήξουμε κι αυτό το ζήτημα. Δηλαδή θα υπάρξουν και κάποιες μικρές αδικίες, αλλά θα υπάρξουν και εκπαιδευτικοί στα ακριτικά σχολεία. Δηλαδή νομίζω ότι η κατεύθυνσή μας πρέπει να είναι προς αυστηροποίηση του ζητήματος των αποσπάσεων, ιδιαίτερα στις δύσκολες περιοχές και τη δύσκολη περίοδο, τον Σεπτέμβρη δηλαδή που ξεκινά το σχολικό έτος. Και η πρόταση προσωπικά η δική μου προς διαβούλευση και ζύμωση είναι ν' ακολουθήσουμε το παράδειγμα, λίγο ως πολύ, όσο μπορεί να εφαρμοστεί, των μετεγγραφών των φοιτητών. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριοι συνάδελφοι να μην το ανοίξουμε πάρα πολύ, νομίζω ότι είναι κάποια στοιχεία, επισημαίνουμε ότι υπάρχουν προβλήματα σ' αυτό το χώρο επειδή έχουν σχέση με την ποιότητα και τη λειτουργία της εκπαίδευσης, κάπου πρέπει με παρρησία να τα επισημάνουμε και να δώσουμε τη διάστασή τους. Μέχρι εκεί, να μην επιμείνουμε πάρα πολύ σ' αυτό γιατί έχουμε πάρα πολλά άλλα. Κύριε Καραμήτρο έχετε ζητήσει το λόγο από πολλή ώρα.

**Δ. ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΣ:** Μια μικρή επισήμανση θέλω να κάνω. Επειδή πέρα από την αποτύπωση του server, κάθε χρόνο στη διάρκεια της χρονιάς, συμπληρώνουμε πάρα πολλούς στατιστικούς πίνακες. Πολλές φορές είναι ασαφείς και δεν μπορούμε να βάλουμε μια αίθουσα, ας πούμε πολλαπλών χρήσεων, που έχω στο σχολείο μου, ως τι θα τη δηλώσω; Ως αίθουσα θεάτρου, γυμναστήριο, πειραμάτων; Θέλω να υπάρχει σαφήνεια κάθε φορά στο τι ζητάμε από κάθε στατιστικό πίνακα. Είναι μια σημαντική λεπτομέρεια, δηλαδή αναγκάζει τους Διευθυντές να δουν τι εννοεί εδώ, τι θα γράψουμε εκεί κτλ. Την καθημερινότητα την κάνει δύσκολη.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Είναι μια διάσταση αυτή. Ο κ. Τρικαλινός έχει το λόγο.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Δυο λόγια κατ' αρχήν θα ήθελα να πω. Νομίζω ότι εδώ ανακύπτει ένα θέμα το οποίο είναι η πτυχή ενός γενικότερου ζητήματος που λέγεται «Διοίκηση της εκπαίδευσης». Νομίζω λοιπόν ότι αυτή τη στιγμή το να συζητούμε μεμονωμένα το θέμα των αποσπάσεων, μας τραβάει πίσω το χρόνο, γι' αυτό θα πρέπει ν' αφιερώσουμε μια συζήτηση στο θέμα Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Παρεμπιπτόντως να πω ότι αν θέλουμε να πάμε στο θέμα της μετεγγραφής των φοιτητών, να σας πληροφορήσω ότι η ρύθμιση του 2005 χειροτέρεψε το πρόβλημα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πάντως το θέμα της Διοίκησης πρέπει να είναι ένα θέμα και εδώ έχουμε ανθρώπους οι οποίοι το ξέρουν καλά το θέμα και όλοι θα μπορούσαμε να έχουμε ενδεχομένως προτάσεις για την ίδια τη Διοίκηση, που είναι μια παράμετρος των σχολείων πάρα πολύ σημαντική. Αυτό είναι μια διάσταση. Ο τελευταίος γι' αυτό το θέμα και θα συνεχίσω εγώ. Κύριε Πανάρετε έχετε το λόγο.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Είναι πράγματι γεγονός ότι εύκολα μπορεί να ξεφύγει κανείς από τη βασική στρατηγική που έχει χαράξει στο τι συζητάμε. Όμως πιστεύω ότι δεν είναι θέμα Διοίκησης της Εκπαίδευσης, είναι θέμα επιλογής των εκπαιδευτικών. Και θα πρότεινα ένας φορέας να κάνει μια καταγραφή των πρακτικών που ακολουθούνται για την επιλογή των εκπαιδευτικών σε διάφορες χώρες. Ενδεχομένως καταλληλότερο είναι το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, ή το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Εγώ ως Πρόεδρος του ΕΣΥΠ το '99 είχα κάνει μια αντίστοιχη δουλειά, και πρέπει να υπάρχει και στο διαδίκτυο αλλά αυτό είναι ξεπερασμένο πια.

Γιατί είναι λάθος να προσπαθήσουμε ν' αντιμετωπίσουμε ένα πρόβλημα με εσωτερικές πρακτικές, όπως οι μετεγγραφές ή αν θα διορίζουμε ή αν δεν θ' αποσπάμε ή αν θα κάνουμε το α' ή το β'. Εγώ πιστεύω, εάν πράγματι έχουμε την πρόθεση και τη διάθεση να συζητήσουμε σε βάθος και με ουσιαστικό τρόπο τα προβλήματα, να ξαναδούμε το θέμα της τοποθέτησης των εκπαιδευτικών.

Αυτή τη στιγμή δηλαδή τι έχουμε, για να περιγράψω τις σκέψεις μου. Έχουμε μια συγκεντρωτική λογική, όπου οι εκπαιδευτικοί τοποθετούνται κεντρικά, από την κεντρική Διοίκηση, από το Υπουργείο Παιδείας. Το ερώτημα είναι πόσο διαδεδομένη είναι αυτή η πρακτική (κανείς δεν την χρησιμοποιεί κατά τη γνώμη μου πλέον) και ποιες είναι οι άλλες οι πρακτικές που εφαρμόζονται σε μια σειρά από χώρες. Να πάρουμε τις

χώρες του ΟΟΣΑ αν θέλουμε, αφού είμαστε μέλος του ΟΟΣΑ, με τι τρόπο επιλέγονται οι εκπαιδευτικοί στα σχολεία, πώς γίνονται οι τοποθετήσεις στα σχολεία. Αυτό πιστεύω ότι είναι ένα ενδιαφέρον θέμα. Αν καταγραφούν οι πρακτικές, θα μας βοηθήσει πολύ περισσότερο να οδηγηθούμε σε σωστές αντιμετώπισεις, από το να επιχειρούμε να λύσουμε το πρόβλημα με επιμέρους μέτρα, όπως εάν κάποιος αποσπάται ή δεν αποσπάται, εάν θα έχει οργανική θέση ή αν δε θα έχει οργανική θέση. Ευχαριστώ.

**M. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ:** Είναι ότι είναι και θέμα πολιτικής όσον αφορά τις αποσπάσεις. Γιατί τώρα τα τελευταία χρόνια, επειδή έχουμε έλλειψη σε δασκάλους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, έχουν σχεδόν απαγορευθεί οι αποσπάσεις, με αποτέλεσμα αυτό να έχει αντίκτυπο στα μέλη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία για τον α' ή β' λόγο, δεν είναι αποσπάσεις για να πάνε να βοηθήσουν, θέλουν ν' αποσπασθούν για να επιμορφωθούν. Και δεν μπορούν να πάρουν ούτε αυτό. Δηλαδή θα πέσουμε σε μια κατάσταση και είναι ένα θέμα, από τη μια λέμε να κάνουμε επιμόρφωση κι από την άλλη επειδή έχουμε ελλείψεις σταματάμε και τα κόβουμε μαχαίρι.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Τώρα να μη λύσουμε όλα αυτά τα θέματα, αρκετά έχουμε στην πλάτη μας. Συνεχίζω την ενημέρωσή από το Πολιτικό Συμβούλιο. Όλα τα μέλη του Πολιτικού Συμβουλίου επέμειναν, όπως κι εμείς άλλωστε, και μετέφερα τους προβληματισμούς μας, στην αξιολόγηση σε όλα τα επίπεδα. Από το σύστημα κι όλα αυτά που κι εμείς λέμε, μέχρι και τους εκπαιδευτικούς. Όλα τα μέλη επέμειναν ότι θα πρέπει όλες οι βαθμίδες, εννοώ όλα τα επίπεδα, ν' αξιολογούνται, των εκπαιδευτικών συμπεριλαμβανομένων.

Ένα θέμα που ετέθη ήταν για πιλοτικά σχολεία εφαρμογής των νέων μεθόδων και προγραμμάτων, τα έχουμε πει κι εμείς με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Τα μέλη του Πολιτικού Συμβουλίου επέμειναν, ότι δηλαδή ό,τι πούμε πως θέλουμε ν' αλλάξουμε κτλ., το λέει και ο Πρόεδρος του Παιδαγωγικού στις προτάσεις, στο υπόμνημα, θα πρέπει να εφαρμοσθούν από ορισμένα σχολεία που θα λειτουργήσουν πειραματικά, πιλοτικά τέλος πάντων.

Έμφαση μεγάλη δόθηκε στην τεχνική εκπαίδευση απ' όλα τα μέλη του Πολιτικού Συμβουλίου και εδώ προφανώς θα το συζητήσουμε το θέμα. Ο Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου μας έχει σημειώσει στο υπόμνημά του ότι θα στείλει ένα ειδικό υπόμνημα γι' αυτό και μάλιστα τη δουλειά που έχει γίνει από το ίδιο το Συμβούλιο αυτό σε προηγούμενη φάση και ό,τι άλλο υπάρχει.

**Π. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Ναι, τα παλιά υπάρχουν, έχουν ήδη κατατεθεί και σε παλιό Συμβούλιο Παιδείας, αλλά το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο θα το βάλει κατά προτεραιότητα, θα το δει κι αυτό σαν θέμα. Με καινούργια πρόταση δηλαδή, συμπληρωματική.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Μεγάλη, πολύ σημαντική διάσταση. Τέλος, εκ μέρους του μέλους του Πολιτικού Συμβουλίου του κ. Γεωργιάδη, αλλά και ο Υπουργός και άλλα μέλη, σκέφτονται το θέμα των προτύπων και των πειραματικών σχολείων. Πρότυπα και πειραματικά σχολεία νομίζω ότι μπορεί να είναι ένα θέμα που πρέπει κι εμείς να το δούμε. Τέλος ο εκπρόσωπος στο Πολιτικό

Συμβούλιο του ΛΑΟΣ, ο κ. Γεωργιάδης, έκανε την πρόταση και νομίζω ότι έγινε ευρύτερα κατ' αρχήν δεκτή, για θέματα κλασικών Λυκείων. Επεσήμανε δηλαδή αυτό που ξέρουμε οι εκπαιδευτικοί, ότι δεν έχει η Ελλάδα, ενώ άλλες χώρες της Ευρώπης έχουν, κλασικά Λύκεια και ότι εν πάση περιπτώσει θα έπρεπε να υπάρχουν. Και υπήρξε μια γενικότερη αποδοχή στο Συμβούλιο, είναι ένα θέμα το οποίο κι εμάς θα μπορούσε να μας απασχολήσει.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, αυτά ήταν του Συμβουλίου και με παρακάλεσαν να σας μεταφέρω τις ευχαριστίες του Συμβουλίου για τη δουλειά που γίνεται εδώ, διότι έγινε αντιληπτό ότι είναι μια σοβαρή δουλειά από ανθρώπους που μιλάνε για θέματα ουσίας πια. Και αυτό χαιρετίστηκε από όλους και με παρακάλεσαν να το διαβιβάσω.

Κύριοι συνάδελφοι σας έχω μοιράσει εκτός από το υπόμνημα, τις προτάσεις, τα πορίσματα των ομάδων εργασίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που το λέει αναλυτικά προγράμματα, στην πραγματικότητα όλα τα θέματα που παρακαλέσαμε τις Ομάδες Εργασίας να δουλέψουν, συμπεριλαμβάνονται σ' αυτό, έστω και αν ο τίτλος είναι «Αναλυτικά Προγράμματα». Εκτός από αυτό ζητάμε συγνώμη και εκ μέρους του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, δεν μπορούσε να το στείλει νωρίτερα, γιατί έχει πέσει πάρα πολύ φόρτος και βλέπετε και τι δουλειά γίνεται, νομίζω ότι και αυτό το υπόμνημα και αυτές οι προτάσεις έχουν μια πληρότητα και μια επεξεργασία φανερά και είναι πάρα πολύ χρήσιμα έγγραφα, αυτά απαιτήσαν χρόνο και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ζητά την κατανόησή μας. Μακάρι να τα είχαμε νωρίτερα, δεν μπορούσαμε να τα έχουμε νωρίτερα από την Παρασκευή το πρωί. Αλλά βλέπετε την ποιότητα των προτάσεων.

Εκτός απ' αυτό, κύριοι συνάδελφοι, θέλω να σας πω το εξής. Επίσης ένα χαρτί το οποίο δεν μοιράσαμε ακόμη, έχει σχέση με τα πρακτικά της προηγούμενης συνεδρίας. Παρακαλέσαμε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και κατέγραψε μερικές από τις διατυπωθείσες σκέψεις. Δεν έγινε αυτό και φάνηκε στην πράξη ότι δεν ήταν κι εύκολο να γίνει, ας το πούμε επιλογή των τελικών σημείων κτλ., γιατί αυτό ενείχε μια αξιολόγηση και δεν ήταν εύκολο να γίνει. Δώσαμε τα πρακτικά των συζητήσεων εδώ και υπάρχει μια αποτύπωση των κυρίων σημείων των πρακτικών, από τα οποία βγαίνουν αυτά τα οποία ελέχθησαν. Τα έχουμε δώσει ήδη. Δεν τα είχαμε δώσει πριν και δεν τα έχουμε δώσει και ηλεκτρονικά. Θα σας τα στείλουμε και ηλεκτρονικά.

Τώρα κύριοι συνάδελφοι, όσο προχωρούμε και όσο μπαίνουμε σε συζητήσεις που έχουν πάρα πολύ ενδιαφέρον και θίγουν όλα τα προβλήματα, θα ήθελα την προσοχή σας στο σημείο αυτό, βλέπω ότι έχουμε ανοιχτεί σε πάρα πολλά κι έτσι είναι, δεν μπορεί ν' αποφευχθεί αυτό το πράγμα. Από την άλλη, επειδή έχω και την ευθύνη αυτών των συζητήσεων, θέτω υπό την κρίση σας το εξής. Πρέπει κάπου, σ' έναν ορατό χρόνο, να επικεντρώσουμε την προσοχή μας, ώστε πέρα απ' όλες αυτές τις αναλύσεις, τις διεξοδικές προσεγγίσεις που γίνονται, η πολιτεία και η σημερινή και η αυριανή και όσοι τέλος πάντων χειριστούν αυτά τα θέματα, να έχουν διαθέσιμο αυτό που περιμένουν : ένα πακέτο προτάσεων στο οποίο δεν μπορούμε να μπούμε και να τους αναλύσουμε τις παιδαγωγικές διαστάσεις αυτού, εκείνου κτλ. Μπορούμε συνοδευτικά να δώσουμε πολλά έγγραφα. Τελικά, όμως, πρέπει να μαζέψουμε αυτά τα οποία θα είναι τα κύρια από τη συζήτησή μας και τα οποία θα είναι αυτά που ονομάζω και

σας τα έχω μοιράσει, θεωρώ ότι οι βασικοί άξονες των προτάσεων, εξ ανάγκης, δεν μπορεί παρά να είναι το εκπαιδευτικό σύστημα και στη δομή του και στην ποιότητά του, η αξιολόγηση, ένα καίριο, αυτό στο σχεδιάγραμμα που σας έχει μοιραστεί, Βασικοί Άξονες Προτάσεων του Συμβουλίου μας. Το εκπαιδευτικό σύστημα λοιπόν και ως δομή και ως ποιότητα αυτό είναι, η αξιολόγηση, χωρίς αυτήν είδαμε εδώ ότι δε γίνεται τίποτε και κυρίως μας ενδιαφέρει η αξιολόγηση του συστήματος κτλ., της περιφέρειας, της σχολικής μονάδας, βεβαίως των μαθητών, βεβαίως των εκπαιδευτικών. Συζητήσαμε εδώ με μεγάλη έμφαση το θέμα της κατάρτισης και της επιμόρφωσης, τι αλλαγές θα κάνουμε , εάν δεν επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί μας σταθερά και επαναλαμβανόμενα και , επίσης , αν δεν τους έχουμε καλά καταρτισμένους. Αυτά είναι μεγάλα θέματα τα οποία , εάν τα αποσιωπήσουμε θα είναι ελλιπείς οι προτάσεις μας ως προς την επισήμανση. Κι όχι γιατί πρώτη φορά θα τα επισημάνουμε εμείς, αλλά εν πάση περιπτώσει γιατί το Συμβούλιό μας πρέπει να στείλει μια συστηματική πρόταση. Και βεβαίως, το δεύτερο μέρος είναι το σύστημα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αυτό το καυτό μεγάλο πρόβλημα, το οποίο , όποτε πας να συζητήσεις για την παιδεία, δημοσιογράφοι, γονείς, εκπαιδευτικοί, οι πάντες, αυτό το θέμα σου θέτουν επιτακτικά πρώτο, τα άλλα είναι σαν να μην υπάρχουν. Εμείς βέβαια τ' αντιστρέφουμε και λέμε ότι αυτό είναι ένα τεχνικό πρόβλημα, θα βρούμε μια λύση, θα πάμε σε προτάσεις, το δύσκολο είναι το άλλο, αλλά πρέπει κάπου να φτάσουμε σε προτάσεις.

Και σας έχω εδώ, για σκέψη περισσότερο, δεν αποτελεί πρόταση αυτό, σκέψεις που θα ήθελα να τις δούμε και να σκεφτούμε, το λέω δοκιμαστική μορφή προτάσεων, πώς θα είναι αυτές οι προτάσεις που θα στείλουμε τελικά. Θα είναι η στρατηγική, οι συγκεκριμένοι στόχοι, οι κατευθυντήριες γραμμές. Δεν μπορούμε να μπούμε εμείς σε λεπτομέρειες τώρα, αυτά θα τα πάρει η πολιτεία, θα τ' αναθέσει στους φορείς που έχει, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Κέντρο της Εκπαιδευτικής Έρευνας, τον Οργανισμό Επιμόρφωσης, ας βρει πώς θα τα εφαρμόσει. Εμείς εδώ πρέπει να δώσουμε τις κατευθυντήριες γραμμές, αυτά δηλαδή που θα οδηγήσουν σε μια αλλαγή που κρίνουμε ότι πρέπει να υπάρξει στην εκπαίδευση. Και θα πρέπει να συζητήσουμε για το εκπαιδευτικό σύστημα και ως δομή και ως ποιότητα. Συζητάμε τώρα εδώ για την ποιότητα. Τι θα ξεχωρίσουμε εδώ για τ' αναλυτικά προγράμματα, ο κ. Γκλαβάς μας έχει χίλια πράγματα. Και σωστά τα έχει και αυτά είναι μέσα στη συζήτηση.

Εκεί επί παραδείγματι, στη δομή της εκπαίδευσης, ως ερωτήματα πρέπει να τα θίξουμε, είναι τα όρια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η υποχρεωτική εκπαίδευση θα σταματάει στο Γυμνάσιο και στο Γυμνάσιο μέσα; Θα επεκταθεί στο Λύκειο; Ναι ή όχι; Εμείς πρέπει σε αυτά τα θέματα να πάρουμε κάποια θέση, να περιγράψουμε τα θέματα, τα προβλήματα, ενδεχόμενες αλλαγές.

Η μετάβαση τώρα. Υπάρχουν πολλοί εκπαιδευτικοί και άλλοι οι οποίοι λένε ότι το πέρασμα από την υποχρεωτική στην μεθυποχρεωτική, στο Λύκειο, δεν πρέπει να είναι ακώλυτη. Δηλαδή θέλουν εξετάσεις. Είναι σωστό αυτό; Πρέπει να πάρουμε κάποια θέση, ναι, όχι, τι σημαίνει το «ακώλυτη» και τι σημαίνει με εξετάσεις και ποια σχέση έχει με διαρροή και με αποκλεισμούς και με αυτά τα οποία πρέπει να τεθούν όμως. Το θέμα της διεύρυνσης του σχολικού χρόνου: θα πάμε στο ολοήμερο σχολείο; Θα το



προτείνουμε το ολοήμερο σχολείο ή όχι; Γιατί λέμε αυτό, εκείνο. Πού θα χωρέσουν αυτά τα πράγματα;

Η δομή του Λυκείου. Η πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου είναι για δύο κύκλους στη Β' Λυκείου και τρεις στη Γ' τάξη. Πρέπει να υπάρχουν αυτοί οι κύκλοι π.χ. στη Β' Λυκείου; Συμφωνούμε, τι θα γίνει; Αλλά αυτά είναι δομικά στοιχεία τα οποία πρέπει να συζητηθούν και να εξαρθούν, είναι δηλαδή πάρα πολύ σημαντικά. Ή το θέμα της τεχνολογικής εκπαίδευσης, τι θα κάνουμε, τι θα προτείνουμε; Ξέρουμε όλοι ότι η λύση είναι, αν μπορέσει ο κόσμος να πεισθεί ότι η τεχνολογική εκπαίδευση είναι πολύ σημαντική. Βέβαια αυτό είναι ένα ευρύτερο κοινωνικό πολιτικό θέμα, αλλά πρέπει κι εμείς να πούμε κάποιες απόψεις, πώς θα μπορούσε να γίνει αυτό.

Το θέμα του ενιαίου Λυκείου. Θα είναι ενιαίο το Λύκειο; Θα υπάρχουν άλλες μορφές Λυκείου; Μιλήσαμε για τα κλασικά Λύκεια. Θα υπάρχει; Πιλοτικά σχολεία, ή πειραματικά, ή διαφορετικά, θα υπάρχουν; Πώς θα γίνουν αυτά τα πράγματα; Μας απασχολεί το θέμα της διαρροής του μαθητικού πληθυσμού. Ένα μεγάλο θέμα. Τι μπορούμε να πούμε γ' αυτό το θέμα; Το θέμα των μονοθέσιων, διθέσιων κτλ. Μπορεί να βολεύει την κοινότητα να έχει μονοθέσιο, αλλά εμείς όταν μιλάμε για αλλαγές και για ποιότητα μπορεί να γίνει μέσα από το μονοθέσιο και το διθέσιο επειδή εξυπηρετεί την κοινότητα; Η ανομοιογένεια πληθυσμού. Συνεχώς, όταν συζητάμε, προβάλλει ενώπιόν μας ότι μέσα στην τάξη έχουν φτάσει παιδιά με επίπεδο κατώτερο των απαιτήσεων της τάξης και είναι και τα μεταναστώπουλα και υπάρχουν τεράστιες δυσκολίες. Καλά, αυτό είναι άλυτο θέμα; Το θέμα το έχουν και οι Άγγλοι, το έχουν και οι Γερμανοί, κάπου το έχουν αντιμετωπίσει αυτό το θέμα. Τι θα πούμε; Θα το αφήσουμε έτσι να περάσει; Μας λέει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, περισσότερο ελεύθερο χρόνο για τα παιδιά. Όλοι οι γονείς φωνάζουν, τα έχουμε φορτώσει. Τι γίνεται; Τι θέση θα πάρουμε σ' αυτό; Υπάρχει η έννοια της κοινότητας σ' ένα σχολείο από μας; Ή πάει το παιδί στο σχολείο και χάνεται μετά και δεν έχει καμία σχέση με τ' άλλα; Συντονιστές μαθημάτων. Υπάρχουν ήδη, ξέρω, αλλά πώς θα γίνει αυτό πιο συστηματικά; Σε κάποια σχολεία αν έχει αποδώσει ένα σύστημα είναι αυτό πάρα πολύ. Και, βεβαίως, χρηματοδότηση.

Αυτό είναι το πνεύμα, η σκέψη μου, ότι πρέπει να πάμε τελικά με συγκεκριμένες προτάσεις, θέματα που θα τα επιλέξουμε ποια είναι αυτά. Εγώ τα λέω αυτά ενδεικτικά, όπως τα σκεφτόμουν, για να δώσω παραδείγματα. Μπορεί να μην είναι αυτά, μπορεί να είναι πολλά άλλα, το θέμα είναι ανοιχτό. Εκείνο που θέλω να σας παρακαλέσω είναι ότι τελικά, για να πιάσει τόπο η δουλειά μας, είναι να φτάσουμε και να πούμε στην πολιτεία, κοιτάξτε, δουλέψαμε και σας λέμε τα εξής: στη δομή των σχολείων της εκπαίδευσης πρέπει να γίνει αυτό, εκείνο, εκείνο και εναλλακτικές λύσεις πάντοτε. Πρέπει να γίνουν αυτά που επισημαίνουμε και παράλληλα μπορούμε να τα συνοδεύσουμε αυτά μ' ένα υλικό αναλυτικό, αλλά να προβληθούν με έμφαση αυτά τα θέματα, προβλήματα που πρέπει να λυθούν, γιατί αλλιώς, εάν τους δώσουμε τ' αναλυτικά θα χαθούν μέσα σ' αυτά και δεν πρόκειται να γίνει τίποτε.

Λοιπόν, αυτό θα ήθελα να το σκεφθούμε, να τα δούμε, στην ποιότητα της εκπαίδευσης, στ' αναλυτικά προγράμματα, μιλάει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για τις οκτώ βασικές ικανότητες που έχουν βγει και που είναι σήμερα ένα θέμα ευρύτερο. Τι παρεμβάσεις μπορούν να γίνουν; Μιλήσαμε για μορφωτικούς στόχους και για θέματα, εθίγη η πρόταση του

Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που είναι κοντά στη σκέψη μας, περί ελευθερίας των εκπαιδευτικών. Είπαμε να υπάρχουν βαθμοί ελευθερίας των εκπαιδευτικών στην εφαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων. Μάλιστα λέει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μεταξύ 10% και 20%. Μιλά για υποχρεωτικά και επιλεγόμενα μαθήματα, για τη ζώνη πολιτισμού. Αυτά είναι πάρα πολύ σημαντικά πράγματα στα οποία πρέπει να πάμε και να πάρουμε θέση και ό,τι άλλο σκεφθούμε πέρα από τα πολλά άλλα παιδαγωγικά και υποστηρικτικά που λέγονται και που μπορούμε να βρούμε στις διάφορες προτάσεις.

Η παράκλησή μου λοιπόν είναι, αφού προχωρήσουμε στις συζητήσεις μας, να επικεντρώσουμε μετά και σιγά-σιγά να οικοδομούμε μια πρόταση με σημεία που εδώ θα θεωρήσουμε σημαντικά και εκεί να είμαστε ξεκάθαροι για το τι πρέπει να γίνει, με εναλλακτικές προτάσεις, ώστε την πρότασή μας, όποιος την πάρει στα χέρια του να ξέρει τι λέμε, τι θα μπορούσε και τι εμείς νομίζουμε ότι θα έπρεπε να γίνει και να πάρει και την ευθύνη των πραγμάτων αυτών, αν τα κάνει ή αν δεν τα πραγματοποιήσει. Αυτή είναι η παράκλησή μου, η σκέψη μου, που θέτω υπό την κρίση σας, νομίζω ότι κάπως έτσι πρέπει να το μεθοδεύσουμε, αυτό σημαίνει ότι πρέπει να προχωρήσουμε στις συζητήσεις μας βεβαίως, αλλά να έχουμε στο μυαλό μας και να ξεχωρίζουμε θέματα τα οποία θα είναι σημεία βασικά της προτάσεως. Θέλετε κάτι επ' αυτού;

**N. ΠΑΪΖΗΣ:** Κυρίως επί της διαδικασίας, όχι επί της ουσίας. Επειδή είμαστε έτοιμοι να κάνουμε το επόμενο βήμα και να μπούμε πλέον σε σχολιασμό συγκεκριμένων προτάσεων εφαρμογής, νομίζω ότι πρέπει να γίνουν δυο πράγματα πριν. Το πρώτο, να διαπιστώσουμε πού ακριβώς είμαστε ως ομάδα, γιατί νομίζω ότι ήδη έχει υπάρξει μια συγκεκριμένη σύγκληση, η οποία δεν έχει αποτυπωθεί βέβαια σε κάποιο χαρτί, πρέπει να γίνει αυτό, και το δεύτερο να περιγράψουμε πριν ξεκινήσουμε τις επί της ουσίας συζητήσεις, τη διαδικασία μέσα από την οποία θα ελέγχουμε τα βήματα που κάνουμε.

Η πρότασή μας είναι προσέγγιση βήμα-βήμα. Δηλαδή διαδικασία η οποία να γίνει βήμα-βήμα. Θα πάρω για παράδειγμα τη συζήτηση που έγινε πριν λίγο για να πω το εξής. Εάν μείνουμε στο επίπεδο της θεωρητικής ακαδημαϊκής προσέγγισης, δηλαδή έχουμε πολύ καλή πληροφόρηση από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, η οποία περιγράφει πολύ σωστά τα πράγματα, αλλά δεν τα φέρουμε σε μια σχέση με την πραγματικότητα, δηλαδή δεν βοηθήσουμε το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας να φέρει τα στοιχεία που έχει αποτυπώσει για ολόκληρη τη χώρα σε επίπεδο σχολικής μονάδας, που θυμίζω ότι είναι το πιο σημαντικό στοιχείο που είχαμε βάλει ως προς την κατεύθυνση της στρατηγικής, να φτάσουμε εκεί, γνωρίζει και την υλικοτεχνική υποδομή, γνωρίζει και τους δείκτες, αλλά δεν ξέρει κι εκείνο τι να τους κάνει. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ξέρει μέσα από την εμπειρία των σχολικών συμβούλων όλο το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος, ξέρει ακριβώς τι θα έπρεπε να προκύψει. Θα πρότεινα και μια τρίτη προσέγγιση, πέρα από την αποτύπωση των στοιχείων και πέρα από τη θεωρητική προσέγγιση: να μιλήσει, ή να δοκιμαστεί, ή να μπει σε μια διαδικασία συζήτησης πολύ ουσιαστική και φάνηκε αυτό σήμερα το πρωί, με τον τίτλο «Διοίκηση της εκπαίδευσης», όλος ο μηχανισμός ο οποίος διοικεί την εκπαίδευση και ο οποίος πρέπει να μας δώσει μια ανάδραση της ιδέας

στο όχι ποια είναι η στρατηγική, ποια θα είναι η αναδυόμενη στρατηγική. Γιατί πηγαίνοντας να εφαρμοστεί αυτή η στρατηγική θα πέσει πάνω σε προβλήματα. Και εκεί επάνω ο περιφερειακός, ο Προϊστάμενος Διεύθυνσης, ο Προϊστάμενος Γραφείου και ο Διευθυντής της Σχολικής Μονάδας, αλλά και οι Σύλλογοι θα προσπαθήσουν ν' ανταποκριθούν κατά το δοκούν. Αφού θα υπάρχουν διαφοροποιήσεις, θα βγάλουν οι ίδιοι μια προσέγγιση. Π.χ. δεν θέλει κανένας να έχει πάρα πολλούς αποσπασμένους. Έχει αποσπασμένους. Άρα θα πρέπει οι άνθρωποι που κάνουν τη Διοίκηση, που ασκούν δηλαδή το management της εκπαίδευσης, να μπουν και να πουν την άποψή τους, πόσο εφαρμόσιμο είναι αυτό που λέμε, μπορεί να στέκει παιδαγωγικά, μπορεί να στέκει θεωρητικά. Αλλά πρέπει σ' αυτές τις ομάδες Διοίκησης που θα δίνουν αυτό το feedback, να υπάρχει οπωσδήποτε Περιφερειακός, οπωσδήποτε Διευθυντής Γραφείου, οπωσδήποτε Διευθυντής σχολείων Δημοτικών, Γυμνασίων και Λυκείων για να έχουμε εικόνα πώς αυτό θα λειτουργήσει στην πράξη. Τότε νομίζω ότι μπορούμε αυτό που σχεδιάζουμε και το οποίο μπορεί ν' ακούγεται θεωρητικά σωστό, ότι έχει τη δυνατότητα να εφαρμοστεί.

Σ' εκείνο το σημείο κ. Πρόεδρε νομίζω ότι μπορούν να βγουν τα δυο σενάρια, τα εναλλακτικά που είπατε. Δηλαδή το καλό και το κακό από εκεί μέχρι εκεί. Δηλαδή δεν μπορεί κανείς να πει ότι έτσι ακριβώς θα εφαρμοστεί. Και ίσως, νομίζω τέλος στη διαδικασία αυτή, θα ήταν πάρα πολύ καλό κλείνοντας πλέον τις συζητήσεις μας, να δούμε αν μπορούμε, πού έχουμε καταλήξει. Δηλαδή πού ακριβώς έχουμε φτάσει. Αυτή η διαδικασία θα μας βοηθήσει να μη χαθούμε σ' ένα πολύ μεγάλο πλήθος πληροφοριών οι οποίες δε θα οδηγούν πουθενά.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Συμφωνείτε ότι πρέπει να επισημανθούν θέματα στα οποία να σταθούμε;

**Ν. ΠΑΪΖΗΣ:** Απόλυτα. Το κείμενό σας βοηθάει, μπορεί ν' αντιδράσει ο καθένας...

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Καλά, ως δομή μ' ενδιαφέρει, όχι ως άποψη ότι είναι αυτά, θα μπορούσαν να είναι άλλα που δεν περιλαμβάνονται εδώ, να προστεθούν, να αφαιρεθούν

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Είναι νομίζω πάρα πολύ χρήσιμη και η δική σας τοποθέτηση και η τοποθέτηση του κ. Παΐζη για την περαιτέρω εξέλιξη αυτής της διαδικασίας. Μετά από την τελευταία συνεδρίαση και με την αρχή της σημερινής, γίνεται αντιληπτό πόσο δύσκολο είναι αυτό το εγχείρημα. Είναι δύσκολο, γιατί ο διάλογος με τη μορφή που φαίνεται να εξελίσσεται η ανταλλαγή απόψεων σε αυτή την ομάδα, δεν είναι μια συνήθης πρακτική στη χώρα μας.

Για να συμβάλω λοιπόν σε αυτόν τον προβληματισμό, θα ήθελα να επισημάνω δύο ή τρία πράγματα. Ένα από αυτά είναι να είναι σαφές τι είναι αυτό το όργανο. Είναι εύκολο, γιατί έτσι γίνεται η ανταλλαγή απόψεων στη χώρα μας, αλλά και γιατί όλοι εδώ μέσα έχουμε απόψεις, να παρασυρθούμε στην ανταλλαγή απόψεων τεχνικών. Όταν λέω τεχνικών, εννοώ απόψεων που θέλουν μια εξειδικευμένη γνώση, την εξειδικευμένη γνώση που έχουν τα μέλη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και ενδεχομένως κάποιοι άλλοι.

Εμείς, είναι αναγκαίο να μπορέσουμε να συμβάλουμε στη ζύμωση απόψεων των ομάδων που εκφράζονται εδώ μέσα. Αυτό έχει μια δυσκολία η οποία σχετίζεται και με τη δική σας την παρατήρηση.

Η δυσκολία είναι ότι απαιτείται περισσότερος χρόνος μεταξύ της εισήγησης και της συζήτησης, ώστε οι εκπρόσωποι των φορέων που είναι εδώ, να έχουν την ευχέρεια να συζητήσουν αυτές τις προτάσεις με τους ανθρώπους που εκφράζουν και εκπροσωπούν, ώστε να μην οδηγηθούμε στην πάγια πρακτική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Πανεπιστήμιο, όπου συνήθως ο εκπρόσωπος ενός Τμήματος εκφράζει τον εαυτό του, σπανίως εκφράζει το Τμήμα του. Δηλαδή η πρακτική όπου ο εκπρόσωπος είναι εκπρόσωπος της άποψής του κυρίως, έχοντας βέβαια μια γενική εικόνα. Αυτό είναι το ένα πράγμα. Το λέω αυτό γιατί πιστεύω ότι πρέπει να είναι σαφές ότι έχουμε την υποδομή (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας). Είναι απαραίτητο να έχουμε τα στοιχεία, ώστε όταν συζητάμε, να συζητάμε με βάση στοιχεία και όχι προσωπικές απόψεις, στη συνέχεια να δίνεται ο χρόνος, να γίνεται ανταλλαγή απόψεων αυτών που εκπροσωπούν εδώ πέρα τους φορείς, με τους φορείς που εκπροσωπούν, και αυτό έχει μια δυσκολία.

Η δυσκολία που έχει είναι ο φιλόδοξος κατά τη γνώμη μου στόχος που θέσατε, των 6 μηνών. Επειδή όμως αντιλαμβάνομαι και την ανάγκη να μην πούμε απλώς ότι ναι, είναι δύσκολο, ότι θέλει πιο πολύ χρόνο, συμφωνώ μαζί σας στο ότι στην πορεία είναι καλό να περιοριστούμε στην συζήτηση συγκεκριμένων θεμάτων. Δηλαδή μπορούμε να θέσουμε όποια θέματα θέλουμε, μπορούμε να πούμε ότι αυτά είναι τα θέματα που μακροχρόνια θα συζητηθούν - ο διάλογος ελπίζω να μη σταματήσει στους 6 μήνες - και επικεντρωνόμαστε σε μερικά θέματα τα οποία τ' αντιμετωπίζουμε με σωστό τρόπο, με τεκμηρίωση, με τον τρόπο που σας είπα.

Επομένως να φύγει ίσως το άγχος του να προχωρήσουμε για να τελειώσουμε στους 6 μήνες, Αυτό μπορεί να φύγει μόνο εάν υιοθετήσουμε την άποψη ότι πρέπει να περιοριστούμε στην συζήτηση ορισμένων μόνο από τα θέματα που έχουν τεθεί.

Αυτό που εγώ θεωρώ πιο σημαντικό, και βλέπω ότι μπορεί να προκύψει από εδώ, είναι ένας σωστός τρόπος διαλόγου των κοινωνικών φορέων για τα θέματα παιδείας. Πιστεύω ότι αυτό είναι πολύ πιο σημαντικό από μια πρόταση που θα κάνουμε, π.χ. εάν ο τρόπος πρόσβασης θα είναι Α ή Β. Αν αυτό το πετύχουμε θα έχουμε κάνει ένα σημαντικό βήμα αλλαγής νοοτροπίας στη χώρα μας. Σας ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε συνάδελφε καταλαβαίνω, κατανοώ ως προς το διαδικαστικό κομμάτι ότι οι εκπρόσωποι κάποιων φορέων κτλ., θα ήθελαν να συζητήσουν κάποια θέματα αν πρόκειται να εκφράσουν όχι προσωπικές απόψεις, αλλά ευρύτερες. Σε κάποιες περιπτώσεις συμβαίνει αυτά να τα έχουν ήδη συζητήσει και κάπου να έχουν καταλήξει ήδη, οπότε είναι πιο εύκολο. Αλλού είναι πιο δύσκολο. Επίσης, μια πρακτική θα ήταν να θίξουμε αυτά τα θέματα τα μεγάλα, τα οποία πρέπει οπωσδήποτε αντιμετωπισθούν και να καταγράψουμε μια σειρά θεμάτων ανοιχτών που πρέπει να συζητηθούν και να τύχουν μιας επεξεργασίας και να έχουν κι έναν συμπληρωματικό χαρακτήρα με αυτά που προτείνουμε, ώστε να μην πούμε ότι μέσα σ' αυτό το διάστημα και μέσα σ' αυτό το όργανο εμείς λύσαμε τα

πάντα στην εκπαίδευση. Διότι είμαι αποδέκτης, και θα είστε κι εσείς, αλλά εγώ ως εκ της ευθύνης που έχω, είμαι αποδέκτης των πάντων. Όποιος με βλέπει μου λέει το πρόβλημά του. Ανάλογα τι ειδικότητα έχει, τι πρόβλημα έχει, θεωρεί ότι θα λυθεί απ' αυτό. Αυτό είναι καλό γιατί έχουν επενδύσει τόσες προσδοκίες και ανεβάζει το κύρος μας, αλλά θα διαψεύσουμε τις προσδοκίες αυτές εξ ανάγκης. Δεν πρόκειται να λύσουμε όλα αυτά τα προβλήματα. Έρχεται π.χ. ο Σύλλογος των μαθημάτων των καλλιτεχνικών, να πει πόσες ώρες πρέπει να έχουν, οι Χημικοί, ο ένας, ο άλλος. Κατακλυζόμαστε από τέτοιες προτάσεις και προσεγγίσεις. Εμείς θα πρέπει να φωτίσουμε τα μεγάλα θέματα τα οποία θ' αλλάξουν το χάρτη της εκπαίδευσης και για να έχουμε μετά λόγου γνώσεως και να έχουμε συνείδηση πραγματικότητας, να προσθέσουμε μεγάλα θέματα που δεν μπορούμε να τ' αντιμετωπίσουμε, αλλά είναι σημαντικά και τα οποία θα πρέπει να συζητηθούν εν συνεχεία. Επομένως, ν' ανταποκριθούμε κάπως στις προσδοκίες και να βοηθήσουμε, και όπως λέτε, μπορούμε να ζητήσουμε συμπληρωματικά πράγματα που θα θέσουμε και εφ' όσον το Συμβούλιό μας είναι αυτό και συνεχίσει, να δοθεί κι ένας χρόνος για περαιτέρω επεξεργασία άλλων θεμάτων. Αλλά κάπου πρέπει να πάμε με μια πρόταση, γιατί αλλιώς θα φανεί ότι δεν έχουμε κάνει τη δουλειά μας και δε θα ήθελα μετά από τόσο αγώνα και κόπο και χρόνο που έχουμε δαπανήσει, να φανεί ότι δεν ανταποκριθήκαμε στις προσδοκίες, του κόσμου θα έλεγα περισσότερο, τις οποίες θεωρώ πιο δεσμευτικές από κάποιους άλλους. Κύριε Μαυρίκιε ο λόγος σ' εσάς.

**Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ:** Πράγματι, επειδή η κοινωνία προσδοκά πάρα πολλά από το Συμβούλιο αυτό, θα συμφωνήσω κι εγώ απόλυτα ότι πρέπει να επικεντρωθούμε στα σημαντικότερα και ανάλογα με την πορεία του διαλόγου και αν υπάρχει βεβαίως χρόνος, μπορούν και άλλα θεματάκια να τεθούν, υπό μορφήν ας πούμε παραρτήματος που θα σταλεί προς τη Διεύθυνση του Υπουργείου Παιδείας. Γι' αυτό και πρέπει να επικεντρωθούμε στα σημαντικότερα, να συζητηθούν διεξοδικά, τεκμηριωμένα, με θέσεις κτλ. Διότι αν αναλωθούμε σε όλα τα θέματα της εκπαίδευσης φοβάμαι ότι στο τέλος δε θα βγει ένα συμπέρασμα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ναι, είναι αυτό που είπαμε από την αρχή ότι δεν μπορούμε να το κάνουμε. Αλλά ήδη νομίζω ουσιώδη θέματα τα έχουμε, όχι συζητήσει, αρχίσαμε να τ' αντιμετωπίζουμε, να το πούμε πιο ταπεινά. Με τα σημερινά, θα παρακαλέσω γι' αυτά που έδωσα με την ησυχία σας να τα δείτε, θα ήταν χρήσιμο εάν σβήναμε, προσθέταμε, σ' αυτό τον ενδεικτικό κατάλογο που έχω δώσει, ενδεικτικό και παράλληλα ανέφερα κάποια σημεία που δεν είναι δικά μου, είναι αυτά που βλέπω ότι συζητήσαμε και σταθήκαμε σ' αυτά και τα θεωρήσαμε χρήσιμα. Τα περισσότερα προέρχονται από δικές σας σκέψεις, προτάσεις, θέσεις. Λοιπόν, να τα δούμε αυτά, να κάνουμε μια επεξεργασία σημείων, θα τα έλεγα ότι είναι αυτά, δεν είναι τίποτε άλλο και εκεί προσθέστε πράγματα. Αλλά να μην είναι πολύ εξειδικευμένα σας παρακαλώ, αυτό προσπάθησα, να έχουν ένα πιο γενικό περιεχόμενο και άμεσο για δράση στην εκπαίδευση. Μ' αυτό το πνεύμα σκεφτείτε τι θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ή να αφαιρέσουμε και βεβαίως θα προχωρεί ο διάλογός μας και αυτά θ' αναθεωρούνται, θα σβήνονται, θα προστίθενται και θ' ακολουθήσουμε και αυτά που είπατε ήδη.

Κύριε Πρόεδρε του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αφού για μια ακόμη σας ευχαριστήσουμε και συγχαρούμε κι εσάς και τους συνεργάτες σας για το κείμενό σας το οποίο έχει μια πληρότητα, θίγει τα θέματα, είναι πραγματική βάση για συζήτηση, έχετε το λόγο.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε. Κατ' αρχάς θα ήθελα να ξεκινήσω, το είπε και ο κ. Πρόεδρος, ότι κάτω απ' τον τίτλο «Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών» καλύπτονται όλα τα θέματα που είχαμε αναλάβει να επεξεργαστούμε και να φέρουμε ως πρόταση, διότι συνδέονται άμεσα. (Η εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών» επισυνάπτεται ως Παράρτημα Ι). Δηλαδή τα Προγράμματα Σπουδών, οι μέθοδοι διδασκαλίας, η διδακτέα ύλη, αλλά και η στήριξη μέσα από τις νέες τεχνολογίες, αλλά και τις βιβλιοθήκες, όλα αυτά αποτελούν κάτι βασικό, αφού ακόμα και το τελευταίο που μοιάζει να μην εντάσσεται τόσο αρμονικά, πρέπει να συμπεριλαμβάνεται, γιατί θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τα προγράμματα σπουδών συγκεκριμένες εργασίες και συγκεκριμένες μεθοδολογίες, οι οποίες θα καθοδηγούν τον εκπαιδευτικό ώστε να χρησιμοποιεί και τη βιβλιοθήκη και τα μέσα των νέων τεχνολογιών μέσα στη διδακτική πράξη. Υπ' αυτή τη έννοια λοιπόν έχουν όλα συνεξετασθεί.

Το δεύτερο είναι ότι μέσα σ' αυτή την πρόταση έχει συμπεριληφθεί η διεθνής εμπειρία, έχουμε δει και ό,τι έχει συζητηθεί στο πλαίσιο του PISA και στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης που επιχειρήθηκε στην Αμερική το 2000-2001 και φυσικά και τα δεδομένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όσον αφορά τους χρόνους, κ. Πρόεδρε, ένα τόσο σημαντικό θέμα προσπαθήσαμε μέσα σε 15 μέρες κατ' ουσίαν, διότι το προηγούμενο Συμβούλιο ήταν στις 23 Απριλίου όπως θυμάστε κι εμείς είχαμε δεσμευθεί, εγώ εδώ, ότι στις 8 Μαΐου θα μπορούμε πιθανότατα να στείλουμε αυτό το κείμενο. Επομένως είμαστε συνεπείς ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 8 Μαΐου που είχαμε δεσμευθεί, το στείλαμε, ανεξάρτητα αν ο χρόνος ήταν ή δεν ήταν επαρκής για τη συζήτηση τη σημερινή. Τώρα όσον αφορά την περίληψη και αυτά τα κείμενα ήρθαν πολύ καθυστερημένα στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, δηλαδή μόλις την προηγούμενη Τρίτη ή Τετάρτη, αν θυμάμαι καλά, τα πήραμε στα χέρια μας, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατό να γίνουν όλα μαζί. Αυτή η αποδελτίωση έγινε και εστάλη χτες το πρωί, αλλά δυστυχώς τα e-mail δεν λειτούργησαν ώστε να είχατε από χτες, έστω και Κυριακή, αυτή την περίληψη στα χέρια σας, αυτό δεν κατέστη δυνατόν. Θα ήθελα να ζητήσω την κατανόησή σας γι' αυτή την καταγραφή, εγώ τουλάχιστον δεν είχα το χρόνο προσωπικά να παρέμβω, ώστε ν' αλλάξουν πράγματα, πάντα σε συνάρτηση με τα κείμενα, όπως καταλαβαίνετε, διότι το κείμενο ήταν πάνω από 80 σελίδες το οποίο έπρεπε να διεξέλθουμε. Ζητώ λοιπόν κατανόηση και φυσικά μπορούμε να το διορθώσουμε με την προσωπική παρέμβαση του καθενός, όταν διαπιστώνει είτε ότι αυτά που ειπώθηκαν δεν συμπεριλήφθηκαν σωστά στην περίληψη, είτε διαπιστώσει παραλείψεις, δηλαδή ότι κάποιο πράγμα που ειπώθηκε δεν εντάχθηκε σ' αυτή την περίληψη. Θεωρώ δε ότι έγινε ένα κομμάτι. Εγώ είχα την εντύπωση ότι είχε ζητηθεί όλα τα πρακτικά όλων των συνεδριάσεων ν' αποδελτιωθούν. Η Γραμματεία είχε μια άλλη αντίληψη, ότι ήταν μόνο της προηγούμενης συνεδρίασης, θεωρώ λοιπόν ότι πρέπει να γίνει αυτό, δηλαδή να συμπεριληφθεί το σύνολο των όσων ακούστηκαν, των βασικών σημείων

όσων ακούστηκαν και υπ' αυτή την έννοια το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο θ' αναλάβει και αυτή την αποδελτίωση εφ' όσον βεβαίως έχει έγκαιρα...

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πάντως η συζήτησή μας ήταν για την προηγούμενη συνεδρίαση, τι ελέχθη, ώστε να μαζέψουμε τα σημεία αυτά.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Το καταλαβαίνω κ. Πρόεδρε, αλλά εγώ αυτή την αντίληψη είχα και αν πράγματι υπάρχει αυτή η ανάγκη, εμείς έχουμε την προθυμία να το κάνουμε. Θα διέλθω όσο γίνεται πιο σύντομα χάριν χρόνου, το κείμενο αυτό της πρότασης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αναφέροντας όλα τα βασικά σημεία και στο τέλος θα επανέλθω, επισημαίνοντας εκείνα τα σημεία, όπως είπε και ο κ. Πρόεδρος, που θα πρέπει ν' αποτελέσουν κατ' εξοχήν σημεία συζήτησης και απόφασης για το Συμβούλιό μας.

Κατ' αρχάς μπορούμε να μιλήσουμε ουσιαστικά για προγράμματα σπουδών, μετά τη μεταπολίτευση. Τα προηγούμενα προγράμματα σπουδών, δηλαδή πριν από το 1977, όταν είχαμε καινούργια προγράμματα σπουδών, ήταν στην ουσία τα περιεχόμενα των βιβλίων. Δηλαδή ο πίνακας περιεχομένων των βιβλίων μετουσιωνόταν και γινόταν πρόγραμμα σπουδών με επιπλέον πέντε γραμμές, που ήταν ο σκοπός του μαθήματος. Δηλαδή υπήρχαν πέντε γραμμές που έλεγαν «σκοπός του μαθήματος των θρησκευτικών είναι αυτός», συνήθως παρμένος από το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο που ίσχυε και στη συνέχεια υπήρχε μια καταγραφή του περιεχομένου των βιβλίων. Είχα πει και στην προηγούμενη συνεδρίαση ότι πολλές φορές έβγαινε πρώτα το βιβλίο και στη συνέχεια το αναλυτικό πρόγραμμα. Μετά το '77 λοιπόν έγινε μια προσπάθεια ν' αλλάξουν τα προγράμματα, να προσαρμοστούν προς τα διεθνή πρότυπα, αλλά και πάλι αυτά τα προγράμματα ήταν δασκαλοκεντρικά, περισσότερο έδιναν έμφαση στη γνώση και ελάχιστα στη μαθησιακή διαδικασία, με αποτέλεσμα να υπάρχει αόριστη στοχοθεσία, να κατευθύνονται σε απομνημόνευση και βεβαίως να μην υπάρχει κανένας προγραμματισμός στη διδακτέα ύλη και περιορισμένη έως αδύνατη ανάληψη πρωτοβουλιών από την πλευρά των εκπαιδευτικών.

Μια αλλαγή ουσιαστική έγινε με τα προγράμματα που ξεκίνησαν μετά το 1997 και μέχρι το 2003, κυρίως με τα προγράμματα του Λυκείου. Να σας θυμίσω ότι εκείνη την περίοδο έγινε αλλαγή στα δομικά χαρακτηριστικά του Λυκείου και κατά προτεραιότητα άλλαξαν τα προγράμματα του Λυκείου και γράφηκαν τ' αντίστοιχα βιβλία που αφορούσαν το Λύκειο. Σ' αυτά τα προγράμματα ο στόχος ήταν τελείως διαφορετικός, επιδιωκόταν τα προγράμματα να γίνουν πραγματικά έτσι όπως υπήρχαν και στον ευρωπαϊκό χώρο, να οδηγούν σε καλλιέργειες δεξιοτήτων και σε βιωματικές διαδικασίες. Το ίδιο επιχειρήθηκε και το 2003 και στο εξής, με τ' αντίστοιχα προγράμματα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, δηλαδή του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Επιχειρήθηκε λοιπόν να υπάρχει ένα ενιαίο Πρόγραμμα, τουλάχιστον στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο και ν' αποφευχθούν αλληλοεπικαλύψεις γνωστικών αντικειμένων και επαναλήψεις γνώσεων, οι οποίες υπήρχαν σε προγενέστερες τάξεις και να υπάρχει μια ενότητα. Αυτό όμως που κατ' εξοχήν επιδιώχθηκε με τα προγράμματα αυτά, ήταν η διαθεματικότητα, ή η διεπιστημονικότητα κατ' άλλους, δηλαδή κατά πόσο μπορούμε ένα αντικείμενο γνωστικό να το δούμε από περισσότερες πλευρές και με μια συμμετοχική διαδικασία των μαθητών και ει δυνατόν και

των εκπαιδευτικών. Βεβαίως, αν με ρωτήσετε, το λέμε και πιο κάτω, και αυτά τα προγράμματα δεν απέδωσαν τόσο όσο θα περίμενε κανένας, γι' αυτό και συζητάμε πάλι σήμερα γι' αναθεώρηση των προγραμμάτων. Φυσικά ήταν βελτιωμένα, υπήρξαν ουσιαστικές αλλαγές στη διεργασία και κυρίως σε δραστηριότητες, δηλαδή στο ότι ξέφευγε από το καθαρώς τυπικό πρόγραμμα και αυτό δεν οφειλόταν μόνο σε δυσλειτουργίες, ή αδυναμίες των αναλυτικών προγραμμάτων και των αντίστοιχων βιβλίων, αλλά και στην κατεστημένη νοοτροπία, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί όλες τις τελευταίες δεκαετίες μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και κυριότερα μέσα στον εκπαιδευτικό χώρο, λόγω της έλλειψης επιμόρφωσης και ενημέρωσης των εκπαιδευτικών πάνω στις καινούργιες μεθοδολογίες παρουσίασης της ύλης και κατά πόσον το μάθημα θα πρέπει να είναι δασκαλοκεντρικό ή μαθητοκεντρικό.

Υπάρχουν στη συνέχεια τα διεθνή δεδομένα, αναφέρονται συγκεκριμένα κείμενα από τα οποία αντλήθηκε όλος αυτός ο προβληματισμός που συμπεριλαμβάνεται, όπως είπαμε, μέσα στα κείμενα αυτά του παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Θα μου επιτρέψετε να μην τα πω αναλυτικά, διότι αυτά είναι μια τεκμηρίωση και σας πληροφορώ ότι ελήφθη υπόψη σε οποιαδήποτε πρόταση κάναμε στη συνέχεια. Θα μείνω μόνο στις 8 βασικές ικανότητες που είναι το ζητούμενο μετά το 2006 απ' το Συμβούλιο που εισηγήθηκε και που λίγο πολύ όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν δεσμευθεί ότι θα επιδιώξουν μέσα από τα προγράμματα σπουδών και τα βιβλία, να εντάξουν δηλαδή στο εκπαιδευτικό τους σύστημα, φυσικά τη μητρική γλώσσα, τις ξένες γλώσσες, τις δεξιότητες και τις ικανότητες σε μαθηματικά και επιστήμες, την ψηφιακή ικανότητα, δηλαδή νέες τεχνολογίες, μεταγνωστικές ικανότητες, κοινωνικές ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα και πολιτισμική συνείδηση και έκφραση. Όλα αυτά προϋποθέτουν ότι θα επιδιώξουμε συγκεκριμένες ευέλικτες διαδικασίες και κυρίως μεθόδους διδασκαλίας οι οποίες να οδηγούν στην κατάκτηση αυτών των αντικειμένων, οι οποίες λίγο πολύ υπάρχουν ακόμα και στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Δηλαδή και η επιχειρηματικότητα μπορεί να μη διδάσκεται συστηματικά, αλλά έχουν γίνει αρκετά προγράμματα και ιδιαίτερα στο Δημοτικό, με την ευκαιρία της ευέλικτης ζώνης. Αλλά και στη μελέτη περιβάλλοντος υπάρχουν στοιχεία επιχειρηματικότητας. Άρα όλα λίγο πολύ υπάρχουν, υπό την έννοια όμως ότι δεν γίνονται συστηματικά και δεν έχουν ενταχθεί οργανικά μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Απ' την άλλη μεριά υπάρχουν οι ανάγκες της κοινωνίας, οι οποίες ζητούν συγκεκριμένα πράγματα, προκειμένου να προχωρήσουμε σε αλλαγές οι οποίες θ' αλλάξουν το εκπαιδευτικό σύστημα. Φυσικά θα πρέπει ν' αποτελούν στρατηγική τα κοινά σημεία σύγκλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι πιστοποιημένοι τίτλοι σπουδών, είτε αυτό αφορά τα επίπεδα μάθησης στο σχολείο, στις σχολικές τάξεις, είτε αφορά τις ξένες γλώσσες, είτε αφορά τους υπολογιστές.

Όλα αυτά είναι ζητούμενα σήμερα, όπως επίσης και ότι το σχολείο δεν είναι σχολείο γνώσης, είναι σχολείο αγωγής κι επομένως τα ανθρώπινα δικαιώματα, η διαφορετικότητα, οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, πρέπει ν' αποτελούν κατ' εξοχήν επίκεντρο σε οποιαδήποτε αλλαγή επιδιώκουμε να φέρουμε στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, σε συνδυασμό βέβαια με τη διατήρηση της εθνικής και πολιτιστικής ταυτότητας του λαού μας. Από κει και πέρα θα πρέπει οι νέες τεχνολογίες, οι επιστημονικές εφευρέσεις και



ανακαλύψεις, και οι νέες επιστήμες, να εντάσσονται μέσα στη σχολική γνώση, να μην είναι παρωχημένη δηλαδή η γνώση και ο στόχος είναι η διαβίου μάθηση.

Όλα αυτά, εάν λειτουργήσουν θετικά, εννοώ τα ποιοτικά στοιχεία της εκπαίδευσης αν βελτιωθούν, σίγουρα θα συμβάλουν στη μείωση της μαθητικής διαρροής. Είναι διαπιστωμένο ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα το έχουμε στο Γυμνάσιο και ιδιαίτερα στην Α' τάξη του Γυμνασίου, όταν οι μαθητές έρχονται από το Δημοτικό με περιορισμένες γνώσεις. Μάλιστα υπάρχει το φαινόμενο των πολλών μαθητών που είναι λειτουργικά αναλφάβητοι, δηλαδή έχουν τελειώσει το Δημοτικό και γνωρίζουνε ελάχιστα να γράφουν, πολύ βασικά πράγματα μπορούν να γράφουν. Έρχονται σ' ένα τελείως διαφορετικό περιβάλλον, με πολύ περισσότερες απαιτήσεις και τότε ξεφεύγουν από το εκπαιδευτικό σύστημα, δηλαδή διαρρέουν και δεν είναι τόσο πλέον τα κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια που το επιβάλλουν και κυρίως τα οικονομικά, όπως σε κάποιες περιοχές, οπουδήποτε έχουμε υψηλό ποσοστό μαθητικής διαρροής, (βλ. Ρέθυμνο ή Ρόδο, όπου εκεί είναι οικονομικά και κοινωνικά τα δεδομένα της διαρροής), αλλά στις άλλες περιπτώσεις είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και όχι γιατί οι γονείς θέλουν τα παιδιά τους στο σπίτι να τα βοηθήσουν οικονομικά, ή για άλλους λόγους, αλλά λόγω αδυναμίας να ενταχθούν στο Γυμνάσιο.

Επομένως, εάν καταφέρουμε να βελτιώσουμε τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του Δημοτικού, γιατί εκεί η διαρροή είναι σχεδόν μηδενική, θα μπορέσουμε στο Γυμνάσιο να κρατήσουμε τα παιδιά και φυσικά στη συνέχεια, αν και αυτό γίνει υποχρεωτικό, ώστε όλα τα παιδιά να τελειώνουν τουλάχιστον την υποχρεωτική εκπαίδευση, γιατί αυτή τη στιγμή στο Γυμνάσιο έχουμε μια μαθητική διαρροή της τάξεως του 5,5%, που θεωρώ ότι είναι πολύ υψηλό ποσοστό, μολονότι η χώρα μας δεν είναι, όσον αφορά τους δείκτες, σε άσχημη θέση σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Δηλαδή στο Γυμνάσιο είμαστε, ειρήσθω εν παρόδω σε μια μέση κατάσταση σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ στο Λύκειο είμαστε σε πολύ καλύτερη κατάσταση, εξαιρουμένου του Τεχνικού Λυκείου. Δηλαδή στο Γενικό Λύκειο είμαστε στο 10%, έχουμε πιάσει δηλαδή το ζητούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2010 η διαρροή πρέπει να είναι στο 10%. Αλλά στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση εξακοντίζεται στο 23% λόγω της ιδιαιτερότητας και υπ' αυτή την έννοια θα πρέπει και το Συμβούλιό μας ν' ασχοληθεί και γι' αυτό τον λόγο με την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και για τα φαινόμενα διαρροής, επειδή το ποσοστό αυτό τελικά ανεβάζει και το μέσο όρο της γενικής μαθητικής διαρροής στον τόπο μας γύρω στο 12,5%.

Επομένως κ. Πρόεδρε και κ.κ. συνάδελφοι, όλα αυτά, εάν βελτιωθούν σίγουρα θα συντελέσουν στη μείωση της μαθητικής διαρροής. Βεβαίως υπάρχουν και τα δεδομένα, η παγκοσμιοποίηση, η πολυπολιτισμικότητα, που είναι πλέον τις τελευταίες δεκαετίες φανερό στα σχολεία μας, η ανάδειξη της γνώσης, της τεχνοκρατικής γνώσης, ως κυρίαρχης, γενικότερα, φιλοσοφίας μέσα στην κοινωνία κι όχι μόνο την ελληνική. Το γεγονός ότι πλέον οι νέες τεχνολογίες δεν μπορούν ν' αποτελούν αποτσίδα, ή παρατσίδα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας την έξαρση των περιβαλλοντικών προγραμμάτων και τις επιπτώσεις που έχουν οι καταναλωτικές συνήθειες στη ζωή μας. Επίσης το γεγονός, και αυτό είναι θετικό, ότι έχουμε σχεδόν απόλυτη

προαγωγή του συνόλου των μαθητών του Γυμνασίου, όσων δεν διαρρέουν προς το Λύκειο. Αυτό είναι θετικό, αλλά δημιουργεί και προβλήματα, κυρίως ως προς το επίπεδο των σπουδών του Λυκείου. Αυτοί οι οποίοι τελειώνουν το Γυμνάσιο σχεδόν στο σύνολό τους εγγράφονται στο Λύκειο. Αυτό όμως δημιουργεί προβλήματα, διότι δεν σημαίνει ότι αυτά τα παιδιά του Γυμνασίου είναι επαρκώς προετοιμασμένα για το Λύκειο και δημιουργούν κάποιες δυσκολίες, ιδιαίτερα στην Α' Λυκείου, όσον αφορά την ένταξή τους μέσα στο γνωστικό και όχι μόνο, περιβάλλον. Επίσης οι πιέσεις που ασκούν οι εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στο Λύκειο, στη φυσιογνωμία του Λυκείου, και το ένα και το άλλο επηρεάζει, το Λύκειο επηρεάζει τις εξετάσεις, αλλά κυρίως οι εξετάσεις επηρεάζουν το Λύκειο. Και το σημαντικότερο, ότι τα παιδιά δεν έχουν ελεύθερο χρόνο σπουδών. Αυτό δεν μπορεί να μας ξεφεύγει, διότι το σχολείο, ιδιαίτερα το Λύκειο, θεωρείται για τα παιδιά πάρεργο. Το φροντιστήριο, δυστυχώς, θεωρείται σχολείο, ενώ το σχολείο υπάρχει απλώς επειδή με υποχρεώνουν να βρίσκομαι εκεί, πρέπει να βρίσκομαι, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις που τα σχολεία είναι πολύ καλά και από εξαιρετικές περιπτώσεις μαθητών, που δεν έχουν τη δυνατότητα να πάνε σε φροντιστήρια κι επομένως προσπαθούν μέσα από το δημόσιο σχολείο να κατακτήσουν ό,τι είναι απαραίτητο για τις εξετάσεις.

Υπάρχουν φυσικά προβλήματα, όταν θέλουμε να συντάξουμε τ' αναλυτικά προγράμματα εξ αρχής, γιατί πρέπει να υπάρξει οπωσδήποτε η φιλοσοφία της συνοχής ανάμεσα στις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το Λύκειο αποτελεί, είτε το θέλουμε είτε όχι, μετά τη νοοτροπία που δημιουργήθηκε, και προπαρασκευή για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Δηλαδή αν πούμε ότι θα φτιάξουμε ένα σχολείο που δε θα ετοιμάζει τους μαθητές και για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα είναι μια ουτοπία, δηλαδή θα πάμε κόντρα σε αυτό το οποίο θα υπάρχει μέσα στα κοινωνικά δεδομένα.

Φυσικά η ποιότητα της παρεχόμενης γνώσης, τι θα κάνουμε με την παραδοσιακή διδασκαλία και τους εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας, και αυτά είναι λόγοι για τους οποίους και τα νέα προγράμματα δεν πέτυχαν, γιατί σ' αυτά που αναφέρω τώρα υπάρχει και ένας προβληματισμός, γιατί παρ' όλο που έχουμε καινούργια προγράμματα προς τη σωστή κατεύθυνση, καινούργια βιβλία, το αποτέλεσμα, εάν το μετρήσουμε, δεν είναι αυτό που θα περιμέναμε. Παρά τα προγράμματα και πέρα από τους εκπαιδευτικούς, έχουμε έλλειψη εργαστηρίων, εποπτικών μέσων, με τη στήριξη δηλαδή της τεχνολογίας προς την εκπαιδευτική διαδικασία, τα προγράμματα σπουδών είναι ασφυκτικά, τρέχουμε πίσω απ' την ύλη, όπως και παλαιότερα έχω πει, με αποτέλεσμα οι καινοτόμες δράσεις να είναι λίγες μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Ένα πολύ σημαντικό θέμα κ.κ. συνάδελφοι είναι η απώλεια των διδακτικών ωρών. Μην ξεχνάμε φέτος πότε τελείωσαν τα μαθήματα λόγω των εξετάσεων. Δηλαδή οι εξετάσεις φέτος θα διαρκέσουν περίπου 2 μήνες. Άρα καταλαβαίνετε ότι ενώ παλιά το ελληνικό σχολείο τελείωνε, τουλάχιστον όταν ήμουν εγώ μαθητής, στις 30 Ιουνίου, άντε να τελείωνε στις 25 Ιουνίου, τώρα, στην καλύτερη περίπτωση τελειώνει 15 Μαΐου. Άρα λοιπόν πρέπει να μας προβληματίσουν οι εξετάσεις και ο αριθμός των εξεταζομένων μαθημάτων και οι διαδικασίες, διότι περιορίζουν δραστικά το χρόνο, μέσα σ' ένα περιορισμένο χρονικό διδακτικό πλαίσιο, που έχει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, για τις ιδιαιτερότητες του καλοκαιριού, να μην τ'

αναφέρω, έχουμε μεγάλες διακοπές λόγω ζέστης κτλ. που δεν μπορούν ν' αναπληρωθούν στον υπόλοιπο χρόνο που απομένει για την ανάπτυξη της διδασκαλίας.

Από την άλλη μεριά υπάρχουν και σωστά νέα δεδομένα και στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Έχουμε και εκτός από τα μεταναστόπουλα, τα παιδιά από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, αλλά έχουμε κυρίως παιδιά ΑμεΑ τα οποία πρέπει να τα εντάξουμε στο σχολικό σύστημα και πρέπει να βρούμε τον τρόπο να τα κρατήσουμε και να μην τα περιθωριοποιήσουμε όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Αυτή είναι και η διεθνής πρακτική, να περιορίσουμε δηλαδή τα ειδικά σχολεία μόνο σ' εκείνα τα παιδιά που δεν μπορούν με κανέναν τρόπο να φοιτήσουν σ' ένα κανονικό σχολείο. Αυτό όμως σημαίνει ότι πρέπει να προετοιμαστούμε, όχι μόνο σε επίπεδο προγραμμάτων σπουδών και διδακτικού υλικού, αλλά και σε επίπεδο εκπαιδευτικού προσωπικού. Τα νέα προγράμματα επομένως θα πρέπει να στοχεύουν σε όλα αυτά που έχουμε αναπτύξει εδώ πέρα, και στη συναισθηματική ολοκλήρωση του παιδιού, στην πνευματική, στις δεξιότητες, να του δημιουργείται ικανότητα αυτογνωσίας, αυτενέργειας, διαφορετικότητας, ανακαλυπτικής μάθησης, αναζήτησης και αξιοποίησης των πηγών και ανάπτυξης γενικότερα δεξιοτήτων, να τους καλλιεργούμε ικανότητες για κριτική προσέγγιση της γνώσης, δυνατότητες για δια βίου μάθηση.

Φυσικά θα πρέπει ν' αξιοποιούμε στην αξιολόγηση του μαθητή πράγματα τα οποία εφαρμόζονται επί δεκαετίες στο εξωτερικό και δεν υπάρχουν στη χώρα μας, όπως είναι ο φάκελος του μαθητή, που θα πρέπει να τον συνοδεύει, είτε αυτό αφορά τις ξένες γλώσσες, είτε τ' άλλα μαθήματα, που είναι γνωστό ως portfolio και όλα αυτά πρέπει να λειτουργούν ως ανατροφοδοτικοί μηχανισμοί στο εκπαιδευτικό σύστημα. Και βεβαίως θα πρέπει οι ίσες ευκαιρίες και η ισότητα των φύλων, να γίνει πραγματικότητα, περισσότερη πραγματικότητα, γιατί έχουν γίνει θεαματικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση και να μην ξεχνάμε ποτέ ότι το σχολείο πρέπει να ενισχύει την εθνική και πολιτισμική μας ταυτότητα.

Έχουν καταγραφεί, με βάση όσα είπα προηγουμένως, οι στόχοι και οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τ' αναλυτικά προγράμματα σπουδών, όλα αυτά που ανέφερα προηγουμένως, αλλά και η ατομικότητα και η διαφορετικότητα των μαθητών και το πώς θα μπορέσουμε να οδηγήσουμε ομαλά τους μαθητές από τη μια βαθμίδα στην άλλη, όπως ανέφερα προηγουμένως, από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, για να μη διαρρέουν τα παιδιά. Φυσικά θα λαμβάνουμε υπόψη μας στο Λύκειο ότι τα παιδιά συνεχίζουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ότι υπάρχουν πολλές πηγές μάθησης που πρέπει να μπουν μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, να δώσουμε κίνητρα μάθησης στους μαθητές και να υπάρχουν ανάλογα με τα γνωστικά αντικείμενα, αντίστοιχες δυνατότητες, και φυσικά ν' ανασαίνει το παιδί μέσα από καθιέρωση ζώνης –ίσως δεν είναι η επιτυχέστερη λέξη, αλλά δε βρήκαμε κάποια άλλη- πολιτισμού και δραστηριοτήτων, σε όλη την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Εδώ περιοριζόμαστε περισσότερο στη δευτεροβάθμια, επειδή στο Δημοτικό είναι κάπως καλύτερα τα πράγματα και με τη μελέτη περιβάλλοντος, αλλά κυρίως με την ευέλικτη ζώνη και στο πλαίσιο του ολοήμερου σχολείου.

Φυσικά όταν μιλάμε για τέτοιες ζώνες, ιδιαίτερα στο Γυμνάσιο, αυτό προϋποθέτει ή επιλεγόμενα μαθήματα στο Γυμνάσιο, ή επέκταση του

ολοήμερου σχολείου και στο Γυμνάσιο, γεγονός το οποίο, όπως είπε ο κ. Πρόεδρος, θα πρέπει να μας απασχολήσει. Δηλαδή πολλές από αυτές τις προτάσεις θέλουν και ένα άλλο δομικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο μπορούν ν' αναπτυχθούν, διότι διαφορετικά, όταν θελήσεις να πας και να δεις τι θα κόψεις από το ωρολόγιο πρόγραμμα, τότε δυστυχώς δεν είναι εύκολο, ή να πω, είναι αδύνατο να κόψεις γνωστικά αντικείμενα, γιατί φαίνονται όλα ότι ασφυκτικά πρέπει να υπάρχουν μέσα στο Γυμνάσιο. Άρα λοιπόν μια λύση θα μπορούσε να ήταν το ολοήμερο Γυμνάσιο.

Φυσικά θα πρέπει να επικεντρώσουμε στις διδακτικές πράξεις, στη διδακτική πρακτική, να περιορίσουμε τον όγκο της ύλης. Αυτό είναι από τα πλέον βασικά, ο περιορισμός του όγκου της ύλης και να δούμε ποια θα είναι τα υποχρεωτικά και τα επιλεγόμενα μαθήματα, να δούμε καινούργιες μορφές γνώσης, καινούργιες λειτουργίες της γνώσης, προς την αιεφόρο ανάπτυξη, προς την αγωγή του καταναλωτή και την επιχειρηματικότητα, που όπως είπαμε, σπέρματα υπάρχουν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά χρειάζεται να ενταχθούν συστηματικά, μη ξεχνώντας βέβαια πάντα ότι πρέπει να έχουμε και κανόνες σωστούς. Να μάθουμε τα παιδιά μας σωστούς τρόπους συμπεριφοράς στο πλαίσιο της αγωγής του πολίτη, που δεν επιβάλλει μόνο τη δημοκρατική λειτουργία, αλλά και το σεβασμό προς τον άλλον, προς την άλλη άποψη, προς τρίτους.

Τώρα υπάρχει ένα κεφάλαιο σχετικά με τις νέες τεχνολογίες. Υπάρχει η τεκμηρίωση, γιατί χρειάζεται να εντάξουμε τις νέες τεχνολογίες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα οργανωμένα. Υπάρχει προβληματισμός, γιατί σήμερα οι νέες τεχνολογίες ελάχιστα έως καθόλου αξιοποιούνται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αναφέρονται λοιπόν οι εγγενείς αδυναμίες, αυτές που πρέπει να προσδιοριστούν, αλλά ταυτόχρονα πρέπει να προσδιοριστεί κι ένα μοντέλο, ένας στρατηγικός σχεδιασμός επιμέρους για τις νέες τεχνολογίες, γιατί οι νέες τεχνολογίες δε σημαίνουν μόνο καλά, σημαίνουν και κακά. Δηλαδή πώς θα προστατεύσουμε. Σημαντικό κομμάτι ενημέρωσης στις νέες τεχνολογίες αφορά τους κινδύνους της νέας τεχνολογίας και πώς θα μπορούμε να προστατεύσουμε τα παιδιά μας, όταν μπαίνουν στο διαδίκτυο, ερήμην των γονέων τις περισσότερες φορές. Θυμάμαι, σ' ένα σεμινάριο που είχα παρακολουθήσει σχετικά με τις συνήθειες των παιδιών στο διαδίκτυο, ότι ένα ποσοστό 30% μαθητών μεταξύ 14 και 17 ετών, είχαν συναντηθεί με άγνωστα πρόσωπα εκτός του σπιτιού τους, επειδή είχαν κάνει γνωριμίες μέσω διαδικτύου. Ήταν τεράστιο το ποσοστό των μαθητών που είχαν φύγει από το σπίτι τους ερήμην των γονέων τους και είχαν συναντηθεί με άγνωστα πρόσωπα, είτε της ίδιας ηλικίας, είτε άλλης ηλικίας, προκειμένου να γνωριστούν και προσωπικά μετά την πρώτη γνωριμία μέσω του συστήματος, καταλαβαίνετε το μέγεθος του προβλήματος. Άρα, ναι στις νέες τεχνολογίες μέσα από έναν συγκεκριμένο σχεδιασμό που θ' αξιοποιείται καλά και θα ενημερώνει για όλες τις παράπλευρες απώλειες που υπάρχουν μέσα από τ' αρνητικά αυτού του συστήματος. Φυσικά υπάρχουν και σημαντικές παράμετροι οι οποίες πρέπει να εξεταστούν. Λίγο πολύ είναι αυτές οι σημαντικές παράμετροι, μια επιτομή των όσων προηγουμένως αναφέρθηκαν, γι' αυτό και θα τις παραλείψω.

Όλα αυτά βεβαίως υπάρχουν μέσα σ' ένα πλαίσιο που στηρίζεται και από άλλους παράγοντες. Δηλαδή χωρίς υλικοτεχνική υποδομή, που σημαίνει και οικονομική ενίσχυση, γιατί η υλικοτεχνική υποδομή συναρτάται άμεσα με τους πόρους της εκπαίδευσης, καταλαβαίνετε ότι και τα

προγράμματα σπουδών δε θα στηριχθούν. Διότι εάν τώρα από τα προγράμματα σπουδών του 2003 και εξής, τα οποία είχαν σπέρματα εφαρμογής της νέας τεχνολογίας στη διδακτική πράξη, πάμε σε προγράμματα που θα είναι ο κορμός η διδακτική πράξη με τις νέες τεχνολογίες, χωρίς υποδομές των σχολείων, καταλαβαίνετε ότι θα φτιάξουμε προγράμματα τα οποία θα στέκονται στον αέρα και δε θα μπορούν να υλοποιηθούν στη διδακτική πράξη. Και βεβαίως δεν είναι μόνο η υλικοτεχνική υποδομή, είναι και η αντίστοιχη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες και στο πώς οι νέες τεχνολογίες ενσωματώνονται στη διδακτική πράξη.

Από την άλλη μεριά, δεν προγραμματίζεται ο διδακτικός χρόνος τόσο σε επίπεδο σχολικής μονάδας όσο και σε επίπεδο ατομικής, εκτός εξαιρέσεων, από τους εκπαιδευτικούς. Σχεδόν ποτέ δεν κάνουν έναν προγραμματισμό με βάση τον πραγματικό χρόνο διδασκαλίας, ο οποίος σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να είναι κάτω από 25 εβδομάδες. Βεβαίως παραποιήθηκαν αυτά που είπαμε, τουλάχιστον απ' ότι είδα σ' ένα δημοσίευμα του Σαββάτου στις εφημερίδες, δε μιλάμε ότι πρέπει να περιορίσουμε στις 25 τις εβδομάδες, απλώς λέμε ότι ένα μίνιμουμ ανεκτό θα μπορούσε να ήταν οι 25 εβδομάδες διδασκαλίας. Και σε καμία περίπτωση, αν μπορούμε να έχουμε περισσότερο διδακτικό χρόνο, δεν μπορούμε να τον συρρικνώσουμε για να φτάσουμε στο 25.

Εδώ απλώς θέλω να διατυπώσω παράπονα που ειπώθηκαν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο από άλλες εφημερίδες, ότι διέρρευσε, σε εισαγωγικά ή χωρίς εισαγωγικά, το κείμενο της Επιτροπής του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου προς μια από τις εφημερίδες, το οποίο δημοσιεύθηκε σχεδόν αυτούσιο το Σάββατο, οπότε διαμαρτυρήθηκαν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο οι εφημερίδες. Εμείς είπαμε ότι στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δεν δώσαμε. Θα ήθελα κύριοι συνάδελφοι και κ. Πρόεδρε, την επόμενη φορά που θα το στείλουμε στα μέλη, χωρίς αυτό να σημαίνει οτιδήποτε, ότι δηλαδή κάποιος από τα μέλη τα έδωσε, μπορεί να το έδωσε και κάποιος από τα μέλη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, δεν ξέρουμε πώς δόθηκε αυτό το κείμενο, την ίδια ώρα να το βάζουμε και στο δίκτυο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ώστε να εξασφαλίζεται ότι όποια εφημερίδα θέλει, θα μπορεί να το πάρει και να μην υπάρχει πρόβλημα. Διότι κανένας δεν μπορεί τώρα να πει ότι έφυγε από το Συμβούλιο, ή έφυγε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, όταν πάνω από 50-60 άνθρωποι έχουν ένα κείμενο, από οποιονδήποτε και όχι μόνο αυτοί, αλλά και οι βοηθοί τους και οι παραβοηθοί τους κι αυτοί που στο τέλος το έγραφαν στο κομπιούτερ, ή διόρθωναν τα λάθη, ο καθένας θα μπορούσε να το διαρρεύσει.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Έχετε δίκιο, να σταθούμε σ' αυτό, είναι δημόσιο κείμενο, εφεξής να το κάνουμε, έτσι ώστε ν' αρθούν...

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ν' αποφευχθούν τέτοιες εντυπώσεις, γιατί φαντάζομαι ούτε το Συμβούλιο, ούτε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, έχει λόγο να κυκλοφορεί ότι ευνοεί συγκεκριμένες εφημερίδες, όσο έγκριτες και αν είναι αυτές. Απλώς αυτό θα μας προστατεύσει όλους από μια διαδικασία και αυτό που είπα, είναι αφορμή αυτή η παρανόηση που έγινε σε σχέση με τις 25 εβδομάδες.

Επίσης ένα μεγάλο πρόβλημα είναι τα μονώρα μαθήματα. Για όσους δεν έχουν άμεση εποπτεία των σχολείων, στην ουσία τα μονώρα

μαθήματα ακυρώνονται μέσα στη διδακτική διαδικασία, πολύ περισσότερο όταν χάνονται κιόλας.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πού διέρρευσε; Σε ποια εφημερίδα δημοσιεύθηκε; Δεν πειράζει, ας το πούμε.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Στην Ελευθεροτυπία. Ήταν όλο το κείμενο. Δεν ήταν θέμα του Συμβουλίου, ήταν 40 τουλάχιστον άνθρωποι του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Το εξηγήσατε.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Απλώς θα προστατεύσει και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σε περίπτωση που θα υποβληθούν καινούργια κείμενα, αλλά και το Συμβούλιο από οποιεσδήποτε αρνητικές επιπτώσεις, από τέτοια πράγματα τα οποία δεν ταιριάζουν ούτε στο Συμβούλιό μας ούτε στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Επιμένω λοιπόν στα μονόωρα μαθήματα διότι ακυρώνονται στην πράξη, ιδιαίτερα αν χάνονται κιόλας. Θυμάμαι έναν χημικό που είχε «καραφλιάσει», επιτρέψτε μου τη φράση, επειδή τύχαιναν οι εκδρομές να γίνονται ημέρα Πέμπτη που ήταν το μονόωρο μάθημα. Επομένως, έλεγε, 4 είναι όλα κι όλα τα μαθήματα, στην ουσία όμως γίνονται δύο το μήνα.

Σχετικά με το θέμα καθορισμού του περιεχομένου της διδακτέας ύλης, εδώ χρειάζεται σίγουρα μια ανάσα -αυτή η πρωτοβουλία, που ανέφερε και ο κ. Πρόεδρος- στον Έλληνα εκπαιδευτικό. Αλλά πρέπει να τον προετοιμάσουμε, διότι δεν έχει μάθει σε τέτοιες διαδικασίες και πιθανότητα κάποιοι θα δυσκολεύονται κιόλας και πάρα πολύ. Αλλά εν πάση περιπτώσει σ' αυτούς που μπορούν τουλάχιστον, ας το δώσουμε ως δυνατότητα, να το εφαρμόσουν στην πράξη και σιγά-σιγά αλλάζοντας νοοτροπία, επιμορφώνοντας τους εκπαιδευτικούς, θεωρούμε ότι μπορεί να ενταχθεί μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Τώρα κ. Πρόεδρε, θελήσαμε να κάνουμε μια πιο εξειδικευμένη πρόταση και για το Λύκειο, γιατί όπως είχαμε πει και παλαιότερα, το Λύκειο έχει τα μεγαλύτερα προβλήματα, όσον αφορά τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και η απαίτηση του κόσμου εστιάζει στο Λύκειο. Επομένως, χωρίς ν' αφήνουμε έξω το σύνολο των βαθμίδων, όλα όσα ανέφερα προηγουμένως αναφέρονται φυσικά και στο Λύκειο. Θελήσαμε να δώσουμε στο Συμβούλιο, επειδή κι εδώ ο προβληματισμός ήταν αυτός, κάποιες ενδεικτικές προτάσεις, μην τις θεωρήσετε ως θέσφατο, προς την κατεύθυνση που θα μπορούσαν να κινηθούν μετά από μελέτη όλων των συστημάτων που υπάρχουν στο διεθνή ορίζοντα. Δηλαδή όλες αυτές είναι προτάσεις που δοκιμάζονται λίγο ή πολύ σε άλλα εκπαιδευτικά συστήματα και υπό αυτή την έννοια θεωρήστε την τελείως ενδεικτική και καθόλου δεσμευτική, υπό την έννοια δηλαδή ότι μελετήθηκε και γίνονται κάποιες συγκεκριμένες προτάσεις. Υπάρχει κι εδώ λοιπόν μια τεκμηρίωση, το ουσιαστικότερο είναι ότι πρέπει να πάψει το Λύκειο να θεωρείται από τους μαθητές πάρεργο. Αυτό είναι πάρα πολύ δύσκολο να το καταφέρουμε, αλλά τουλάχιστον ας ξεκινήσουμε μια διαδικασία η οποία θα βοηθήσει, προς την κατεύθυνση το Λύκειο ν' αποκτήσει πάλι έναν καθολικό και αναγνωρισμένο χαρακτήρα και από τους μαθητές και από τους γονείς, γιατί και οι γονείς το απαξιώνουν, επειδή πληρώνουν πολλά χρήματα στα φροντιστήρια κι επομένως θεωρούν

ότι το Λύκειο δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Θα πάμε τώρα στα πιο συγκεκριμένα. Επειδή η διεθνής πρακτική, εκτός από το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο, όπως είπε και ο κ. Πρόεδρος, επιφυλασσόμαστε να υποβάλλουμε, εφόσον μας το ζητήσετε, και αναλυτική πρόταση για το τι μπορεί να γίνει...

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Το ζητούμε από τώρα και βάλτε το μπροστά...

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ευχαριστούμε κ. Πρόεδρε. Εκτός απ' αυτό θα θέλαμε να πούμε το εξής. Ότι η διεθνής πρακτική δείχνει ότι το σχολείο, περίπου στις περισσότερες χώρες είναι υποχρεωτικό στα 10 χρόνια. Δηλαδή ελάχιστες χώρες, η Ιταλία τώρα τελευταία το έβαλε, η Πολωνία το έχει, η Ισπανία, εν πάση περιπτώσει υπάρχουν δυο τρεις χώρες που έχουν υποχρεωτικές και τις 12 τάξεις του Λυκείου. Στις περισσότερες χώρες όμως το 10χρονο υποχρεωτικό σχολείο φαίνεται να είναι το σχολείο που συγκλίνουν τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα. Υπ' αυτή την έννοια λοιπόν θεωρούμε ότι η Α' Λυκείου θα πρέπει να ανήκει σε γενικού χαρακτήρα σχολείο, με υποχρεωτικά μαθήματα γενικής παιδείας και υποχρεωτικά μαθήματα επιλογής, αλλά και ζώνη πολιτισμού και δραστηριοτήτων. Ήδη υπάρχουν, όπως σας είχα πει και παλαιότερα και ξέρουν οι συνάδελφοι της μαχόμενης εκπαίδευσης, επιλογές στο Λύκειο, οι οποίες όμως ακυρώνονται. Από τις 18 προβλεπόμενες, το επαναλαμβάνω, δύο μόνο επιλογές γίνονται, αυτές των οικονομικών μαθημάτων και της Πληροφορικής. Το μεν πρώτο γιατί είναι προαπαιτούμενο για την εισαγωγή σε μια σειρά σχολών, το δε δεύτερο λόγω της ευκολίας, επειδή οι μαθητές εύκολα προσεγγίζουν την Πληροφορική. Άρα πρέπει να δούμε υποχρεωτικές επιλογές μαθημάτων, αν πάμε σε επιλογές μαθημάτων και ταυτόχρονα να δούμε και ένα δώρο, τουλάχιστον μιας ζώνης πολιτιστικών δραστηριοτήτων, που δεν πρέπει να είναι κάθεται, δηλαδή ανάμεσα στα Τμήματα, αλλά θα μπορούσαν να είναι και οριζόντιες και όχι μόνο ανάμεσα στα Τμήματα μιας τάξης, αλλά ακόμα και μεταξύ δύο τάξεων, γιατί προβλέπουμε και στη Β' τάξη ζώνη τέτοιων δραστηριοτήτων. Θα μπορούσαν να γίνονται ακόμα και κοινά προγράμματα μεταξύ τάξεων. Είναι λίγο δύσκολη η εφαρμογή τους, αλλά τίποτε δεν είναι αδύνατον. Όταν τ' αφήσουμε στους εκπαιδευτικούς, μπορούν να βρουν τρόπους και έχουν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μελετήσει τέτοιους τρόπους. Είναι δηλαδή προτάσεις οι οποίες προσπαθήσαμε να δούμε αν εφαρμόζονται στην πράξη, για να μην μείνουν πάλι ένα θεωρητικό σχήμα, το οποίο στην πράξη θα ματαιωθεί, επειδή ακριβώς δεν θα είναι μελετημένο. Είναι μελετημένες, μπορούν να γίνουν, φυσικά έχει δυσκολίες, θέλει πολλά πράγματα να γίνουν, αλλά μπορούν. Στη Β' Λυκείου διατηρούμε πάλι τα υποχρεωτικά μαθήματα παιδείας προς την κατεύθυνση ότι το Λύκειο εξακολουθεί να είναι ένα σχολείο γενικής μόρφωσης και υπό αυτή την έννοια κάποια πράγματα είναι απολύτως αναγκαία σε όλα τα παιδιά, δηλαδή δεν μπορώ να πω ότι δεν θα διδάξουμε γλώσσα και ιστορία στη Β' Λυκείου. Άρα λοιπόν θα έχουμε υποχρεωτικά μαθήματα γενικής παιδείας. Ακόμα και στη Γ' Λυκείου κάποια απ' αυτά και ταυτόχρονα θα μπορούσαμε να έχουμε δυο κύκλους, δεν τους προσδιορίζουμε. Αρχικά υπήρχε διάθεση να τους προσδιορίσουμε, αλλά τελικώς επικράτησε η άποψη ότι δεν πρέπει να προσδιοριστούν. Ας το αφήσουμε να το δούμε εφ'

όσον αποφασισθεί προς τα πού θέλουμε να το πάμε. Βεβαίως να έχουμε και υποχρεωτικά μαθήματα επιλογής για τα παιδιά και να προσθέσουμε και κάποια μαθήματα ελεύθερης επιλογής καθώς και ζώνη πολιτιστική.

Η Γ' Λυκείου, κατά τα ψέματα, είναι ένα έτος προπαρασκευής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό όσο και να θέλουμε να πούμε ότι θα το αλλάξουμε, δε θ' αλλάξει κύριοι συνάδελφοι, είναι αδύνατο, πρέπει να πάμε αντίθετα όχι μόνο σε νοοτροπίες, αλλά και σε λογικές. Άρα θα πρέπει να δούμε περισσότερους κύκλους μαθημάτων στη Γ' Λυκείου, περισσότερο εξειδικευμένους, διατηρώντας έναν μικρό κύκλο υποχρεωτικών μαθημάτων, αλλά ταυτόχρονα αφήνοντας και τη δυνατότητα περισσότερων επιλογών, που θα κατευθύνουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα μαθήματα επιλογής της Β' και της Γ' Λυκείου, θα είναι τέτοια, ώστε να δίνουμε τη δυνατότητα σ' έναν μαθητή που ακολουθεί μια κατεύθυνση Χ, να μπορεί να επιλέξει και Σχολές Ψ, αν αυτό είναι δυνατόν. Δηλαδή μέσα από επιλογές που θα έχει κάνει, εννοώ γνωστές επιλογές, όχι εξεταστικές επιλογές, μην πάμε δηλαδή στη λογική ότι θα εξετάζεται στη Β' Λυκείου, εμείς δεν προτείνουμε κάτι τέτοιο, αλλά επιλέγοντας κάποια μαθήματα στη Β' Λυκείου για λόγους ασφαλείας και κάνοντας στη Γ' Λυκείου, πάλι κάποιες επιλογές, ίσως, έστω και την τελευταία στιγμή, αν μετανιώσει, να έχει τη δυνατότητα να συμμετάσχει στις εξετάσεις, ίσως σε διαφορετική εξέταση Σχολής από εκείνη που ο κύκλος θα τον κατευθύνει κατά κάποιον τρόπο.

Από κει και πέρα όλα τα πράγματα πρέπει να αξιολογούνται. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μελέτησε και αυτό που υπήρξε ως προβληματισμός εδώ και θεωρεί ότι πρέπει να υπάρχουν εξετάσεις σε περιφερειακό και σε εθνικό επίπεδο, αυτό θα το αποφασίσει το Συμβούλιό μας, πώς και τι, και θα πρέπει αυτό να λαμβάνεται κυρίως ως στοιχείο για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και της εκπαιδευτικής πολιτικής. Δεν θα είναι εξετάσεις δηλαδή για να πάμε στο Πανεπιστήμιο, παρά μόνο εάν διαμορφώνουν τη βαθμολογία, με κάποιον τρόπο αντικειμενικό, όλων των τάξεων του σχολείου, σε συνδυασμό πάντα με το ότι θα έχει ληφθεί μέριμνα να μην ακυρώνονται αντικείμενα που τυχόν δεν μπορούν από τη φυσιογνωμία τους να εξετασθούν σε περιφερειακό επίπεδο. Όπως επίσης, θα πρέπει να σκεφθούμε, γιατί έγινε αρκετός προβληματισμός, μήπως εκεί τα μαθήματα να εξετάζονται κατά ομάδες, να είναι ενδεικτικές οι ερωτήσεις, διότι δεν πάμε να εξαντλήσουμε ένα παιδί βάζοντάς το να ξέρει όλη τη θεωρία και όλη την πρακτική π.χ. στα Μαθηματικά, αλλά θα μπορούσαν κάλλιστα οι φυσικές επιστήμες, Βιολογία, Φυσική, Χημεία, να είναι μια εξέταση, μια δυο ερωτήσεις, γιατί ο σκοπός είπαμε δεν είναι να εξαντλήσουμε το μαθητή και τη διαδικασία. Και να δούμε τέτοια θέματα που θα επιτρέψουν και την αντικειμενικοποίηση των σχολείων. Θα μπορούσαν και με κάποιον συντελεστή βαρύτητας τα άλλα μαθήματα να συμμετέχουν, δηλαδή ο μέσος όρος αυτών των γραπτών εξετάσεων να μην απέχει τόσο του μέσου όρου των Θρησκευτικών π.χ., που τυχόν δεν αξιολογείται γραπτώς σε περιφερειακό επίπεδο, διότι διαφορετικά πάλι θα καταλήξουμε στο ίδιο αποτέλεσμα, δηλαδή οι μαθητές να χωρίζουν σε πρώτη και δεύτερη επιλογή τα μαθήματα, μαθήματα δηλαδή που τους ενδιαφέρουν και όλα τα υπόλοιπα να τ' απαξιώνουν, στην ουσία να τ' ακυρώνουν. Και δυστυχώς τα περισσότερα μαθήματα του Λυκείου έχουν ακυρωθεί στην πράξη κι όχι μόνο τα δευτερεύοντα μαθήματα, με την παλιά κακή νοοτροπία που τα χωρίζαμε σε πρωτεύοντα και δευτερεύοντα, αλλά και μαθήματα που κάποιος άλλος



μπορεί να τα θεωρεί πολύ ουσιαστικά, όπως εγώ για παράδειγμα το θέμα της Ιστορίας. Δηλαδή εάν δεν την εξετάζομαι την Ιστορία, δεν τη θεωρώ χρήσιμη γνώση, επομένως την απαξιώνω και τελειώσαν τα πράγματα.

Βέβαια θα καταθέσουμε, εφόσον μας ζητηθεί, πρόταση για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, αλλά τη θεωρούμε αναγκαία. Καμία αλλαγή δεν μπορεί να γίνει σε τίποτα και το βάζουμε ως κεντρικό σημείο, γιατί πρέπει να το θέσουμε, χωρίς να υπάρχει επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, όχι μόνο σε θέματα παιδαγωγικών, γιατί εκεί υπάρχουν τεράστια προβλήματα, δηλαδή διαχείρισης σχολικής τάξης, αλλά και θέματα διδακτικής πρακτικής, διότι οι περισσότεροι συνάδελφοι εκεί πάσχουν, όχι τόσο σε θεωρίες, ούτε σε γνώσεις βασικές, γιατί αυτές ή τις έχουν από το Πανεπιστήμιο ή τις αποκτούν μέσα από το προσωπικό τους διάβασμα, αλλά στη διδακτική πρακτική υστερούν πάρα πολύ.

Και τελειώνουμε με ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά που τεκμηριώνουμε ότι όλα αυτά τα οποία αναφέραμε πιο πριν, θα φέρουν κάποιο καλό στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, εάν εφαρμοστούν σωστά. Δηλαδή το τελευταίο κομμάτι αφορά ακριβώς μια διαδικασία η οποία μπορεί να οδηγήσει σε καλό, εφόσον γίνουν δεκτές και στη συνέχεια υλοποιηθούν από την πολιτική ηγεσία, αυτές οι προτάσεις μας για το Λύκειο. Επιτρέψτε μου τώρα να διέλθω, διότι όλα αυτά είναι μια θεωρητικά καλή, κατά την άποψή μου, τεκμηρίωση. Σε όποιες αποφάσεις θέλουμε να πάμε, μπορούμε να παραπέμπουμε στα κείμενα αυτά για περισσότερη τεκμηρίωση, ή αναγκαιότητα, αλλά υπάρχουν μερικά σημεία τα οποία κατ' εξοχήν θα πρέπει ν' αποτελέσουν, νομίζω, στοιχεία στα οποία θα πρέπει να εστιάσουμε και να τ' αποφασίσουμε, εάν δηλαδή κατ' αρχάς οι 8 στρατηγικοί στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης γίνονται αποδεκτοί ή όχι, εάν θα έχουμε πιστοποίηση τίτλων σπουδών, όχι μαθητών, σπουδών, γενικότερα, και διαδικασιών στο ελληνικό σχολείο.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Τι εννοείτε;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Εννοώ αν στο τέλος του Δημοτικού θα κάνουμε ένα τεστ, μπορεί όχι σε όλα τα Δημοτικά, αλλά σε κάποια Δημοτικά, για να διαπιστώνουμε αν οι μαθητές μας έχουν αποκτήσει αυτά που θεωρούμε ότι έπρεπε ν' αποκτήσουν στο Δημοτικό, ώστε να αξιολογήσουμε την εκπαιδευτική μονάδα και το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι αξιολόγηση μέσα από μια πιστοποίηση των γνώσεων. Τι εννοούμε πιστοποίηση γνώσεων; Δηλαδή, λέει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, μέσα από τα Προγράμματα και τα βιβλία, εγώ θέλω ο μαθητής της Στ' Δημοτικού και στις επιμέρους τάξεις να γνωρίζει αυτά τα πράγματα σε επίπεδο γλώσσας, σε επίπεδο Μαθηματικών αυτά και να τα πιστοποιήσω μέσα από ένα τεστ. Δε σημαίνει ότι θα παίρνει χαρτί πιστοποίησης, πιθανότατα αυτό ίσως δημιούργησε παρεξήγηση, εμείς δεν εννοούμε κάτι τέτοιο, ότι δηλαδή θα του δίνουμε κάποιο πιστοποιητικό, για όνομα του Θεού, απλώς θέλουμε να πιστοποιήσουμε κατά κάποιον τρόπο, να διαπιστώσουμε.. .

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Αυτό είναι αξιολόγηση μέσα στο όλο αξιολογικό σύστημα και κατά πόσον επιτεύχθηκαν οι στόχοι. Άλλο είναι η πιστοποίηση.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Παραπέμπει στο δεύτερο σκέλος που αφορά την πιστοποίηση των ξένων γλωσσών και των υπολογιστών. Εκεί πράγματι μιλάμε για πιστοποίηση. Το πρώτο λοιπόν θα το διορθώσουμε και για τους πιστοποιημένους τίτλους, υπό την έννοια ότι δεν πάμε να δώσουμε πιστοποιημένο τίτλο, αλλά να ελέγξουμε τη διαδικασία, σε εισαγωγικά ή χωρίς εισαγωγικά.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πάλι επειδή αυτά είναι βασικά για τις ξένες γλώσσες, τι θα πει πιστοποίηση;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Να σας πω. Υπάρχει τώρα το κρατικό πιστοποιητικό γλωσσομάθειας. Θα μπορούσε να επεκταθεί σε μια διαδικασία που να λαμβάνεται υπόψη το τι διδάσκεται στο σχολείο και να γίνεται πιστοποίηση για τη συγκεκριμένη τάξη, ή σε συγκεκριμένα επίπεδα, σε επίπεδα περιφερειακά, διότι εδώ οι εξετάσεις αυτές γίνονται κεντρικά, πιθανότατα θα μπορούσε και σε περιφερειακό επίπεδο να γίνεται πιστοποίηση δεξιοτήτων. Κεντρικά, όσον αφορά την Πληροφορική δε γίνεται. Δηλαδή δεν υπάρχει ένα σύστημα του Υπουργείου που να πιστοποιεί τη γνώση που αποκτούν οι μαθητές μέσα στο σχολείο σε επίπεδο Πληροφορικής. Άρα θα μπορούσε εκεί να το εισηγηθούμε και να εφαρμοστεί γιατί υπάρχουν τέτοιες διαδικασίες..

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πάλι τα όρια αξιολόγησης και πιστοποίησης και σε αυτή την περίπτωση δεν ξέρω πόσο σαφή είναι, δηλαδή ν' αξιολογήσουμε κατά πόσον κατέκτησαν τη γλώσσα και σε ποιο βαθμό και επίπεδο και να έχουμε μια γνώση και να παρέμβουμε κι όλα αυτά τα πράγματα, αλλά πιστοποίηση ως πιστοποίηση για να πάρει ένα χαρτί ότι ξέρει τα αγγλικά, για να το χρησιμοποιήσει στη δουλειά του, αν είναι αυτό, θέλει τελείως άλλες διαδικασίες.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Όχι στη δουλειά του, αλλά, αυτή τη στιγμή, οι πιο πολλοί μαθητές καταφεύγουν σε ιδιωτικές λειτουργίες προκειμένου να πιστοποιηθούν στην ξένη γλώσσα. Αυτό δεν είναι ό,τι καλύτερο, μάλιστα είναι θετικό ότι υπήρξε αυτό το κρατικό πιστοποιητικό γλωσσομάθειας, το οποίο έβαλε μια τάξη, ώστε να μη θεωρείται δηλαδή μόνο η Οξφόρδη ότι μπορεί να παρέχει πιστοποίηση της γλώσσας, ενώ στην Πληροφορική δεν υπάρχει αντίστοιχο κεντρικό σύστημα και η πιστοποίηση γίνεται ιδιωτικά.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Έχει όμως αξιολογηθεί το κρατικό πιστοποιητικό γλωσσομάθειας;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Όχι, δυστυχώς. Αυτό δε σημαίνει ότι αν το εφαρμόσουμε δεν πρέπει να το αξιολογήσουμε. Όλα αυτά θα πρέπει να αξιολογηθούν για να δούμε κατά πόσον πρακτικά αποδίδουν και αν πράγματι ένας μαθητής, που πήρε το κρατικό πιστοποιητικό γλωσσομάθειας, έχει αντίστοιχες γνώσεις με αυτό που πήρε. Δε σημαίνει ότι δεν κάνουν οι ξένοι οργανισμοί καλά τη δουλειά τους, αλλά πρέπει να ελέγξουμε αν την κάνουμε κι εμείς. Το γεγονός ότι κάναμε κρατική πιστοποίηση γλωσσομάθειας, που είναι κατά την άποψή μου θετικό, θα πρέπει να το ελέγξουμε, γιατί εμείς φτιάξαμε πάλι ένα «παράθυρο» που απλώς ευκολότερα, ή δεν ξέρω πώς, του δίνουμε

αυτή την πιστοποίηση της γλωσσομάθειας. Όλα αυτά είναι μέσα σ' ένα περιβάλλον κ. Πρόεδρε που θα πρέπει να ελέγχεται, ν' αξιολογείται και να λειτουργεί σωστά, διότι αν πάμε να φτιάξουμε μηχανισμούς που απλώς θα φαίνονται ως προοδευτικές λειτουργίες και στην ουσία θ' ανακυκλώνουν προβλήματα που υπάρχουν γενικότερα, δε νομίζω ότι είναι προς τη σωστή κατεύθυνση.

Επιτρέψτε μου λοιπόν να πω και τα υπόλοιπα. Ο περιορισμός της μαθητικής διαρροής σίγουρα θα πρέπει να είναι κεντρικός στόχος, η χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών, το πώς θα εξασφαλιστεί περισσότερος ελεύθερος χρόνος στα παιδιά, ότι θα πρέπει το Λύκειο να είναι και προπαρασκευαστικό στάδιο για την τρίτοβάθμια εκπαίδευση, έτσι τουλάχιστον όπως το περιγράψαμε, ιδιαίτερα η Γ' τάξη Λυκείου, ότι θα πρέπει να πάμε σε εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας, σε ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, ότι πρέπει ν' αξιοποιηθεί η πολιτεία τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας, τις νέες τεχνολογίες, ότι πρέπει ν' αντιμετωπισθεί ο διδακτικός χρόνος και η ανεπάρκειά του από διαρροές, έτσι όπως τις περιέγραψα προηγουμένως, είτε λόγω εξετάσεων, είτε άλλων αιτιών, με αποτέλεσμα να έχουμε μεγάλες απώλειες διδακτικών ωρών. Το βιβλίο αν θα πρέπει να είναι πολλαπλό, αν θα πρέπει να έχουμε φάκελο εργασιών για το μαθητή, η πιλοτική εφαρμογή και των προγραμμάτων σπουδών, η αναγνώριση της αναγκαιότητας των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ότι πρέπει να έχουμε παράλληλα προγράμματα και ειδική εκπαιδευτική διαδικασία για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η κατάρτιση και η επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού, φυσικά η κριτική γνώση, αυτά τα έχουμε πει, δε νομίζω ότι είναι αυτά τα οποία θα πρέπει να επιδιώξουμε, ότι θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας την πολυπολιτισμικότητα και τις ατομικές διαφορές των μαθητών, η πολλαπλότητα πηγών μάθησης και ποικίλων πληροφοριών. Από την άλλη μεριά είναι αυτά που είπα προηγουμένως και δε νομίζω ότι παρέλειψα τίποτα. Αλλά και στο Λύκειο, ισχύουν αυτά τα οποία αναφέραμε κ. Πρόεδρε χάριν συντομίας, αυτά έγιναν περισσότερο κατανοητά, να μην τα επαναλάβω για να μπορέσει να υπάρξει χρόνος συζήτησης. Ευχαριστώ πολύ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ευχαριστούμε τον Πρόεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, και στο κείμενο της ομάδος εργασίας των συνεργατών του και στην προφορική ανάπτυξη, νομίζω ότι έθεσε τον δάκτυλον εις τον τύπον των ήλων, είναι κύρια προβλήματα που πρέπει να συζητήσουμε και μια και έχω το μικρόφωνο επιτρέψτε μου να πω δυο τρία πράγματα για να συζητηθεί η συζήτηση, να γενικευθεί και για να μπορέσουμε να το συνοψίσουμε λίγο.

Επειδή ξεχωρίζουμε ότι αυτές οι 8 ικανότητες που λέτε, και το πρόγραμμα της PISA έχει μια μεγάλη σχέση με κάποιες από αυτές τις ικανότητες, ιδίως τις γλωσσικές και τις άλλες, με κάποιες, θα τα δούμε μετά. Αυτές οι ικανότητες, όμως, πρέπει να πάρουν σάρκα και οστά μέσα από μαθήματα. Δηλαδή μπορούμε μεν να λέμε δεν είναι μορφωτικοί στόχοι γενικοί, ή είναι τέλος πάντων, αλλά αυτό, το να πεις ας πούμε ότι πρέπει να περάσει η επιχειρηματική πρωτοβουλία, η επιχειρηματικότητα κτλ., αυτό μπορεί να είναι ζητούμενο, αλλά πρακτικά ως εκπαίδευση θα είναι μάθημα; Προφανώς όχι.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Όχι, αλλά να το λάβουν. Αν μου επιτρέψετε κ. Πρόεδρε, στο σχεδιασμό το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ότι πρέπει μέσα από κάποιο αντικείμενο...

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ή να διαχυθεί.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ακριβώς. Δε σημαίνει ότι όλα αυτά πρέπει να γίνουν αυτοτελή μαθήματα, διότι δεν θα έχουν πού να χωρέσουν κιόλας στο πρόγραμμα σπουδών.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Είναι στρατηγικοί στόχοι, ως μορφωτικοί στόχοι που λέγαμε, που θα πρέπει να πάρουν εξειδικευμένη μορφή σε συγκεκριμένα μαθήματα, είτε ως αυτοτελή μαθήματα, είτε με διάχυση.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ακριβώς. Επομένως, εάν το Συμβούλιό μας πει ότι αυτά αποτελούν κεντρικό στόχο και το αποδεχθεί η πολιτική ηγεσία, από κει και πέρα θα έρθουν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και θα είναι δέσμευση ότι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο πρέπει να κινηθεί μέσα σ' αυτά τα πλαίσια. Δηλαδή μπορεί να έχει κι άλλα, πιθανότατα κάποια που δεν περιλαμβάνονται, αλλά θα είναι σημαντικά και ουσιαστικά, αλλά αυτά αποτελούν εκ των ων ουκ άνευ, προκειμένου να προχωρήσει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στη σύνταξη των νέων προγραμμάτων σπουδών.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Το μεγάλο θέμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Μας λέτε ότι συνήθως αντιμετωπίζεται μέχρι και το Γυμνάσιο, ή παίρνει και μία ακόμη τάξη;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ναι, υπάρχει 10ετής υποχρεωτική εκπαίδευση, ή τουλάχιστον η Α' Λυκείου σε όλα τα συστήματα έχει ένα χαρακτήρα γενικών μαθημάτων και οποιαδήποτε αλλαγή εν πάση περιπτώσει, είτε λέγεται αυτό εξειδίκευση, αρχίζει από τη Β' Λυκείου.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Αλλά βέβαια υποχρεωτική, αν το τηρήσουμε ότι είναι υποχρεωτική και τη βάλουμε μέσα στο Λύκειο, αποκτά έναν άλλο χαρακτήρα, αρχίζουν κάποιες δυσκολίες μετά.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Στην ουσία αυτό που είπα, όλοι οι μαθητές του Γυμνασίου πάνε στο Λύκειο, δηλαδή η υποχρεωτικότητα είναι αν θα επιμείνουμε σε μέτρα για να τους διατηρήσουμε στο σύστημα, διότι λέμε ότι το Γυμνάσιο είναι υποχρεωτικό, αλλά η πολιτεία ουδέποτε έλαβε μέτρα κατά των γονέων και μια φορά στο Ρέθυμνο που έγινε κάτι τέτοιο από κάποιον Εισαγγελέα ξεσηκώθηκε όλη η τοπική κοινωνία.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Και τότε πέτυχαν τέτοια μέτρα, όποτε ελήφθησαν;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Το θέμα δεν είναι σε επίπεδο τέτοιων μέτρων, γιατί σίγουρα είναι αδύνατο να στέλνουμε έναν Εισαγγελέα πίσω από κάθε γονέα που δε στέλνει το παιδί του, αλλά εάν διαμορφώσουμε εκείνες τις συνθήκες που θα τα κρατάμε τα παιδιά στο σύστημα και ευτυχώς, κρατάει το ελληνικό σύστημα τα παιδιά από το Γυμνάσιο στο Λύκειο σε πολύ μεγάλο ποσοστό,

υπάρχει φυσικά μια διαρροή της τάξεως του 5-6%, αλλά αυτή είναι αντίστοιχη με αυτήν που βλέπουμε και στο Γυμνάσιο, όταν διαρρέουν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, λόγω της ανεπάρκειας, ως επί το πλείστον των γνώσεων που φέρνουν οι μαθητές μας από το Δημοτικό. Στην ουσία δηλαδή αναγνωρίζουμε ότι και το Λύκειο έχει μια υποχρεωτικότητα, υπό την έννοια ότι το σύνολο σχεδόν των παιδιών κατευθύνεται σ' αυτό. Από κει και πέρα εάν πούμε ότι θα εντάξουμε την Α' Λυκείου στο Γυμνάσιο θα πέσουν κεφάλια, επιτρέψτε μου την έκφραση, είναι πάρα πολύ δύσκολο, διότι θα πρέπει να λυθούν πέρα των άλλων προβλημάτων ακόμα και προβλήματα στέγασης. Δηλαδή πώς το ένα σχολείο θα χρειάζεται περισσότερα τμήματα, περισσότερες αίθουσες, είναι πολυσύνθετα προβλήματα, απλώς εγώ έθεσα τον προβληματισμό.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ίσως το υποχρεωτικό σχολείο να απαιτούσε, στο βαθμό που δεν έχει γίνει, να είναι ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης στο οποίο να συνέχεται Δημοτικό – Γυμνάσιο με έναν προγραμματισμό, να δεχόμαστε ως κοινωνία ότι αυτός που τελειώνει αυτό το 9τάξιο, 6 συν 3, μπορεί να σταθεί γενικά και να έχει μια μόρφωση με την οποία να μπορεί να υπάρχει ως πολίτης, χωρίς να έχει μυαλό ή πρόθεση για Πανεπιστήμια. Αυτό όμως είναι περισσότερο θέμα προγραμματισμού, πώς θα χωρέσω μέσα στα 9 χρόνια ό,τι θεωρώ σημαντικό να ξέρει ο μαθητής και αυριανός πολίτης, που δεν θα στραφεί σε εξειδικευμένη γνώση και προς τα Πανεπιστήμια, ή προς τεχνικές σχολές, αν πάει προς την τεχνική εκπαίδευση. Μήπως δηλαδή είναι περισσότερο ένα εσωτερικό θέμα παιδαγωγικό, παιδευτικό, να οργανωθεί έτσι, γιατί, όπως λέτε, δεν υπάρχουν αστυνομικά μέτρα, να συλλάβω το γονέα που δεν έστειλε το παιδί του στην Α' Λυκείου ήδη.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Τότε με συγχωρείτε, είναι λάθος ο όρος και οδηγεί σε λανθασμένες πρακτικές και λογικές που δεν εφαρμόζονται, ούτε διεθνώς, όπως είπε προηγουμένως ο κ. Γκλαβάς, αλλά έχουν κάποια γενικότερη ή ευρύτερη αποδοχή.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Είναι ένα είδος βασικής μορφώσεως απαραίτητης, αναγκαίας.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Θα μπορούσε όμως κ. Πρόεδρε να θεωρηθεί η Α' Λυκείου, ασχέτως αν πούμε ότι είναι υποχρεωτική, ως συνέχεια της λογικής των προγραμμάτων σπουδών και να σχεδιαστεί το πρόγραμμα σπουδών από το Δημοτικό μέχρι και την Α' Λυκείου που να θεωρεί ότι στην Α' Λυκείου θα βάλουμε στόχους, τι πρέπει να ξέρει ένα παιδί οπωσδήποτε στην Α' Λυκείου.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ναι αλλά μπλέκουμε δυο βαθμίδες. Μπλέκουμε δυο ξεχωριστές βαθμίδες. Εκεί τα όρια πια είναι ασαφή. Γιατί αν πούμε ότι το Λύκειο.. .

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Απλώς ως προβληματισμό το έβαλα εγώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Μπορεί να κρατήσει κανείς όπως το λέτε, τη γενική γνώση, χωρίς να το συνδέσει υποχρεωτικά με το Γυμνάσιο, ή αν πει ότι και το

Λύκειο είναι υποχρεωτικό δεν υπάρχει θέμα. Εν πάση περιπτώσει περισσότερο μας ενδιαφέρει τι θα διδάξουμε παρά πώς θα το χαρακτηρίσουμε. Για το Λύκειο που λέτε, εγώ θέλω να σας ρωτήσω με την πείρα που έχετε και με τον προβληματισμό που έχει αναπτυχθεί, πώς, εάν μπαίναμε σ' αυτή τη μορφή του Λυκείου, θα μπορούσαμε ν' αποτρέψουμε την εξάρτηση από τα φροντιστήρια και την παραμέληση του σχολείου. Παραμένει το ίδιο σύστημα. Δηλαδή θεωρώ, προσωπική άποψη, εάν δεν δώσουμε μια βαρύτητα στην επίδοση των μαθητών στο Λύκειο, έχουμε χαμένο το θέμα της φροντιστηριακής εξάρτησης. Πρέπει να δώσουμε μια βαρύτητα στην επίδοση στο Λύκειο. Αλλιώς πάλι όπως και αν το δομήσουμε εμείς το Λύκειο, με τον καλύτερο τρόπο και εσωτερικά να είναι πάρα πολύ καλό, δεν πρόκειται τα παιδιά, οι μαθητές, να δώσουν την προσοχή τους στο Λύκειο. Εκεί λοιπόν θα έβλεπα να σας απασχολήσει εφόσον συμφωνήσουμε και ως Συμβούλιο, η μελέτη του πώς θα εξασφαλιστεί μια αξιολόγηση της επίδοσης, έτσι ώστε να βαρύνει και βεβαίως τα πράγματα τα είπατε ήδη, θα μπορούσαν να είναι σε περιφερειακό επίπεδο, με άλλους τρόπους, ώστε να έχει μια αντικειμενικότητα. Διότι εκεί είναι το πρόβλημα, να έχει μια αντικειμενικότητα, να είναι αυτό που λέτε όλα τα μαθήματα, μη βάζουμε πάλι κάποια μαθήματα, τα άλλα μένουν απ' έξω, άρα δεν προσέχει στ' άλλα μαθήματα, θα μπορούσαν με ερωτήσεις να περιληφθούν τα περισσότερα μαθήματα. Και αυτή η επίδοση μαζί με την βαθμολόγηση/αξιολόγηση από τον δάσκαλο του δασκάλου, διότι δεν μπορείς να αγνοήσεις το δάσκαλο που έχει το παιδί συνέχεια αυτού, η βαθμολόγηση, η αξιολόγηση μαζί με όλη την ικανότητα του παιδιού δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη;

Δηλαδή το θέμα επίδοσης στο Λύκειο θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ βασικό αν πρόκειται ν' αλλάξει η μορφή, η βαρύτητα του Λυκείου. Αλλιώς ό,τι κι αν κάνουμε θα παίζονται όλα πάλι στο φροντιστήριο και τα παιδιά δε θα δίνουν προσοχή στα μαθήματα.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κύριε Πρόεδρε, δε νομίζω ότι αντιμετωπίζεται το θέμα των φροντιστηρίων εύκολα, υπό την έννοια ότι όλες οι μεταρρυθμίσεις του συστήματος εισαγωγής αυτό επεδίωκαν, αλλά, τελικά, τουλάχιστον τα δεδομένα δείχνουν το ανάποδο, ότι κάθε φορά που αλλάζαμε το σύστημα...

Αυτό που μέσα από την πρότασή μας διαφαίνεται, είναι αφ' ενός μεν ότι στην Α' Λυκείου δεν έχουμε από νωρίς να κατευθύνονται κάπου, γι' αυτό μιλάμε για κύκλους από τη Β' Λυκείου, το δεύτερο είναι ότι εφόσον πάμε σε περιφερειακές εξετάσεις, η αξιοπιστία εξασφαλίζεται κατά κάποιον τρόπο, όχι ότι οι συνάδελφοι δεν κάνουν καλά τη δουλειά τους, το έχω αναλύσει στο παρελθόν, να μην επανέρχομαι και σας κουράζω, την κάνουν, αλλά για διαφορετικούς λόγους μπορεί κάθε φορά να έχουμε αποκλίσεις. Απλώς εάν πούμε για παράδειγμα -αλλά αυτά δεν μπορούσαμε να τα εξειδικεύσουμε τόσο πολύ, γιατί θα μπορούσαν και να παρεξηγηθούν- ότι όλα τα μαθήματα της Α' Λυκείου στο τέλος κληρώνονται και οι μαθητές εξετάζονται σ' εκείνα τα μαθήματα που δια κλήρου, ως το πούμε, αναδεικνύονται, δε θα μπορούσε κάποιος να πει ότι «ξέρετε, εγώ θα δώσω σημασία μόνο στ' αρχαία και στην ιστορία, γιατί μ' ενδιαφέρουν και δε θα δώσω στα μαθηματικά», αφού θα μπορούσαν στο τέλος να μπουν ακόμα και τα θρησκευτικά. Υπό αυτή την έννοια, δεν το προτείνω, απλώς σας λέω σκέψεις που πιθανότατα να υπάρχουν. Άρα δεν μπορεί κανένας να βρει ένα

φάρμακο το οποίο θ' αντιμετώπιζε την παραπαιδεία, ή συμπληρωματική παιδεία, γιατί παρεξηγούνται οι των φροντιστηρίων που το λέμε παραπαιδεία.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Με συγχωρείτε, επιμένω σ' αυτό, το φάρμακο είναι πόσο μετρά η επίδοσή του για την εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο. Αφού βλέπουμε το Λύκειο ως προετοιμαστικό σχολείο κάπως, που πρέπει κι αυτό να το συζητήσουμε, εάν το δούμε έτσι...

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Αν κοινωνικοποιήσουμε τη διαδικασία των εξετάσεων στο μέτρο που μπορούμε, χωρίς βέβαια ν' αγχώνουμε τους μαθητές, γιατί ξέρετε, κάθε φορά που βάζουμε εξετάσεις επαυξάνουμε το άγχος των παιδιών, στο μέτρο λοιπόν που θα περάσουμε προς τα έξω ότι μπορούμε να υπολογίζουμε σε κάποιο ποσοστό την επίδοσή τους στο σχολείο, εάν το αποφασίσουμε, αλλά με ρυθμίσεις πάντα οι οποίες να έχουν σχέση και με την προφορική βαθμολογία, να μην ακυρώνουμε την προφορική βαθμολογία, απλώς να την προσαρμόζουμε κατά κάποιον τρόπο, ώστε να είναι λίγο ή περισσότερο αντικειμενικό το αποτέλεσμα, υπό αυτή την έννοια οι μαθητές θα δώσουν περισσότερη σημασία, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι όσοι είναι προσανατολισμένοι δεν θα κάνουν ιδιαίτερα στα συγκεκριμένα μαθήματα...

Άρα, ας μην προσπαθήσουμε εμείς εδώ με θαυματουργό τρόπο να πούμε ότι θα εξαλείψουμε την παραπαιδεία. Μπορούμε με τα μέτρα που θα προτείνουμε, κατά κάποιον τρόπο, βελτιώνοντας τις συνθήκες λειτουργίας των σχολείων, δεν ξέρω πότε θα μπορέσει να γίνει, σιγά-σιγά ν' απαλλαγεί το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα απ' όλο αυτό τον βραχνά, τον οικονομικό κυρίως βραχνά, των οικογενειών που πληρώνουν πολύ περισσότερα από κάθε άλλον, προκειμένου τα παιδιά τους να μάθουν γράμματα. Ούτε μπορούμε να πάμε κόντρα στην έφεση των γονιών να σπουδάσουν τα παιδιά τους, ούτε είναι και καλό. Και όσο θα είναι κλειστός ο αριθμός των εισαγομένων στα Πανεπιστήμια, τέτοια φαινόμενα παραπαιδείας, ή όπως αλλιώς θέλετε να την ονομάσετε, θα υπάρχουν. Άρα, νομίζω ότι εάν πάρουμε κάποια μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή, χωρίς ν' αυξάνουμε το άγχος των παιδιών και να μετατρέψουμε το σύστημα σε εξετασιοκεντρικό, εκεί είναι το πρόβλημα που θα βρει κάποιος τη χρυσή τομή, μπορούν να βελτιωθούν οι συνθήκες του Λυκείου, χωρίς να το συναρτούμε απόλυτα με το τι πληρώνουν οι γονείς στα ιδιαίτερα φροντιστήρια.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Το θέμα των δυο κύκλων, αυτό το πολύ νωρίς, μήπως μας ξαναπάει στο Λύκειο-φροντιστήριο για το Πανεπιστήμιο; Δηλαδή συζητάμε, γιατί εδώ πρέπει να δούμε τα πράγματα λίγο πιο ανοιχτά και τι θέλει η κοινωνία και να μην ξαναμπούμε στις δομές τις οποίες έχουμε και τις οποίες δοκιμάσαμε. Εάν μείνουμε σ' αυτό το σχήμα με δύο κύκλους στη Β' Λυκείου, έχουμε μπει πια σε μορφή Λυκείου που προετοιμάζει για το Πανεπιστήμιο. Να κάνουμε υποχώρηση για τη Γ' Λυκείου σε γενικούς κύκλους ενδιαφερόντων, αλλά, αν το ξεκινήσουμε από τη Β' Λυκείου με κύκλους, σημαίνει περιορισμό των ενδιαφερόντων και πάμε πάλι στο προπαρασκευαστικό Λύκειο. Και από αυτό πρέπει κάποια στιγμή ν' απαλλαγούμε και θ' απαλλαγούμε, εάν αναδιαμορφώσουμε το Λύκειο και αν

πάρουμε τις εξετάσεις, αυτές που θα χρειάζονται και τις βγάλουμε έξω από το Λύκειο, αυτό φαντάζομαι το εννοείτε.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ναι, γι' αυτό επιχειρηματολόγησα για το 10χρονο σχολείο, είτε το βάλει σε τυπικά είτε όχι, με την έννοια ότι εάν θεωρούμε ότι στα 10 χρόνια μπορούμε να δώσουμε στα παιδιά αυτή τη γενική γνώση ως καθολική γνώση και μόρφωση, που είναι απαραίτητη να έχει ένας άνθρωπος, από κει και πέρα μπορεί κάποιος να διαβλέψει και κύκλους. Εάν πιστεύουμε πάλι ότι δεν επαρκεί ο χρόνος αυτός, τουλάχιστον με τη λογική που έχουμε σήμερα, τότε κανένα πρόβλημα. Και η Β' Λυκείου θα έχει τα ίδια χαρακτηριστικά, αλλά είναι ουτοπία να πούμε και στη Γ' Λυκείου. Να σας θυμίσω άλλωστε, χωρίς αυτό να παραπέμπει, η πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου σε παλιές διαδικασίες, γιατί κι αυτές δοκιμάστηκαν, ήταν όμως επιτυχεστέρες από μεταγενέστερες, που είχαμε τη θετική και την κλασική κατεύθυνση στο ίδιο σχολείο, όχι δηλαδή να φτιάξουμε διαφορετικά, σε κάποια υπήρχαν και χωριστά πρακτικά σχόλια, αλλά μέσα στο ίδιο σχολείο, τουλάχιστον στο χωριό μου αυτό υπήρχε, υπήρχε η κλασική κατεύθυνση από τη Β' Λυκείου και η θετική κατεύθυνση. Όμως εγώ δίδασκα και στη Γ' Λυκείου Αρχαία Ελληνικά. Ίσως βέβαια ήταν υπερβολή. Και έκαναν ακόμα και άγνωστο. Εγώ όταν πρωτοδιορίστηκα έκανα διδασκαλία αγνώστου κειμένου σε μαθητές θετικής κατεύθυνσης στη Γ' Λυκείου. Και να σας θυμίσω έναν κοινό μας γνωστό, τον κ. Μπουραζέλη, ότι από θετικό σχολείο, ή πρωτοβάθμιο, δε θυμάμαι, πέρασε δεύτερος στη Φιλοσοφική Σχολή. Δηλαδή θετικό σχολείο είχε τελειώσει ο κ. Μπουραζέλης, αλλά πέρασε μεταξύ των πρώτων στην Φιλοσοφική Σχολή. Θέλω να πω δηλαδή ότι χωρίς να σημαίνει ότι θα πάμε σε παλιές συνταγές...

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Νομίζω ότι η όλη εισαγωγή που κάνετε και η τοποθέτηση του Προέδρου, φεύγει από αυτόν που εγώ θεωρώ ότι είναι ο βασικός προβληματισμός, κι εσείς τον προσπεράσατε μ' έναν μάλλον πολιτικό τρόπο. Κατά τη γνώμη μου ο βασικός προβληματισμός είναι: ακολουθούμε αυτές τις προτάσεις που έχει υπογράψει η χώρα μας από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως στρατηγική; Γιατί είπατε προηγουμένως εάν θα υπάρξει η πολιτική απόφαση.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Εννοώ σε επίπεδο Συμβουλίου.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Εάν η λογική μας είναι ότι τις ακολουθούμε, εγώ πιστεύω ότι τα περισσότερα από αυτά τα ερωτήματα έχουν απαντηθεί. Γιατί και το κείμενο έχει μια παλινδρόμηση ανάμεσα στην κλασική λογική του ελληνικού σχολείου, το αναλυτικό πρόγραμμα και των στόχων.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πώς το λέτε αυτό;

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Εάν υιοθετήσουμε και ακολουθήσουμε τα 8 σημεία που και η χώρα μας έχει συνυπογράψει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η συνέχεια ποια είναι: μετράμε εάν έχουμε πετύχει κάποιους στόχους. Εάν το μετράμε αυτό, έχει επιτευχθεί κατά τη γνώμη μου και η αυτοτέλεια του Λυκείου, έχει επιτευχθεί και η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος, έχουν επιτευχθεί πολλά πράγματα.



Γι' αυτό είπα προηγουμένως, να μην κάνω τώρα μια γενική τοποθέτηση, απλώς πιστεύω ότι το κρίσιμο σημείο είναι αυτό. Και μια ερώτηση και θα σταματήσω κ. Γκλαβά: έχει υπάρξει κάποια, να χρησιμοποιήσω τον όρο αξιολόγηση, για το πού βρισκόμαστε εμείς μέχρι τώρα σε σχέση με αυτούς τους στόχους; Όχι το ποσοτικό που λέτε για τη σχολική διαρροή, αλλά ουσιαστικά, εκπαιδευτικά. Αυτοί ήταν οι στόχοι. Η χώρα μας τους προσυπέγραψε. Πού βρισκόμαστε εμείς; Υπάρχει;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Όχι. Και για να μην παρεξηγηθώ, δε σημαίνει ότι εγώ έθεσα εν αμφιβόλω αυτά τα σημεία, απλώς είπα ότι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τα ενέταξε σε μια πρόταση εδώ στο Συμβούλιο και το Συμβούλιο, λογικά, ύστερα από αυτή την πρόταση θα κάνει τη δική του. Και ξεκίνησα απ' αυτό. Εγώ θεωρώ ότι αυτά είναι απόφαση της χώρας μας, αλίμονο, αλλά το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δεν μπορούσε να υπερβεί τα όριά του. Απλώς τα ενέταξε, τα θεωρεί σημαντικά και τα προτείνει και στο Συμβούλιο ότι πρέπει να ισχύουν. Επομένως δεν ξεφεύγω, αυτά τα θεωρώ βασικά και πρέπει να τα επιδιώξουμε.

Από κει και πέρα θα πρέπει να τα μετράμε, γιατί το μεγαλύτερο πρόβλημα στο εκπαιδευτικό μας σύστημα είναι ότι δεν μετριέται τίποτα. Δεν είναι θέμα αξιολόγησης, ακόμα και πράγματα που θα μπορούσαμε να τα μετρήσουμε και ήταν ανώδυνα, δεν τα μετρήσαμε ποτέ, όπως ανέφερε σε άλλες συνεδριάσεις ο κ. Πανάρετος. Τόσα επιμορφωτικά προγράμματα, τι μας πείραζε να τ' αξιολογήσουμε; Τεράστια ποσά που διατέθηκαν και το αποτέλεσμα μπορεί να είναι θετικό, αλλά κανένας δεν το διαπίστωσε και επομένως χάθηκε και ο χρόνος να το διαπιστώσουμε. Δεν μπορούμε τώρα εκ των πραγμάτων να κάνουμε αξιολόγηση, γιατί δεν μπορούμε να γυρίσουμε το χρόνο πίσω. Άρα εγώ είμαι και υπέρ της μέτρησης και υπέρ της αξιολόγησης και φυσικά αυτά τα πρότεινε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, αλλά δε μπορούσε να υπερβεί και να θεωρεί ότι δεσμεύουν το Συμβούλιο.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Να πούμε κάτι, γιατί είναι ουσιαστικό αυτό. Το θέμα μας είναι, και γι' αυτό το ρώτησα. Τα δεχόμαστε αυτά, εφόσον τα δεχθούμε και δεν μπορούμε και γενικά να κάνουμε αλλιώς. Θα μπορούσαμε να τα τροποποιήσουμε, αλλά η βάση είναι αυτή. Αυτά πρέπει να περάσουν σε μαθήματα. Άρα πάμε πάλι στη δομή του σχολείου. Δηλαδή δεν είναι άπιαστα αυτά, δεν είναι στον αέρα αυτά, πρέπει να γίνουν πράξη. Πώς θα γίνουν πράξη; Εκεί αρχίζει το πρόβλημα. Διότι οι εξαγγελίες καλές είναι, αλλά ας πούμε για τις ξένες γλώσσες, πώς το κάνεις πράξη; Πώς φτάνεις να έχει αυτή την ικανότητα; Ή στη μητρική γλώσσα πώς φτάνεις; Και παίρνω τα εύκολα, στα άλλα που είναι πιο δύσκολα άντε να βάλεις τάξη. Αυτά πρέπει να περάσουν μέσα από συγκεκριμένα μαθήματα, ή ομαδοποιημένα μαθήματα, ή με διάχυση μέσα στη διδασκαλία και μετά βέβαια ν' αξιολογούνται αν πετυχαίνουν οι στόχοι αυτοί κτλ. Ακόμα αυτά, όσο ξέρω, δεν έχουν ποτέ αποτελέσει αντικείμενο, εκτός από τις ικανότητες στη γλώσσα. Και πάλι δεν είναι πάντοτε η επικοινωνιακή ικανότητα, τη λέμε μεν στα λόγια, αλλά με τα κριτήρια του προγράμματος PISA δεν είναι αυτά. Εγώ ρώτησα πάντως, επειδή δίνεται μια μορφή Λυκείου, η οποία είναι πάλι προπαρασκευαστική του Πανεπιστημίου και αυτό το θεωρώ μείζον θέμα, να δούμε πώς θα μπορέσουμε, έστω με μια διαφοροποίηση χονδρική και χονδροειδή, αδρομερή, στη Γ' Λυκείου, όπου διαμορφώνονται και

ενδιαφέροντα και εφόσον συμφωνήσουμε ότι το Λύκειο είναι ένα σχολείο ειδικότερων γνώσεων απ' ό,τι το υποχρεωτικό, αν μείνουμε στο ότι μέχρι το Γυμνάσιο, η 9ετής είναι υποχρεωτική, δηλαδή τα βασικά. Εάν έτσι σκεφτούμε, τότε πρέπει στο Λύκειο να δώσουμε μια γενικότερη μορφή και δεν άκουσα πουθενά, πρέπει να το σκεφτούμε αυτό, πώς θα το συνδέσουμε με τις ανάγκες αυτών που θα βγουν στο χώρο της εργασίας. Δηλαδή δε θα τις καλύπτει καθόλου; Θα έχει μόνο την Πληροφορική που ξέρει; Τίποτε άλλο; Μήπως να σκεφθούμε άλλα πράγματα μέσα στο Λύκειο, κάποια άλλα τα οποία να ετοιμάζουν και αυτά; Πρέπει να πάει οπωσδήποτε στο Τεχνικό Επαγγελματικό για να πάρει τέτοια στοιχεία; Πώς θα τα δούμε αυτά; Δηλαδή πώς το Λύκειο θα έχει μια απαιτητική μόρφωση μεγαλύτερη απ' ότι η υποχρεωτική, μ' έναν γενικότερο χαρακτήρα και μια αδρομερή ως το πούμε κατεύθυνση, έστω στην τελευταία τάξη; Να μην το ξαναδούμε ότι προετοιμάζει για το Πανεπιστήμιο πάλι και να πάρουμε τις εξετάσεις – σκέφτομαι τι θέλει ο κόσμος και από δημοσκοπήσεις που έχουν βγει, αν πάμε σ' αυτή τη λύση, να το βγάλουμε τελείως από αυτή τη διαδικασία.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κατ' αρχήν θέσατε ένα κύριο θέμα, δηλαδή πώς ετοιμάζουμε γενικότερα το μαθητή μας και όχι μόνο της τεχνολογικής κατεύθυνσης. Ξέρετε ότι η διεθνής πρακτική είναι να υπάρχουν εργαστήρια τεχνολογίας από το Δημοτικό, τα οποία δεν τα έχουμε εμείς στον τόπο μας. Δηλαδή το παιδί ν' αρχίσει να παίρνει, να φτιάχνει, να εκτονώνεται. Στο Γυμνάσιο που δοκιμάστηκε πριν από κάποιες δεκαετίες, να ενταχθεί η τεχνολογία με πρακτική άσκηση, δυστυχώς ακυρώθηκε και στη συνέχεια έχουμε ένα μάθημα τεχνολογίας που γίνεται επί πίνακος. Υπάρχει μάθημα Τεχνολογίας τώρα στο Γυμνάσιο, το οποίο δεν είναι μάθημα, αλλά προβλέπεται ώρα και είναι μια παρωδία. Είναι ουσιαστικά αυτά τα θέματα που λογικά δεν μπορεί μια τέτοια εισήγηση να τα συμπεριλάβει. Λόγω της εμπειρίας μου μπορώ να σας πω λοιπόν ότι στο διεθνή χώρο και στο Γενικό Λύκειο παίρνουν στοιχεία τεχνολογίας επαρκή τα παιδιά, ενώ εμείς θεωρούμε ότι το Γενικό Λύκειο ξεκόπηκε, έχει μια θεωρητική ή πρακτική κατεύθυνση, με την έννοια των θετικών επιστημών και τελειώσαμε.

Άρα υπάρχουν τέτοια θέματα, να παντρέψουμε σε επίπεδο γενικό το θεωρητικό και το τεχνικό κομμάτι και να μην αφήνουμε το τεχνικό κομμάτι μόνο για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Όλα αυτά βέβαια είναι πάρα πολύ δύσκολα για να πούμε ότι θα βρούμε λύσεις εφικτές αυτή τη στιγμή. Εγώ σας το ανέφερα κι από την αρχή, μια ενδεικτική πρόταση που έλαβε υπόψη της δύο πράγματα: αφ' ενός μεν μια διεθνική πρακτική που λέει ότι περίπου στα 10 χρόνια μπορούμε να συμπληρώσουμε αυτά που χρειάζεται ένας μαθητής για τη γενική μόρφωση κι από την άλλη μεριά ότι το Λύκειο, είτε το θέλουμε είτε όχι, αποτελεί κι ένα είδος προπαρασκευής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Δεν το λέμε φανερά στη Β' Λυκείου, υπό την έννοια ότι όλα τα μαθήματα είναι για όλους υποχρεωτικά, πλην κάποιων ελάχιστων επιλογών. Από την άλλη μεριά οι επιλογές αυτές μπορούν να υπάρξουν, όπως και οι ζώνες πολιτισμού κτλ., αλλά θεωρώ ουτοπία να πούμε ότι στη Γ' Λυκείου δεν θα υπάρχουν έστω κάποιες κατευθύνσεις. Θ' ακυρωθεί η Γ' Λυκείου από την επιθυμία γονιών και μαθητών να περάσουν σε συγκεκριμένες σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δεν το θεωρώ ιδανική πρόταση κάτω από άλλες συνθήκες, αλλά μέσα στην ελληνική πραγματικότητα πιθανότατα να είναι μια πρόταση. Ευχαριστώ πολύ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε Χαλκίδη έχετε το λόγο.

**M. ΧΑΛΚΙΔΗΣ:** Αξιότιμοι συνεργάτες,

Συζητάμε σήμερα τα ποιοτικά στοιχεία της Εκπαίδευσης, όπως αυτά περιγράφονται στην Ημερήσια Διάταξη και θεωρώ ότι το καθένα από αυτά συνιστά από μόνο του μια κεφαλαιώδη ενότητα. Έχω λάβει γνώση της εισήγησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου σχετικά με τη σημερινή θεματολογία της συνάντησής μας και επί της ουσίας κρίνω μάλλον απίθανο να τεθούν ουσιαστικές διαφωνίες ως προς την αρχή που διέπει τις περιγραφόμενες προτάσεις.

Στην σύντομη ιστορική αναδρομή του Α' κεφαλαίου του κειμένου αυτού, θα ήθελα να μείνω στην ρητή διαπίστωση των συγγραφέων ότι «*από την αξιολόγηση των μέχρι τώρα δεδομένων*», - και εδώ εννοούνται τα δεδομένα που προέκυψαν από την πολυετή εφαρμογή διαφόρων Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών και μεθόδων διδασκαλίας -, «*δεν υπήρξε πρόοδος στα θέματα α) της μείωσης του ποσοστού των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στην ικανότητα ανάγνωσης στην ηλικία των 15ετών, β) δεν υπήρξε πρόοδος στο θέμα της αύξησης του ποσοστού των μαθητών που ολοκληρώνουν την ανώτερη βαθμίδα Β'θμιας Εκπαίδευσης ενώ γ) κάποια πρόοδος σημειώθηκε στο ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στη δια βίου μάθηση και στη μείωση του ποσοστού της σχολικής διαρροής, χωρίς όμως να φαίνεται εφικτή η επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2010.*

Ξέρετε, τα Προγράμματα Σπουδών, οι μέθοδοι διδασκαλίας, η διδακτέα ύλη και οι Νέες Τεχνολογίες, τα θέματα που μας απασχολούν σήμερα δηλαδή, ήταν πάντα ένα θέμα θερμού διαλόγου, για να επιλέξω έναν ήπιο χαρακτηρισμό, μεταξύ των εν ενεργεία Εκπαιδευτικών. Και επιτρέψτε μου εδώ να χρησιμοποιήσω την εμπειρία μου ως Εκπαιδευτικού, καθώς αυτό το επάγγελμα άσκησα επί χρόνια πριν πολιτευτώ.

Θεωρώ ότι τα θέματα που σήμερα συζητάμε βρίσκονταν πάντα ως κεντρικό ζήτημα στα «πηγαδάκια» αν μου επιτρέπεται, των Εκπαιδευτικών λόγω προφανώς της θεμελιώδους επίδρασης που ασκούσαν στο καθημερινό τους έργο. Το Πρόγραμμα Σπουδών ως μπουσουλές, οι Μέθοδοι Διδασκαλίας ως ο επιστημονικός και «επίσημος» αντίλογος στην προσωπική και ιδιοσυγκρασιακή αν θέλετε συχνά προσέγγιση του Εκπαιδευτικού στην Διδακτέα Ύλη, οι Νέες Τεχνολογίες τέλος ως «το νέο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίσει ο Εκπαιδευτικός», πιστέψτε με ότι επηρέασαν και επηρεάζουν σημαντικά την αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης διδασκαλίας στην Εκπαίδευση.

Θα ήθελα να μιλήσω πρακτικά και με παραδείγματα. Ο πρώτος λόγος, κατά την άποψή μου, που οι μέχρι τώρα προσπάθειες της Πολιτείας και των συναρμόδιων Φορέων δεν καρποφόρησαν με αποτέλεσμα να μην διαπιστώνουμε θετική μεταβολή στην εκπαιδευτική διαδικασία χρόνια τώρα

και παρά τις πολλές αλλαγές που επιχειρήθηκαν, **ήταν το έντονα θεωρητικό πλαίσιο** το οποίο χαρακτήριζε την κάθε επιχειρούμενη αλλαγή.

Δεν είμαι κατά της θεωρίας. Το αντίθετο. Η επιτυχής πρακτική εφαρμογή προτάσεων και εισηγήσεων διασφαλίζεται όταν στηρίζεται από ένα στιβαρό και δομημένο θεωρητικό πλαίσιο. Πιστεύω όμως ότι επί χρόνια ο Εκπαιδευτικός κλήθηκε να εφαρμόσει κατευθείαν Παιδαγωγικές θεωρίες, Αρχές Συνεργατικότητας, Μεθόδους Εκφραστικότητας, Τεχνικές πνευματικής εγρήγορσης των μαθητών, Μεθόδους Αξιολόγησής τους, κτλ, χωρίς προηγουμένως να έχει εκπαιδευτεί στα αντικείμενα αυτά αλλά το κυριότερο, χωρίς ποτέ να υποστηριχθεί το έργο του από μια πρακτική και εφαρμόσιμη **διερμηνεία** των αρχών και των μεθόδων αυτών. Έτσι, μέσα στα «γενικά περιγράμματα» και τους «γενικούς στόχους», χάθηκε η ουσία. Ο Εκπαιδευτικός κλήθηκε να εφαρμόσει, αναντίρρητα εξαιρετικές ιδέες, για παράδειγμα αυτήν της Διαθεματικότητας, χωρίς όμως να του γίνει ποτέ σαφές τι ακριβώς είναι αυτή η Διαθεματικότητα και τι πρακτικό (όχι θεωρητικό!) αντίκτυπο έχει στην μαθησιακή διαδικασία.

Επιτρέψτε μου να σας διαβάσω ένα σύντομο ορισμό της Διαθεματικότητας από το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ), όπως βρίσκεται δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και ισχύει:

*«Το Π.Ι. επεξεργάσθηκε τη σύνταξη του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.), εισάγοντας τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης. Η καινοτόμος αυτή προσπάθεια, που αναπροσαρμόζει τους στόχους και τις μεθόδους της διδασκαλίας, δομεί ταυτόχρονα το περιεχόμενο των διδασκόμενων αυτοτελών μαθημάτων στη βάση μιας ισόρροπης οριζόντιας και κάθετης κατανομής της διδασκόμενης ύλης. Με τον τρόπο αυτό προωθείται η διασύνδεση γνωστικών αντικειμένων μέσα από τις κατάλληλες προεκτάσεις των διδασκόμενων θεμάτων, η σφαιρική ανάλυση βασικών εννοιών και προβάλλεται η παράμετρος της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης στη σχολική πράξη, διαδικασία που ενισχύει γενικότερα τη γενική παιδεία».*

Αναμφισβήτητα, πρόκειται για μια καινοτόμο, διδακτικά προκλητική και γοητευτική προσέγγιση. Στο ίδιο κείμενο όμως, στον τομέα της Διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, διαβάζω έκπληκτος ότι μια διαθεματική διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας είναι η παράλληλη της διδασκαλία με τις έννοιες (αντιγράφω): «*γνώση, άνθρωπος, χώρος-χρόνος, μεταβολή, εξέλιξη, ομοιότητα, πολιτισμός, παράδοση, άτομο, κοινωνία, κτλ*).»

Επιτρέψτε μου, αλλά ποιος Φιλολόγος δίδαξε ποτέ Λογοτεχνία ή Γλώσσα και δεν έκανε από μόνος του, αυτοβούλως, ταυτόχρονη αναφορά στις παραπάνω έννοιες; Έννοιες που κατά τη γνώμη μου δεν είναι δια-θεματικές αλλά **ενδο-θεματικές**. Οι έννοιες αυτές είναι δομικές έννοιες των Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Και εδώ είναι το πρόβλημα. Ο Εκπαιδευτικός που θέλησε πραγματικά να εφαρμόσει την καινοτόμο αρχή της Διαθεματικότητας σάσισε μπροστά στην πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και αναρωτήθηκε τι πραγματικό νέο υπάρχει όταν την προηγούμενη διδακτική ώρα που δίδαξε τον Επιτάφιο του Περικλή έκανε σαφείς αναφορές, στην ουσία στήριξε τη διδασκαλία του, στις πολιτικές συνθήκες της εποχής, στα ήθη και τα έθιμα της κλασικής Αθήνας, στην έννοια του πολίτη στην Αθηναϊκή Δημοκρατία ή στην συγκριτική αντιπαραβολή της αλλαγής ή όχι θεμελιωδών ανθρώπινων αρχών όπως η ζήλια, ο φθόνος, η γενναιότητα, η φιλοπατρία, κτλ. Και όλα αυτά πριν του έρθει η νέα εγκύκλιος.

Πρέπει να δούμε αγαπητοί συνεργάτες, στην προσπάθειά μας αυτή, πως θα θωρακίσουμε και θα ενισχύσουμε ακαδημαϊκά και γνωστικά αλλά και ψυχολογικά τον εν ενεργεία Εκπαιδευτικό στο να εφαρμόσει τις αλλαγές που θα του προτείνουμε. Πρέπει να πλησιάσουμε περισσότερο το αυτί μας στην **καθημερινή, εφαρμοσμένη πρακτική** της διδασκαλίας και να **διερμηνεύσουμε** απλά και κατανοητά τις επιστημονικές, παιδαγωγικές και διοικητικές αρχές, που θα αποτελέσουν το **θεωρητικό πλαίσιο των αλλαγών**. Οι γενικές αρχές και στόχοι που θα περιγράφονται στο νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών θα πρέπει να είναι κοντύτερα στην καθημερινή πρακτική και να απηχούν όχι μόνο ό,τι πιο μοντέρνο έχει να μας δώσει η Παιδαγωγική Επιστήμη αλλά κυρίως, τη συσσωρευμένη εμπειρία των εν ενεργεία Εκπαιδευτικών που θα κληθούν να εφαρμόσουν τις νέες αρχές.

Πριν ολοκληρώσω την εισήγησή μου, θα ήθελα για λίγα λεπτά να σταθώ συγκεκριμένα σε μία από τις επιμέρους θεματικές της σημερινής συνάντησης, αυτή της Τεχνολογίας της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. Πιο πριν παρατήρησα ότι η είσοδος των Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση αντιμετωπίστηκε αρχικά ως πρόβλημα από τους Εκπαιδευτικούς. Νομίζω έτσι είναι και νομίζω επίσης ότι οι λόγοι είναι δύο.

Πρώτον, Νέες Τεχνολογίες σημαίνει γνώση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή. Δεν ξέρω πραγματικά πόσοι Εκπαιδευτικοί σήμερα γνωρίζουν να χειρίζονται Ηλεκτρονικό Υπολογιστή και το κυριότερο, πραγματικά αμφιβάλλω ότι το επίπεδο γνώσης είναι τέτοιο ώστε ο Εκπαιδευτικός να εκμεταλλευτεί το μέσο αυτό ως Εργαλείο. Συχνά, διατυπώνεται κοινότοπα η φράση «ξέρεις κομπιούτερ;» αλλά φοβάμαι ότι η απάντηση σε μια τέτοιους είδους ερώτηση θα απέχει μακράν από τις συγκεκριμένες προσδοκίες που πρέπει να έχει κανείς από έναν Εκπαιδευτικό τεχνοκράτη, ικανό όχι απλά τοποθετήσει ένα Εκπαιδευτικό CD-ROM (Σι-Ντι Ρομ) και να το αφήσει να παίξει **μέχρι του** να διοργανώσει διαδραστικές δραστηριότητες, συνεργασίες από το Διαδίκτυο ή πολυμεσικές παρουσιάσεις. Γιατί θεωρώ ότι οι τρεις αυτές έννοιες, **διαδραστικότητα, δικτύωση και πολυμεσικότητα** είναι και οι τρεις πυλώνες, -αν θέλετε-, οι τρεις καλύτερες δικαιολογίες ή αποδείξεις για τους λόγους που **πρέπει** οι Νέες Τεχνολογίες να μπουκ στην Εκπαίδευση.

Άρα λοιπόν, ο εφαρμοστής των προτάσεών μας, ο Εκπαιδευτικός, πρέπει να κατέχει πιστοποιημένα επαρκείς γνώσεις χειρισμού Η/Υ προκειμένου να

ανταπεξέλθει στα καθήκοντά του. Ποιος θα τον επιμορφώσει; Πότε; Με τι κίνητρο; Αυτά είναι θέματα που χρήζουν ανάλυσης και σχεδιασμού. Γιατί μη μου πείτε ότι μαζικά επιμορφωτικά σεμινάρια των 10 ή 20 ή 30 ωρών προσφέρουν ουσιαστική γνώση. Σε μια τάξη Εκπαιδευτικών όπου κάποιοι γνωρίζουν να λαμβάνουν την ηλεκτρονική τους αλληλογραφία και άλλοι τρομάζουν στο άκουσμα της παρουσίας «ποντικίου» στην αίθουσα, ο Επιμορφωτής έχει πραγματικά εξαιρετικά δύσκολο ρόλο να επιτελέσει. Πρέπει να δούμε πως θα φτιάξουμε τεχνολογικά επαρκείς Εκπαιδευτικούς, ικανούς και με αυτοπεποίθηση στην τάξη να δημιουργήσουν τεχνολογικές καινοτομίες. Είναι πια αναγκαίο: η επαρκής γνώση Η/Υ πρέπει επιτέλους να θεωρηθεί εξίσου αναγκαία με την ακαδημαϊκή μόρφωση του Εκπαιδευτικού.

Δεύτερος λόγος που εμποδίζει την ευρεία χρήση των Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση, ακόμα και από Εκπαιδευτικούς που αισθάνονται ικανοί να ανταπεξέλθουν, είναι η αντικειμενική, πρακτική δυσκολία που αυτό συνεπάγεται. Η δυσκολία του να πάρεις μια τάξη των 25 ή 30 μαθητών από την αίθουσά της, να την μεταφέρεις σε ένα εργαστήριο που δεν έχει πάντα ανάλογο αριθμό μηχανημάτων, να πείσεις το ακροατήριο σου ότι αυτή η ώρα δεν είναι ώρα διασκέδασης αλλά ώρα μαθήματος ή να αντιπαρέλθεις ενδεχομένως τεχνικά προβλήματα της στιγμής (όπως ένα πρόβλημα του δικτύου, την έλλειψη προβολικών μηχανημάτων, τα απαρχαιωμένα υπολογιστικά συστήματα, κτλ). Στην ουσία, η δυσκολία εφαρμογής που περιγράψω ως δεύτερο λόγο, είναι τελικά ένα σύνολο πολλών επιμέρους παραγόντων οι οποίοι ξέρετε ότι και χαρακτηριστικοί είναι της ελληνικής πραγματικότητας αλλά και ρεαλιστικοί ως προς το πώς αντιμετωπίζει ένας 15άρης ή 17άρης σήμερα το ενδεχόμενο να «κάνει μάθημα στο εργαστήριο με τους υπολογιστές».

Ειλικρινώς, αν πρόκειται να χρησιμοποιείται η καταφυγή στο εργαστήριο Ηλεκτρονικών Υπολογιστών ως το άλλοθι στην διεθνή αναγκαιότητα για εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση, καλύτερα ας μην εφαρμόσουμε το μέτρο αυτό. Συντάσσομαι πλήρως με τον ορισμό, την αξία και την προοπτική των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών, όπως περιγράφονται στην εισήγηση που μας απεστάλη από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Έτσι είναι τα πράγματα, ρεαλιστικό και τεχνοκρατικά ορθό είναι το πλαίσιο, αλλά προηγουμένως πρέπει η Πολιτεία να αποκτήσει τις «ικανότητες-κλειδιά», - για να δανειστώ τον όρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου -, προκειμένου να **διερμηνεύσει ρεαλιστικά τις προθέσεις της και να φροντίσει για την κατασκευή του υποστρώματος επί του οποίου θα ορθώσουμε το κοινό μας όραμα για μια καλύτερη Εκπαίδευση.**

Αξιότιμοι συνεργάτες,

Στη σημερινή μου εισήγηση αναφέρθηκα σε γενικές γραμμές στο καθεστώς και τη διοικητική φιλοσοφία που πρέπει να διέπει ένα Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Επέμεινα ιδιαίτερα στην απόσταση που επί χρόνια παρατηρείται μεταξύ των επιταγών της Πολιτείας και των μέσων που έχει ο Εκπαιδευτικός για να τις εφαρμόσει. Έκανα συγκεκριμένη αναφορά στην έννοια της Διαθεματικότητας προκειμένου να δείξω την αδήριτη ανάγκη διερμηνείας

των προθέσεων της Πολιτείας στο επίπεδο της εφαρμοσμένης διδασκαλίας. Τέλος, παρουσίασα κάποιες σκέψεις σχετικά με την έννοια των Νέων Τεχνολογιών, -θέλω να πιστεύω-, μέσα από το ρεαλιστικό και καθημερινό αντίκτυπο που η εφαρμογή τους έχει στην σχολική τάξη. Σας ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε Τρικαλινέ έχετε το λόγο.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Είναι κάμποσες οι ερωτήσεις. Πρώτη ερώτηση: 20% ελεύθερης δυνατότητας. Το 1997 είχαμε 20% για προγράμματα σε περιφερειακό επίπεδο. Το 2003 για το Γυμνάσιο είχαμε 10% για προγράμματα. Τι έγινε; Ποια είναι η εμπειρία μας αυτή; Μήπως πάλι θα είναι εδώ ένας αριθμός ο οποίος θα πέσει στο πηγάδι; Μήπως έχουν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κάτι διαφορετικό στο μυαλό τους;

Δεύτερη ερώτηση: πολιτιστική ζώνη. Δεν εκφράζω άποψη επί όλων αυτών, αν είναι καλά ή κακά, προς Θεού. Θα εντάσσεται στο portfolio του μαθητή, στην αξιολόγηση του μαθητή, ή απλώς θα είναι ο χρόνος προετοιμασίας των επετειακών εκδηλώσεων, ή η ώρα της χαράς του παιδιού;

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε συνάδελφε, συγγνώμη, για να μένει κάτι από τη συζήτησή μας. Αφού εδώ είπαμε ότι θέλουμε να δώσουμε βαθμούς ελευθερίας στον εκπαιδευτικό, είτε είναι ρομαντικό, είτε είναι πραγματικό σ' έναν βαθμό, πρέπει να το δούμε. Έστω και αν η πράξη στο παρελθόν το έχει ακυρώσει, όπως έχει ακυρώσει πάρα πολλά απ' αυτά. Επομένως, αυτό νομίζω που πάει να κάνει ο κ. Γκλαβάς, είναι να στοιχίσει σ' αυτή την άποψη που είπαμε εμείς, να δώσουμε κάποιους βαθμούς ελευθερίας στον εκπαιδευτικό. Από κει και πέρα θα δούμε αν εφαρμόζεται, γιατί, αν δούμε σε τι εφαρμόζεται τότε πολλά απ' αυτά ίσως δε θα τα λέγαμε καν.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Κύριε Πρόεδρε έχω κι εγώ άποψη επί του θέματος, δεν θέτω την άποψή μου αυτή τη στιγμή, μήπως ο κ. Γκλαβάς έχει κάτι διαφορετικό στο μυαλό του απ' ό,τι έγινε το '97 και το 2003. Επόμενη ερώτηση: ποια η διαφορά των κύκλων από της κατευθύνσεις, τις σημερινές κατευθύνσεις.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κατ' αρχάς στο Λύκειο δεν ίσχυσε ποτέ αυτό το 20%, δεν εφαρμόστηκε στην πράξη δηλαδή. Το μόνο που, ας το πούμε προβλέφθηκε και εν μέρει εφαρμόστηκε, ήταν το 10% για διαθεματικές δράσεις. Τι σημαίνει αυτό το 10%: όταν προγραμματίστηκε η ύλη, ήταν τέτοια, ώστε ν' αφήνει αυτό το χρόνο, το 10%, ελεύθερο στον εκπαιδευτικό, αν ήθελε να κάνει διαθεματικές δράσεις. Δεν πήγαινε δηλαδή χαμένος. Ο άλλος, ο οποίος δεν έκανε διαθεματικές δράσεις, τον αφιέρωνε για τη διδασκαλία των προβλεπομένων διδακτικών ενοτήτων. Στο Δημοτικό λοιπόν έγινε μεγάλη εφαρμογή της διαθεματικότητας, διότι το επιτρέπει το σύστημα εκεί να εφαρμοστεί, γιατί έχουμε έναν δάσκαλο που μπορεί να ελίσσεται ανάμεσα στο χρόνο και να τον προγραμματίζει εκείνος. Στο Γυμνάσιο είχαμε μειωμένα αποτελέσματα, γιατί η διαθεματικότητα ήθελε συνεργασία περισσότερων. Εκεί αρχίζουν τα δύσκολα, όταν βάζεις τους εκπαιδευτικούς να συνεργάζονται, γιατί δεν έχουν μάθει, δυστυχώς. Το είχα διαπιστώσει κι

εγώ όταν παλαιότερα ήμουν στο Υπουργείο, όταν ήθελαν στο ίδιο σχολείο, οι δυο φιλόλογοι, των δυο διαφορετικών τμημάτων, να βάλουν διαφορετικά θέματα και έπρεπε να παρέμβει το Υπουργείο να τους πει όχι, είστε υποχρεωμένοι, ίδιο σχολείο, ίδια θέματα. Δηλαδή δεν μπορούσαν ούτε μεταξύ τους οι δυο συνάδελφοι να βγάλουν θέματα κοινά στα αρχαία ελληνικά για την ίδια τάξη, επειδή ήταν διαφορετικά τα τμήματα. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι δεν έγιναν τέτοια διαθεματικά προγράμματα, έγιναν περιορισμένα. Όπου υπάρχουν εκπαιδευτικοί με όραμα, και συνεργάστηκαν και έγιναν. Δεν μπορώ να πω ότι ήταν θεαματικά τ' αποτελέσματα στο Γυμνάσιο, ήταν πολύ καλά στο Δημοτικό, λειτούργησε και η ευέλικτη ζώνη και η διαθεματικότητα, αυτό όμως δε σημαίνει ότι επειδή έχουμε περιορισμένη εφαρμογή θα πρέπει ν' αποκλείουμε κάτι το καινοτόμο και ουσιαστικό.

Εάν πούμε ότι το 10-20% θα είναι χρόνος δραστηριότητας, τι θα κάνουμε; Όταν θα φτιάχνουμε το πρόγραμμα σπουδών, θα το λάβουμε υπόψη μας ότι δεν πρέπει να βάλουμε και αυτό κι εκείνο και το άλλο, ότι ανεξάρτητα το τι θα βάλουμε, πρέπει να υπάρχει αυτός ο χρόνος στη διάθεση του εκπαιδευτικού. Και τι θα γίνει στην πράξη; όποιος μπορεί θα το κάνει κι όποιος δεν μπορεί θ' ακολουθήσει την πεπατημένη. Δηλαδή θα το αφιερώσει σε αυτό που προβλέπεται. Και στις δυο περιπτώσεις κέρδος θα έχουμε. Αφ' ενός μεν γιατί δε θα πνίγεται ο εκπαιδευτικός που θα αφιερώνει τον χρόνο στα διδακτικά αντικείμενα, γιατί θα έχει μια ανάσα ν' αναπτύξει περισσότερο τη διδακτέα ύλη, αλλά και ο άλλος που θέλει και μπορεί, νομίζω ότι θα του δώσει δυνατότητες να κάνει κάτι πιο ουσιαστικό. Το θεωρώ λοιπόν, υπό την έννοια ότι ανοίγουμε το τελείως κλειστό πρόγραμμα σπουδών, κάπως πιο ανοιχτό, ώστε να μπορεί ο εκπαιδευτικός ν' ανασάνει, χρονικά, γιατί μπορεί να θεωρεί ότι μια διδακτική ενότητα θέλει περισσότερο χρόνο από αυτόν που προβλέπεται στις οδηγίες ή σπουδήποτε αλλού να τον διδάξει. Άρα, αντί να διαθέσει μια ώρα, θα διαθέσει δύο και ο άλλος ο οποίος είναι ευρηματικός, θα τον αφιερώσει γι' αυτό που λέμε πρωτοβουλία στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Τώρα, όσον αφορά την πολιτιστική ζώνη, βεβαίως πρέπει να είναι μετρήσιμη. Εάν δεν είναι μετρήσιμη, θ' ακυρωθεί. Όσοι είμαστε πολύ παλιοί θυμόμαστε τη ζώνη πολιτισμού, τις πολιτιστικές δραστηριότητες στη Γ' Γυμνασίου. Είχε εφαρμοστεί ζώνη, μιλάμε τώρα για την περίοδο δεκαετίας του '70, προβλεπόταν στη Γ' Γυμνασίου. Ποιος έπαιρνε το μάθημα; Αυτός που έπρεπε να συμπληρώσει το ωράριό του. Δεν ήταν απαραίτητο να είναι κοντά στην ειδικότητα, θα μπορούσε να ήταν ο οποιοσδήποτε. Ό,τι συμβαίνει σήμερα με το ΣΕΠ. Ποιος παίρνει το ΣΕΠ; Όποιος δεν έχει τι να κάνει στο σύστημα. Γι' αυτό ακυρώνονται. Δηλαδή δεν ήταν κακό που υπήρχε ζώνη πολιτισμού στο Γυμνάσιο τότε. Ήταν πολύ καλό. Ακυρώθηκε στην πράξη από την εφαρμογή. Άρα, όλα αυτά τα μέτρα, αν στρεβλώσει η εφαρμογή τους, σίγουρα δε θ' αποδώσουν. Και αυτό λοιπόν, εάν προτείνουμε τη ζώνη και δεν μετράμε το αποτέλεσμα κατά κάποιον τρόπο μέσα στο μαθητή τον ευσυνείδητο και στο δάσκαλο τον ευσυνείδητο, θα έλεγα εγώ, θ' ακυρωθεί.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πάντως ειδικά σ' αυτό υπάρχουν οι καθηγητές μέσα στα σχολεία, τουλάχιστον στη Δευτεροβάθμια, ο μουσικός, των καλλιτεχνικών, στα περισσότερα σχολεία υπάρχουν.



**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Δυστυχώς δεν υπάρχουν σε όλα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Εντάξει, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι εμείς δεν μπορούμε να το ζητήσουμε ή δεν πρέπει.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κι αν δεν υπάρχουν πρέπει να το ζητήσουμε να υπάρξουν κ. Πρόεδρε.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Δεν είναι όπως το ΣΕΠ που πράγματι δεν αξιοποιείται.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Και εκεί υπάρχουν, αλλά δυστυχώς αποφεύγουν. Να πληροφορήσω ότι στείλαμε κάποιους εκπαιδευτικούς να σπουδάσουν 6 μήνες ΣΕΠ στην Αμερική και τους υποχρέωσε η πολιτεία τα δυο επόμενα χρόνια να διδάξουν ΣΕΠ και απ' αυτούς σχεδόν κανένας δε διδάσκει σήμερα. Δηλαδή πλήρωσε αδρά η πολιτεία να πάνε να επιμορφωθούν στο ΣΕΠ και στη συνέχεια τους υποχρέωσε εφόρου ζωής να διδάσκουν ΣΕΠ. Τέλος πάντων, τώρα μη βάλουμε όλα αυτά τα θέματα, δε θα τελειώσουμε ποτέ. Τα αναφέρω απλά περισσότερο ως ιστορία της εκπαίδευσης.

Υπάρχει όμως ακόμα μια ερώτηση στην οποία οφείλω ν' απαντήσω. Όσον αφορά τη διαφορά των κύκλων, είναι μια διαφορετική ονομασία στην ουσία. Αυτή τη στιγμή έχουμε τρεις κατευθύνσεις της Β' Λυκείου, δηλαδή έχουμε τη θεωρητική, τη θετική και την τεχνολογική κατεύθυνση. Η λογική των δύο κύκλων είναι λογική παλιά, υπό την έννοια ενός ευρύτερου διαχωρισμού κλασικής και θετικής λειτουργίας. Δεν ξέρω αν είναι πανάκεια και αν θα λειτουργήσει, είναι μια πρόταση. Τώρα αν το πούμε κύκλους, αν το πούμε κατευθύνσεις, λίγο το κακό. Εγώ τα λέω έξω απ' τα δόντια, αυτά μας απασχόλησαν. Θαυματοργά πράγματα δεν μπορούμε να βρούμε, αυτά βρήκαμε, στην κρίση σας. Ευχαριστώ.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Για να καταλάβω, διευκρινιστικές ερωτήσεις κάνω, δεν τοποθετούμαι επί του θέματος. Κατά την άποψή σας, ανά τάξη πόσα υποχρεωτικά και πόσα μαθήματα επιλογής θα έχει ο μαθητής χονδρικά;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Αρχικά, προτού κάνουμε τη γενίκευση, είχαμε κάνει την επιμέρους ανάλυση. Είχαμε θέσει κάποιους στόχους, θα γραφούν στα πρακτικά, αλλά μη θεωρηθούν ότι αποτελούν πρόταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, γιατί αυτά θα κυκλοφορήσουν δυστυχώς προς τα έξω. Είχαμε πει μια κατάταξη της τάξεως του 70% σε γενική μόρφωση, 20% επιλογές και 10% πολιτιστικές περιπτώσεις.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ :** Ρώτησα και αριθμό. Αυτό αντιπροσωπεύει 15 μαθήματα στο σύνολό του;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Όχι. Είναι ώρες. Δηλαδή αν πούμε ότι έχουμε 30 ώρες, θα είναι 21 ώρες, αν κάνουμε τους πολλαπλασιασμούς, στη γενική παιδεία και ούτω καθ' εξής. Αυτά όμως ήταν σκέψεις, δεν είναι προτάσεις, προς Θεού.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Κατανοητό. Δεν κατάλαβα καλά από την εισήγησή σας, προτείνετε ολοήμερο και στο Λύκειο;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Όχι, στο Γυμνάσιο, στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Μάλιστα. Σε κάποιο σημείο αναφέρετε «εξεταστέα ύλη». Εξεταστέα ως προς τι; Ως προς τις περιφερειακές εξετάσεις ή ως προς τις εισαγωγικές στο Πανεπιστήμιο;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κοιτάξτε, η εξεταστέα ύλη είναι μια ιστορία αρκετά επώδυνη, μεταξύ εξεταστέας και διδακτέας. Δηλαδή η διδακτέα ύλη είναι αρκετά μεγαλύτερη, έρχεται το Υπουργείο κάθε φορά δυστυχώς, διαχρονικά, και λέει στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, «ξέρετε, ακυρώθηκαν αυτά τα μαθήματα, πείτε μας λοιπόν ποια είναι η εξεταστέα» και στη συνέχεια έχουμε κι εξεταστέα της εξεταστέας, δηλαδή ορίσαμε την εξεταστέα και ερχόμαστε το Μάρτιο και λέμε «ξέρετε, δεν προλάβαμε αυτή την εξεταστέα, βγάλτε μια άλλη εξεταστέα περικεκομμένη». Και φτάσαμε και στο άκρο άνω, να βγάζουμε εξεταστέα ύλη για όλες τις τάξεις του Λυκείου. Ενώ παλιά δηλαδή η εξεταστέα ήταν μόνο στις τάξεις που εξετάζονταν, αρχικά μόνο της Γ' Λυκείου, στη συνέχεια και της Β' Λυκείου, τώρα είμαστε υποχρεωμένοι να βγάζουμε εξεταστέα ύλη και στην Α' Λυκείου που δεν εξετάζεται, σύμφωνα με μια στρεβλή νομοθετική λειτουργία. Εν πάση περιπτώσει πρέπει αυτή η γάγγραινα να πάψει να υπάρχει. Δηλαδή, αν εκτιμάμε ότι πέντε πράγματα θα διδαχθούν, αυτά να τα βάλουμε εξεταστέα και διδακτέα. Λογική διδακτέας – εξεταστέας πρέπει να πάψει να υπάρχει στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, διότι την άλλη χρονιά, αλίμονο από τα παιδιά που δεν έχουν βοήθεια. Και μετά μου λέτε κύριε Πρόεδρε πώς αντιμετωπίζεται η παραπαιδεία. Όταν λοιπόν πρέπει στην Α' τάξη να κάνω αυτές τις βασικές θέσεις των Μαθηματικών και κάνω το 50% ή το 70% και την άλλη χρονιά διαθέτω, σύμφωνα με τις οδηγίες που έρχονται κάθε φορά από το Υπουργείο, δύο ώρες για επανάληψη των προηγούμενων, μιλάμε πλέον για διακωμώδηση στις διαδικασίες και μόνο πολύ ευσυνείδητοι εκπαιδευτικοί, όχι ότι οι άλλοι δεν είναι ευσυνείδητοι, επιμένουν στο να καλύψουν αυτά τα κενά και οι άλλοι είναι επίσης ευσυνείδητοι, γιατί σου λέει «δε θα προλάβω, άμα διαθέσω όλο αυτό το χρόνο για να καλύψω τα κενά της προηγούμενης τάξης, δε θα προλάβω τελικά αυτήν» και θα έχουν κενά στην επόμενη. Δηλαδή όλοι είναι ευσυνείδητοι, απλώς το θέμα είναι η πρακτική της ευσυνειδησίας του καθενός. Το λέω όχι ως πολιτικός, γιατί δεν είμαι, το λέω ως εκπαιδευτικός, γιατί το έχω δει στα σχολεία, ότι υπάρχουν πολλοί εκπαιδευτικοί που....

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πείτε ότι πολλοί είναι ευσυνείδητοι. Πολλοί είναι.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ναι, να μην ακυρώνουμε τους Έλληνες εκπαιδευτικούς. Έστω, πολλοί είναι κ. συνάδελφε, με την έννοια ότι εγώ εκτιμώ τη δουλειά των εκπαιδευτικών, την παρακολουθώ χρόνια και πράγματι αν στέκεται σήμερα το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και δεν είναι πολιτικός λόγος, το δημόσιο σχολείο οφείλεται σ' αυτούς τους οραματιστές, που για μένα εξακολουθούν να είναι πολλοί και το πρόβλημα είναι ότι μειώνονται. Όσο λοιπόν μειώνονται τόσο μεγαλύτερο πρόβλημα δημιουργείται. Αλλά είναι σίγουρο ότι υπάρχουν και αν στέκεται το δημόσιο σχολείο δεν στέκεται τόσο γιατί η πολιτεία του συμπαραστέκεται, αλλά γιατί υπάρχουν εκπαιδευτικοί με

όραμα. Και το στηρίζουν το σχολείο και περισσότερο στην επαρχία, γιατί εκεί οι εκπαιδευτικοί ελέγχονται. Στην επαρχία που υπάρχει ο κοινωνικός έλεγχος τα σχολεία μας είναι πολύ καλύτερα, διότι ο άλλος την κατακραυγή, ή τον έπαινο τον τοπικό, τον λαμβάνει ζωντανά υπόψη του και επομένως κάνει και καλύτερη δουλειά. Δυστυχώς όμως στις μεγάλες πόλεις αυτά ακυρώνονται και εκεί υπάρχουν και τα μεγαλύτερα προβλήματα. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ευχαριστούμε. Κύριε Παϊζη έχετε το λόγο.

**Ν. ΠΑΪΖΗΣ:** Νομίζω το κάναμε το λάθος που φοβόμουν. Γι' αυτό θα ήθελα πολύ να σας παρακαλέσω να δούμε επί της ουσίας τα όσα θα πούμε τώρα.

Στην πρώτη συνάντηση είπαμε αποδέσμευση του Λυκείου από τις εξετάσεις. Πάρα πολύ σωστό. Συμπέρασμα καλοπροαίρετο και με αγάπη. Δεν το αποδεσμεύει αυτό που λέτε. Έχει δίκιο και ο Πρόεδρος. Δεν το αποδεσμεύει. Γιατί; Όχι γιατί δεν έχει την πρόθεση, όχι γιατί δεν είναι αξιόλογοι οι εκπαιδευτικοί του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για να το κάνουν. Έχει αυτή τη δυσκολία, όλοι οι φορείς του Υπουργείου Παιδείας όταν σχεδιάζουν, προσπαθούν να κρατήσουν μια ισορροπία. Θα σπάσουν αυγά αυτή τη φορά. Είναι εθνική ανάγκη.

Και εδώ θα βοηθήσουν ακριβώς το σύνολο των εκπαιδευτικών που είπατε. Για να γίνει αυτό όμως πρέπει να πούμε δυο πράγματα με τ' όνομά τους. Και είναι κρίμα που δεν είναι εδώ σήμερα η ΓΣΕΕ και ο ΣΕΒ. Εγώ επίτηδες τονίζω σε κάθε συνάντηση και τον άλλο μου κοινωνικό εταίρο, τον ΣΕΒ. Γιατί; Διότι όταν μιλάμε για την υποχρεωτική εκπαίδευση και δεν εγκλωβιστούμε στη λογική της εκπαίδευσης, δηλαδή στον μικρόκοσμο μας, αλλά μέσα στην κοινωνία, θα δούμε δυο διαστάσεις κρίσιμες.

Σε όλο τον κόσμο υπάρχουν παιδιά που δουλεύουν. Αυτό λέγεται «παιδική εργασία». Αυτό πλέον θεωρείται ότι είναι καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Να το ξαναπούμε, είναι καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και η εταιρική κοινωνική ευθύνη, που ο άλλος μου εταίρος θα την επιβεβαιώνει, έχει φτάσει στο σημείο, όχι απλά να δέχεται την καταγγελία, αλλά να υποχρεωθούν μέσα από διεθνείς πιστοποιημένες δομές, κάτω από την καθοδήγηση του ΟΗΕ, να σημανθούν τα προϊόντα που, είτε οι επιχειρήσεις τους, είτε οι παραγωγοί τους, δεν έχουν διασφαλίσει ότι δεν είναι αποτελέσματα προϊόντων παιδικής εργασίας, διότι κανείς δεν θα ήθελε να τ' αγοράσει. Ο μόνος τρόπος που έχει ο κόσμος να πιστοποιήσει αυτή τη στιγμή ότι δεν δουλεύουν παιδιά γι' αυτό το μπουκαλάκι, γιατί εγώ δε θα ήθελα να πίνω απ' αυτό, ούτε να το αγοράζω, είναι τα όρια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης που θέτει το κράτος, άρα ο νόμος. Άρα παρανόμως κάποιο παιδί που είναι κάτω από αυτά τα όρια δεν είναι στο σχολείο του και απασχολείται κάπου αλλού. Και ως αδύναμος πολίτης της κοινωνίας, ως ειδική ευάλωτη ομάδα, μπορεί να δεχτεί πίεση, είτε λόγω φτώχειας, είτε λόγω ανεργίας και ν' αποδεχθεί αυτό το γεγονός.

Αν ορίσουμε το όριο αυτό στα 15, να τελειώνει στη Γ' Γυμνασίου κι εγώ λέω για την εργασία, ας το ορίσουμε στα 15, τότε σημαίνει ότι θα πρέπει ν' αποδεχθούμε ότι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι από αυτά τα παιδιά τα οποία δε θα προχωρήσουν στην Α' Λυκείου, θα περάσουν, αν θέλετε μέχρις ότου αναπτυχθεί η δια βίου, μεγάλο κομμάτι της ζωής τους,

προσέξτε, με το επαγγελματικό περίγραμμα του πτυχίου του Γυμνασίου, ό,τι και αν σημαίνει αυτό. Μπορεί να σημαίνει τον πάτο της πυραμίδας της αγοράς εργασίας. Μ' αυτό θα μείνει, εκεί. Δηλαδή πρέπει κάποια στιγμή να καταλάβουν οι εκπαιδευτικοί μας όλοι και το εκπαιδευτικό σύστημα και οι Υπουργοί Παιδείας, ότι το πτυχίο που δίνεται στην υποχρεωτική εκπαίδευση, στην τελευταία τάξη, εκφράζει επαγγελματικό περίγραμμα, είτε μας αρέσει είτε δε μας αρέσει.

Το επόμενο πτυχίο, του Λυκείου, είναι πτυχίο επιλογής. Αλλά αυτή την επιλογή, παρ' ό,τι την κάνει η συντριπτική πλειοψηφία, σωστά είπατε το 80% -ναι, αλλά στα 100.000 παιδιά το 20% που απομένει είναι 20.000 παιδιά, είναι πολύ σημαντικός αριθμός. Αυτοί που δεν μπήκαν στο Πανεπιστήμιο πέρυσι, αυτοί που δε θα μπουν φέτος – και δε θα μπουν για δυο λόγους, είτε γιατί δεν έπιασαν τις εξετάσεις και δε θα κάνουν καν μηχανογραφικό, άρα δε θα μπουν καν στο ποσοστό επιτυχίας, ή έκαναν μηχανογραφικό και δεν πέτυχαν την εισαγωγή τους, αυτοί για κάποιο χρονικό διάστημα και μέχρις ότου αναπτυχθούν οι μεταλυκειακές σπουδές και τα προγράμματα της δια βίου, θα παραμείνουν με το επαγγελματικό περίγραμμα του Λυκείου.

Έχει λοιπόν πολύ μεγάλη σημασία για το εκπαιδευτικό σύστημα, να περιγράψουμε το μίνιμουμ αυτού του επαγγελματικού περιγράμματος και να πιστοποιήσουμε εκείνη τη γνώση που θεωρούμε ότι κάπου ανταποκρίνεται. Εάν δεν ανταποκρίνεται, δηλαδή εάν ο απόφοιτος του Γυμνασίου δεν μπορεί, δεν έχει τις ικανότητες να πιάσει οποιαδήποτε δουλειά στοιχειώδη παρά μόνο ως χειρώναξ ή κάπου αλλού, αυτό πρέπει να έχουμε το θάρρος να το αναγνωρίζουμε. Αλλά κανένα εκπαιδευτικό σύστημα, κανένας εκπαιδευτικός δε θα είναι χαρούμενος, ύστερα από 9 χρόνια που έχει τα παιδιά στα χέρια του, το μόνο που μπορεί να τους προσφέρει είναι να γίνει ένας σκαφτιάς ή να καλλιεργεί τα χωράφια. Θέλει μέσα από αυτή την κουλτούρα που τους έχει δώσει να βελτιώσει κάπως ορισμένα πράγματα.

Το αν σ' αυτή τη χώρα δε μας ενδιαφέρει μόνο το παιδί μας να γνωρίζει αγγλικά για να επικοινωνεί ως τηλεφωνητής μ' έναν ξένο, ή σ' ένα συνέδριο να κάνει την εισήγησή του στην ξένη γλώσσα, αλλά έχουμε φτάσει ν' απαιτείται να έχει χαρτί διδασκαλίας της ξένης γλώσσας -το Proficiency συνάδελφοι σημαίνει ακριβώς αυτό, το δικαίωμα να διδάσκεις την ξένη γλώσσα σε άλλα παιδιά- δε νομίζω ότι χρειάζεται στα επαγγελματικά περιγράμματα τόσο υψηλό χαρτί.

Έχουμε πέσει δηλαδή σε μια λάθος αντίληψη ότι τα πτυχία όσο πιο ψηλά είναι, τόσο πιο ουσιαστικά είναι. Το ίδιο έχει συμβεί με τους μεταπτυχιακούς τίτλους και επομένως έχουμε χάσει και την έννοια σε ποιο χρόνο ο άνθρωπος θα το κάνει. Παλαιότερα τα έκανε στα 40-45, να έχει ασκήσει την επιστήμη του για λίγο, να δει τα ερωτήματα, τώρα το έχουμε φτάσει στα 25, δηλαδή ο χθεσινός προπτυχιακός, μετά από δυο χρόνια μπορεί να γίνει κι ένας ερευνητής κι ένας επιστήμονας, σ' έναν τομέα στον οποίο δεν έχει βγει καν στην αγορά εργασίας. Αλλά αυτά μπορεί να είναι θεωρητικά ερωτήματα και καλύτερα, όσο πιο γρήγορα, τόσο και πιο ουσιαστικά. Αλλά με ποιο επαγγελματικό περίγραμμα; Το κείμενό σας την περιέγραφε τη λύση. Είναι το πρώτο εκπαιδευτικό κείμενο που κατατίθεται σε μια συζήτηση εταίρων, που μιλά για portfolio και η εμπειρία υπάρχει στο εξωτερικό.

Εκεί είναι και η δύναμη ουσιαστικά του Λυκείου, όταν από την πρώτη μέρα έλεγα «μα έχει εργαλείο το σχολείο που δεν μπορεί να το πάρει το φροντιστήριο». Και το εργαλείο είναι αυτό. Και απλά συζητούσαμε «μα, πώς θ' αξιολογήσει κάτι;». Σας πληροφορώ ότι σ' αυτό το portfolio εδώ και 40 χρόνια σχεδόν από την ίδρυσή του το εκπαιδευτικό σύστημα υπάρχει μια παράμετρος η οποία αξιολογείται, βεβαιώνεται με πράξη του Συλλόγου των Καθηγητών, αναγράφεται επί της καρτέλας του και επί του τίτλου του, άσχετα αν δεν μετράει. Και λέγεται «διαγωγή». Όταν ο Σύλλογος υπογράφει με πρακτικό ότι ο συγκεκριμένος μαθητής επέδειξε «διαγωγή κοσμιωτάτη» και το γράφει από κάτω, βεβαιώνει εκ μέρους της επιστημονικής κοινότητας αυτής της μικρής σχολικής μονάδας, ότι έχει άποψη. Εάν το σχολείο μας έχει φτάσει να μην έχει άποψη, δηλαδή να μην έχει κριτήρια, κακώς τη βεβαιώνει. Αλλά υπάρχει. Και είναι ποιοτικό χαρακτηριστικό. Και είναι άσχετο με τις γνώσεις. Και δεν έχει καμία σημασία για να μπεις ή να μη μπεις. Αλλά κάτι τέτοιο ποιοτικό βεβαιώνει.

Σ' ένα portfolio λοιπόν, βήμα πρώτο, το οποίο θα έλεγε 8 δεξιότητες, οι οποίες περιγράφονται μέσα από ένα πολιτικό κείμενο, τη Συνθήκη της Λισσαβόνας και είναι αυτές εδώ οι 8. Και τις λέει «ικανότητες», δεν τις λέει «γνώσεις», ούτε «δεξιότητες» και νομίζω ότι, για να συνεννοούμαστε, εννοεί γνώσεις, τάσεις, αξίες, όλο αυτό το πράγμα είναι οι ικανότητες, οι δεξιότητες, είναι κάτι που συνήθως κάνει και με το χέρι, δηλαδή το κομπιούτερ είναι πιο κοντά στη δεξιότητα παρά στην ικανότητα, αλλά το ν' αναπτύξεις μια λύση ενός προβλήματος μαθηματικών, ή το να κάνεις ένα πείραμα δεν απαιτεί μόνο δεξιότητες, απαιτεί και μια ικανότητα και μια στάση δηλαδή και μια αξία. Αυτά τα πράγματα μπορεί το σχολείο να τα πιστοποιεί και συνήθως δεν μπορεί το φροντιστήριο να τα πιστοποιήσει, γιατί έχει λιγότερο χρόνο τα παιδιά και δεν τα έχει σε πολλαπλότητα δραστηριοτήτων. Στο portfolio λοιπόν θα μπορούσαμε να βρούμε τρόπους που να τα ελέγχουμε αυτά τα πράγματα. Μα δεν τα έχουμε μετρήσει. Λάθος, τα έχουμε μετρήσει. Μα δεν τα έχει μετρήσει το Υπουργείο Παιδείας. Τα έχει μετρήσει το Υπουργείο Παιδείας. Σας παραπέμπω στο κείμενο του Υπουργείου Παιδείας, «Επιχειρησιακό σχέδιο – στρατηγική του ΕΣΠΑ 2007-2013». Είναι το πρώτο κείμενο του Υπουργείου που κάνει ανάλυση κινδύνων, μελέτη εξωτερικού περιβάλλοντος, έχει δημοσιεύσει τους πίνακες όπου η στάθμη της Λισσαβόνας είναι με διακεκομμένη άσπρη γραμμή και οι επιμέρους δείκτες, οι εθνικοί δείκτες, δείχνουν πόσο αποκλίνουμε, ή πόσο συγκλίνουμε με το στόχο μας. Ήδη γνωρίζουμε δηλαδή ότι το στόχο για τη δια βίου για το 2010 δεν πρόκειται να τον φτάσουμε. Έπρεπε να φτάνουμε στο 10% και είμαστε πολύ χαμηλά.

Ταυτόχρονα ο δείκτης PISA, δηλαδή το ποσοστό των μαθητών που συγκεντρώνουν χαμηλή βαθμολογία στο κριτήριο PISA, είναι αυτός που έχει εξακοντιστεί πολύ μακρύτερα από τη γραμμή και είναι τα δυο αρνητικά σημεία. Σ' αυτό το επιχειρησιακό σχέδιο το Υπουργείο Παιδείας κατέγραψε τις αδυναμίες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και μετά έδειξε ότι έκανε παρεμβάσεις σε όλους τους στρατηγικούς στόχους για τη χαμηλή πρόσβαση στη δια βίου και ταυτόχρονα για τους χαμηλούς δείκτες PISA λέει ότι έχουμε βάλει μία ή και δύο δραστηριότητες σε κάθε έναν στρατηγικό στόχο. Δηλαδή βλέπουμε ότι ακόμα και σε επίπεδο κεντρικής πολιτικής σκηνής γίνεται ανάλυση των αδυναμιών και προσπαθούμε να μειώσουμε αυτούς τους δείκτες. Η σχολική διαρροή δεν είναι από τους χειρότερους

δείκτες στην ελληνική εκπαίδευση. Είναι από τους καλούς δείκτες. Η δευτεροβάθμια, το ποσοστό το έχει πιάσει ήδη, το προβλεπόμενο από τη Λισσαβόνα για το 2010. Το ίδιο και η φοίτηση στην τριτοβάθμια. Άρα σωστά είπαμε από την αρχή ότι ποιοτικά προβλήματα έχουμε και έχουμε και τη δυσκολία ότι δεν μπορούμε να βρούμε και τον τρόπο να συμπαρασύρουμε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα. Ξέρετε τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ν' αποδεχτεί το Συμβούλιο ότι θα υπάρξει μεγάλη μεταβατική περίοδος. Δε θα γίνει το βήμα τώρα και αμέσως μετά. Θα περάσει χρόνος. Με πιο δυνατό εργαλείο στο χέρι μας, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Μα δεν ξέρουν να σχηματίσουν portfolio. Θα μάθουν κ. Γκλαβά. Θα τους μάθει το Παιδαγωγικό μας Ινστιτούτο, σιγά-σιγά, βήμα-βήμα. Αλλά θ' απεγκλωβιστεί από αυτή τη λογική και ίσως και να την εμπλουτίσει. Για παράδειγμα, δε μας αρκεί πια η επικοινωνία στη μητρική γλώσσα. Η επικοινωνία στις ξένες γλώσσες, σωστά το είπατε κι εσείς, θα μπορεί να έχει και πιστοποίηση αν χρειάζεται, δίνεται μια πιστοποίηση αυτή τη στιγμή, κάτι είναι και το Lower, κάτι είναι και το Proficiency. Γιατί πρέπει να δίνεται, λέμε, όλη, έξω από το σχολείο κι αυτό να έχει κόστος και να μη γίνεται μέσα στο σχολείο; Ή το ECDL, το δίνουν έξω, γιατί να μην το δίνουν μέσα; Ποιος; Έστω κι ένας φορέας του Υπουργείου Παιδείας. Υπό έρευνα και υπό μελέτη. Αλλά αυτά τα τρία, ψηφιακή ικανότητα, γλωσσική ικανότητα στη μητρική γλώσσα και επικοινωνία στις ξένες γλώσσες, ναι. Και το τέταρτο που λέει, Μαθηματικά –και τα ξεχωρίζει– και επιστήμες στη δεξιότητά του εκεί, αν το κάνουμε μόνο γνωστικό μπορούμε να πούμε ότι το έχει ήδη το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Αν πρέπει να προκύπτει από το portfolio τότε σημαίνει ότι μπορούμε να τον δούμε και σαν ικανότητα επίλυσης ενός προβλήματος, συμμετοχή μας σ' ένα εργαστήριο, πώς λειτουργεί μέσα σε μια ομάδα κτλ. Δηλαδή πολύ πιο σύνθετα πράγματα, δύσκολα. Το πώς να μαθαίνει, αν εδώ δεν λειτουργήσουν βιβλιοθήκες, αν δεν λειτουργήσουν φάκελοι και ομαδικές εργασίες. Αν δεν γίνουν αυτά τα πράγματα δε θα μπορέσουμε να το αξιολογήσουμε αυτό το πράγμα, να το πώς κουμπώνει δηλαδή η αξιολόγηση με το πώς φτιάχνεται το πρόγραμμα σπουδών.

Και το πιο σημαντικό: μπορεί το πρόγραμμα σπουδών να μη βγαίνει ολόκληρο σε μια εβδομάδα, γιατί και αυτή είναι μια άλλη ελληνική παράδοση. Φτιάχνουμε το ετήσιο το οποίο αναλύεται σε εβδομαδιαία. Γι' αυτό και είπα για τις 25 εβδομάδες. Γιατί δεν μπορεί το σχολείο να φτιάχνει προγράμματα ανά τρίμηνο. Όμως σε πάρα πολλά εκπαιδευτικά συστήματα αυτές οι δραστηριότητες γίνονται σε μια περίοδο που διακόπτει τη ροή του εβδομαδιαίου το σχολείο, ακριβώς για να ξεκουράσει το ανθρώπινο δυναμικό του. Ποια περίοδος είναι η κατάλληλη; Μα ακούστε πού συγκλίνουν πολλές χώρες. Εκεί, Φλεβάρη με Μάρτη, εκεί που όλα τα Γυμνάσια και τα Λύκεια βλέπουν μια κούραση και περιμένουν ήδη με αγωνία την άνοιξη, που έτσι και μπει και ανέβει η ζέστη, έχει δημιουργηθεί ήδη μια αναταραχή και ξέρουν ότι αν κρατήσουν κι άλλο τα παιδιά μέσα στη σχολική μονάδα και δε δώσουν διαφυγή σε εξόδους, θα δημιουργηθεί έκρηξη. Διότι ούτε το σχολείο μας είναι χτισμένο ώστε να σηκώνει την ένταση, ούτε τη διαφυγή. Θέλω να πω λοιπόν με αυτό, ότι δυστυχώς θα έρθουν όλα μαζί την ώρα που θα συζητάμε, ακόμα και τη μία ώρα. Και δεν είναι θέμα του μονώρου, είναι το θέμα ότι κάποια άλλα μαθήματα δεν θέλουν και δεν μπορούν να είναι μονώρα. Π.χ. η Χημεία είναι λάθος που ήταν μια ώρα και αν θέλει να γίνει και εργαστηριακή είναι λάθος να πιστεύεις

ότι έστω και σε μια ώρα εργαστήριο στήνεται. Δεν στήνεται. Αλλά μπορεί ανά 15 ένα δώρο να είναι πιο λειτουργικό, όπως γίνεται και με τα μαθήματα της Ζωγραφικής. Άρα θα πρέπει κανείς να ξεφύγει ακόμα και από το δύσκολο περιορισμό σε εβδομαδιαία βάση.

Το τρίτο που με απασχολεί είναι άλλες δεξιότητες πολύ σημαντικές για τον πολίτη, όπως είναι η συμμετοχή στην ομάδα, ή η αποδοχή του διαφορετικού. Μια ικανότητα που μπορούμε να την παρακολουθούμε σχεδόν από τις μικρές τάξεις του Δημοτικού Σχολείου, δηλαδή ο φάκελος δανείζεται από τη μία βαθμίδα και πηγαίνει στην άλλη, για να προστεθούν κι άλλα στοιχεία. Δε χρειάζεται μόνο το μωρό να έχει την καρτέλα του, που γεννήθηκε και που επί τρία χρόνια προσθέτουν πάνω, τότε πρωτομίλησε, τότε περπάτησε κτλ. Σε εκπαιδευτικό σύστημα μπαίνει. Δεν πρέπει επάνω να υπάρχουν κάποιες πληροφορίες;

Και το πιο σημαντικό: όταν κάποιος γονιός ζητήσει να διαγνώσει δημόσιο κέντρο για το παιδί του, ότι έχει μια μαθησιακή δυσκολία, θυμηθείτε τι γίνεται. Έρχονται στο σχολείο και ο Διευθυντής ζητά από έναν Φιλολόγο και από έναν Μαθηματικό να ψάξουν να βρουν τα χαρτιά τους από κάποιο πρόχειρο διαγώνισμα, να βάλουμε δείγμα γραφής για να πάνε να περάσουν τα παιδιά από μία εξέταση, δηλαδή τι έδωσαν. Κι εκεί αντιλαμβανόμαστε ότι στην πράξη πρέπει να λειτουργεί το αρχείο αυτό, το οποίο μάλιστα κατά το νόμο είναι απόρρητο, δηλαδή προστατεύεται από ολόκληρο τον Σύλλογο των καθηγητών, ώστε να μην προσβληθεί η προσωπικότητα του παιδιού κτλ. Ο φάκελος μας έδωσε δηλαδή, μέσα από την εμπειρία της Ευρώπης, το τι πιστοποιούν τα σχολεία, αρκεί να μάθουν να τηρούν σωστά έναν φάκελο. Κι εγώ θα έλεγα και έχουν εκ του νόμου το δικαίωμα να εξειδικεύσουν περισσότερο τι σημαίνει πολιτιστική συνείδηση και έκφραση. Δηλαδή για εμάς τους Έλληνες, έτσι όπως το αντιλαμβανόμαστε, τι θα θέλαμε ακριβώς να είναι αυτό. Μπορούμε να το περιγράψουμε, αλλά είναι σημαντικό το ότι το έχουμε. Δεν θα καταγράψουμε πόσα ποιήματα είπε το παιδί σε όλες τις σχολικές γιορτές που έχει πάρει μέρος, αλλά πιθανότατα την αίσθησή του που μπορεί να προκύπτει μέσα από ένα κείμενο, το ότι έχει συνειδητοποιήσει την πολιτιστική του κληρονομιά, έστω και τη διαφορετικότητα της πολιτιστικής του κληρονομιάς, από μια άλλη πολιτιστική κληρονομιά.

Μα αυτά είναι πολύ ενδιαφέροντα πράγματα να τα ξέρει και είναι κρίσιμα και για το επαγγελματικό του περίγραμμα. Δεν είναι άχρηστα. Δεν είναι στα επαγγέλματα χρήσιμα μόνο οι ξένες γλώσσες και τα κομπιούτερ, αλλά μπορεί να είναι και πόση λογοτεχνία έχει διαβάσει, χωρίς να μπορεί αυτή τη στιγμή ν' αποδειχθεί από καμιά συγκεκριμένη έρευνα. Εδώ δεν έχουμε μια σαφή έρευνα η οποία να λέει, όσα περισσότερα μαθηματικά μάθεις, τόσο καλύτερα θα διαχειρίζεσαι τον τραπεζικό σου λογαριασμό. Έχουμε βάσιμες υποψίες επί του αντιθέτου. Ταυτόχρονα οι άνθρωποι οι οποίοι μπορούν σ' επιστημονικό συνέδριο ν' αλλάξουν τις ασφάλειες στον ηλεκτρικό πίνακα, μπορεί να είναι το παιδί του κυλικείου και όχι οι ομιλούντες εισηγητές. Δεν είναι μόνο το γνωστό ανέκδοτο, είναι και η ουσία πάνω σ' αυτά τα πράγματα.

Οι κοινωνικές ικανότητες και δεξιότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη είναι πάρα πολύ συζητήσιμες μέσα σ' ένα σχολείο και σ' ένα σύστημα που οι ίδιοι στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το περιγράφετε συγκεντρωτικό, μη δημοκρατικό δηλαδή, που έχει μια ιεραρχία. Αυτά νομίζω

ότι είναι η ώρα, πριν μπούμε στο 2010, να τ' αλλάξουμε και φαίνεται ότι είναι καλή η συγκυρία αυτή τη στιγμή. Θα σας στηρίξουν δηλαδή, η εκτίμησή μου είναι, τα συνδικάτα, αν μπορέσετε ν' αυξήσετε τη δημοκρατία μέσα στο σχολείο. Όχι γιατί θα γίνονται μαθητικές εκλογές, στην ουσία της τη δημοκρατία, την άποψη του μαθητή. Θυμηθείτε: όποτε οι Έλληνες πηγαίνουν για μεταπτυχιακά στο εξωτερικό, πρέπει να επανεκπαιδευθούν όταν ο Καθηγητής τους, τους λέει «μα δε μου λέτε την προσωπική σας άποψη, μου λέτε την άποψη που είπα εγώ και εγώ δεν το θέλω αυτό το πράγμα». Και αυτό σημαίνει ότι δεν έχουν μάθει οι δικοί μας μαθητές να έχουν την προσωπική τους άποψη, μέχρι και των μεταπτυχιακών οι φοιτητές ψάχνουν να βρουν ποια είναι η άποψη του διδάσκοντος. Αυτό είναι λάθος. Αυτό διευρύνει τη δημοκρατικότητα και αισθάνεται ο πολίτης συνειδητός πάνω στα δικαιώματά του και στην άποψή του και να τη σχηματίζει και να τη λέει. Νομίζω λοιπόν, ακόμα και αν ως υπόθεση εργασίας δεχόμαστε ότι ό,τι και να γίνει μέσα στο Λύκειο, το Λύκειο θα είναι μια ανεξάρτητη βαθμίδα, που σημαίνει και η τελευταία του τάξη και ο τελευταίος μήνας και η τελευταία του ώρα, υπακούει στο στρατηγικό σχεδιασμό του Λυκείου και του Συλλόγου του, για να παραπέμψει σε ένα πτυχίο.

Το τι θα γίνει μετά είναι απλά μια συνεννόηση, που θα μπορέσει να έρθει η πανεπιστημιακή κοινότητα και να πει «θα λάβετε υπόψη σας ότι όταν το παιδί αυτό θα τελειώνει τη Γ' Λυκείου και από τη Γλώσσα χρειάζομαι να ξέρει αυτά κι από τα Μαθηματικά εκείνα και από τη φυσική εκείνα». Δε θα το προβλέψουμε μόνοι μας. Θα τους ακούσουμε και θα λάβουμε υπόψη μας αυτό που θα πουν και μετά θα τους πούμε το πώς θα λειτουργήσουμε όμως τρία χρόνια. Δεν είναι πολλά, τρία χρόνια είναι 18 μήνες. Εξάμηνα τα περιγράψατε,  $3 \times 6 = 18$ , τρία χρόνια θα περάσουν μαζί με τα παιδιά. Μέσα σ' αυτό το χρόνο και τα παιδιά θα μορφωθούν και θ' αποκτήσουν γνώση και θα ψυχαγωγηθούν και θα πάνε εκδρομές και θα τα κάνουν όλα αυτά μαζί με τους δασκάλους τους. Και αυτά θα οδηγηθούν στις εξετάσεις, εάν το επιθυμούν και αν το κρίνουν. Ακόμα και αυτά που δεν θα επιθυμούν και δε θα το κρίνουν, θα βγουν στην αγορά εργασίας και ξέραμε και ξέρουμε και είδαμε και βλέπουμε πόσο δύσκολη είναι και πόσο δύσκολη θα γίνει τα επόμενα χρόνια, ποιο είναι το μίνιμουμ των δεξιοτήτων που θα τους δώσουμε. Όχι για να γίνουν πρωτοετείς. Κανένα πτυχίο δεν προβλέπει το μελλοντικό. Διότι τότε το πτυχίο του Πανεπιστημίου θα έπρεπε να προβλέπει τα προαπαιτούμενα για το μεταπτυχιακό τίτλο. Και δεν το κάνει αυτό το πράγμα, λέει «μέχρι εδώ». Το να φτάσουμε σε κάποιο σημείο και να πούμε «πρέπει να τους ξαναβλέπουμε», μετά από 10-12 χρόνια, οπωσδήποτε έχει ημερομηνία λήξης αυτό, «μα θα τους ξαναδούμε», είναι ένα άλλο ποιοτικό στοιχείο.

Αυτό που ήθελα να πω όμως είναι εάν καταλήξουμε σε αυτά τα 8 και είναι ουσίας, μειώνουμε τη σχολική διαρροή, αυξάνουμε τους ποιοτικούς δείκτες, τους παρακολουθούμε ως κράτος κατ' έτος, δίνουμε τις δυνατότητες σ' αυτούς που σήμερα εντοπίζουμε ότι είναι στη βάση, έχουν ανισότητας και είναι οι χαμένοι, τους βοηθάμε περισσότερο, εννοώ και με πόρους και με τεχνογνωσία ν' ανεβάσουν τους δείκτες, βοηθάμε τα σχολεία να λειτουργήσουν σ' αυτό το πρόγραμμα, τους δίνουμε εκ των ων ουκ άνευ, όλοι μαζί, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ο κ. Μπαμπινιώτης, εμείς. Δεν μπορείτε να βάζετε την Τεχνολογία μέσα και να μην έχετε την ειδικότητα. Δεν



μπορείτε να βάζετε Βιολογία μέσα και να μην είναι διορισμένος ο Βιολόγος. Δε γίνεται αυτό το πράγμα. Δηλαδή είναι κατασπατάληση πόρων, είναι λάθος. Προστατεύουμε τις πολιτικές ηγεσίες λέγοντας «αυτό είναι λάθος, δεν πρέπει να γίνει». Διότι έφτασαν οι Διευθυντές των Λυκείων, θα σας το πει κι από το Λύκειο Παπάγου η συναδέλφισσα, 18 μαθήματα. Ήταν η μεταρρύθμιση Αρσένη. 18 μαθήματα. Δεν μπορούσαν τα σχολεία να λειτουργήσουν με 18 μαθήματα. Φτάσαμε από την ακραία περίπτωση να βγαίνει ο Διευθυντής και να λέει «τι 18, έχετε 3, διαλέξτε τα 2, αυτό κι αυτό». Εμείς καθοδηγήσαμε τα παιδιά γιατί δεν μπορούσε να λειτουργήσει. Πού; Στην Αθήνα. Για φανταστείτε στη Σύρο, για φανταστείτε στη Σάμο, φανταστείτε αλλού. Ήταν θεωρητικά σωστό. Πολλά μαθήματα.

Και το τελευταίο: θα το χτυπήσουμε το φροντιστήριο. Και το φροντιστήριο θα το χτυπήσουμε βελτιώνοντας ποιοτικούς δείκτες. Όσο παίζουμε πάνω στις γνώσεις, το φροντιστήριο δε χτυπιέται. Σου λέει «εμένα δε μ' ενδιαφέρει ούτε καν πώς του μιλάω, δε θα τηρήσω καν τους κανόνες αγωγής. Θα κάνω την ύλη, θα δώσω τη διαδικασία, θα προσπαθήσω να είμαι όσο το δυνατόν πιο κοντά στα θέματα και θα τα πετύχω». Και αυτή την ψυχολογία για να την αλλάξουμε, η άποψή μου είναι, θέλω να το πω επισήμως, 10 χρόνια θα φάμε και αν. Δηλαδή θέλει συνειδητή απ' όλες τις μεριές, από την εκπαιδευτική κοινότητα, από τα Συνδικάτα, από τα κόμματα, από τους πολιτικούς, θέλει συνειδητή προσπάθεια να πείσουμε ότι το εννοούμε. Μας υποπτεύεται ο κόσμος, ότι όλοι έχουμε βουλευτεί. Οι εκπαιδευτικοί γιατί κάνουμε φροντιστήρια, οι άλλοι γιατί στήνουν μαγαζάκια. Ποια φροντιστήρια; Τ' αναγνωστήρια του Δημοτικού πια λειτουργούν. 250 ευρώ το μήνα, να διαβάζει το παιδάκι. Και φωνάζει ο κ. Μπράτης π.χ. «μπορούμε μόνοι μας οι δάσκαλοι». Δεν πείθει. Πρέπει να βγούμε όλοι μαζί. Νομίζω λοιπόν ότι στην αξιολογη προσπάθεια που γίνεται αυτή τη στιγμή ν' αποτυπωθούν αυτά τα πράγματα στα κείμενα, μη νιώσετε άσχημα που λέμε ότι δεν αποδεσμευόμαστε ακόμα. Θέλουμε ένα βήμα πιο πέρα. Αλλά νομίζω σ' εκείνη την κατεύθυνση που λέμε, δηλαδή ν' αυξήσουμε τους ποιοτικούς δείκτες και να τους παρακολουθούμε ετήσια. Εκεί είναι η καρδιά. Εκεί μπορούμε να τα καταφέρουμε καλύτερα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε Παϊζη είναι πολύ ουσιαστική η παρέμβασή σας με την εξής έννοια: ο κόσμος περιμένει από το Συμβούλιό μας να έρθει με μια πρόταση που πραγματικά θ' αναβαθμίζει, θ' αλλάζει και θ' αναμορφώνει το σχολείο. Εάν μπορούμε στη λογική ότι αυτό το σύστημα που έχουμε ήδη το αλλάζουμε λίγο ως προς αυτό, ως προς εκείνο, κάτι που στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο είναι λογικό να λειτουργεί, διότι έχει τους ανθρώπους με τις ειδικότητες, με μια φόρτιση από το τι ισχύει τόσα χρόνια, είναι και ρεαλιστές, τους λέμε εμείς τον προσωπικό φάκελο και λένε «εντάξει, τώρα άντε να τον υπολογίσεις αυτόν» και προσπαθούν λοιπόν να τα περιορίσουν σε ελεγχόμενους τρόπους. Όμως, αυτό εάν το υιοθετήσουμε, θα είμαστε πάλι στο ίδιο πρόβλημα, στο ίδιο μοντέλο, να μην το πω λαϊκά «μία από τα ίδια». Πρέπει να τολμήσουμε, τουλάχιστον να έχουμε ήσυχη τη συνείδησή μας, διότι εδώ είμαστε άνθρωποι οι οποίοι ο καθένας έχει μια ιστορία στην εκπαίδευση, κάποια χρόνια και κάποια επιτεύγματα για να είναι εκεί όπου είναι. Να είμαστε με τη συνείδησή μας ήσυχη ότι δίνουμε αυτό που θεωρούμε σωστό, καλό, που θα πάει μπροστά τον τόπο και θα πάει μπροστά την παιδεία.

Άρα , πρέπει να είμαστε τολμηροί. Βεβαίως πρέπει να σκεφτούμε, η τοποθέτηση του κ. Παϊζή που είναι και κάτι γενικότερο που έχουμε πει, είναι πώς θ' απαλλάξουμε το Λύκειο, να είναι μία αυτόνομη μορφωτική μονάδα με απαιτήσεις. Και να μην είναι απλώς πληροφορίες περισσότερο γνωστικές. Αυτοί οι 8 ικανότατοι στρατηγικοί στόχοι που δίνετε αλλάζουν τη μορφή του πολίτη. Είναι δε αυτό που έχει κάνει στην πράξη η Φιλανδία. Έτσι δουλεύουν το φιλανδικό μοντέλο. Είναι αυτό. Και τους βλέπεις ελεύθερους στα σχολεία και σκεπτόμενους και μ' επιτυχίες και με ένα άλλο σχολείο.

Εμείς έχουμε μια μιζέρια που μας ακολουθεί από πρακτικές εφαρμοσμένες και δυστυχώς αυτή η «μιζέρια», σε εισαγωγικά τη λέω και χρεώνομαι τη χρήση του όρου, είναι που μας κρατά πάντοτε μην πάμε πιο πέρα. Αν έχει ένα νόημα αυτό που πάμε να κάνουμε τώρα , και μια και μας έδωσαν το ελεύθερο να το κάνουμε, ξαναλέω, για να έχουμε ήσυχη τη συνείδησή μας, ας κάνουμε το καλύτερο και ας έρθει η πολιτεία να πει «εντάξει, αυτά που λέτε εγώ δεν μπορώ να τα κάνω και ξαναμένω στα ίδια». Να το χρεωθεί όμως η όποια πολιτεία, ο όποιος Υπουργός, η όποια κυβέρνηση το κάνει. Εμείς να πετάξουμε λίγο, χωρίς να πετάμε στον αέρα και να είμαστε αιθεροβάμονες, να λέμε τους μηχανισμούς ελέγχου, διότι το θέμα του φακέλου του προσωπικού είναι μία μορφή ουσιαστικής αξιολόγησης της όλης παρουσίας ενός μαθητή στο σχολείο, ουσιαστικής αξιολόγησης, τι κάνει ως προς όλα αυτά, που μόνον οι δάσκαλοι μπορούν να το ξέρουν και ο Σύλλογος κτλ. Εάν λοιπόν κατάλληλα επιμορφωθούν κι εσείς το είπατε κ. Γκλαβά και ο κ. Παϊζής το είπε και θα το λέμε όλοι, κι ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί, μπορούν να το κάνουν. Σε κάποια σχολεία, και μιλάω για το Αρσάκειο, εσείς μιλάτε για το Κολέγιο κτλ., γίνεται ήδη αυτό σ' έναν βαθμό. Στα περισσότερα ιδιωτικά γίνεται. Απλώς γίνεται άτυπα, διότι δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη. Αλλά υπάρχει αυτή η όλη δραστηριότητα ενός μαθητή. Και σε ορισμένα σχολεία βραβεύονται και γι' αυτό που έκαναν κτλ. και αυτό είναι κάτι γενικότερο. Εγώ νομίζω ότι πρέπει να τολμήσουμε, μην ξαναβρεθούμε μ' ένα Λύκειο που έχει κατευθύνσεις, που έχει εξειδικεύσεις, που έχει όλα αυτά τα πράγματα. Ας τ' αφήσουμε αυτά να διαμορφωθούν και μέσα από τα ενδιαφέροντα.

Εγώ ασπάζομαι, μιλάω προσωπικά, το θέμα των επιλογών, έστω και των περιορισμένων επιλογών, ανοίγει ορίζοντες. Την πολιτισμική ζώνη πρέπει να την πιστέψουμε και να την ενισχύουμε. Υπάρχουν οι δυνατότητες να γίνουν. Αλλά πάντοτε να βλέπουμε, γιατί εδώ ξεκινώντας πάντοτε μιλούσαμε για στρατηγικούς στόχους και μορφωτικούς στόχους και ικανότητες κτλ., αυτά τα 8 σημεία χονδρικά μας καλύπτουν.

Πρέπει όμως να σκεφτούμε κύριοι συνάδελφοι πώς μπορούμε τον κόσμο να τον πείσουμε, διότι , μόλις πούμε αυτά τα πράγματα, θ' αρχίσει ο αντίλογος: «Καλά και πώς θα βαθμολογηθεί και πώς θ' αξιολογηθεί και τι θα γίνει;». Εάν ξεκαθαρίσουμε από την αρχή ότι το Λύκειο είναι μια αυτόνομη μορφωτική μονάδα, η οποία θέλει να βγάλει έναν πολίτη που θα πάει σ' αυτή τη μονάδα πέρα από την υποχρεωτική εκπαίδευση, αν δεχθούμε το σχήμα ότι η υποχρεωτική είναι μέχρι και το Γυμνάσιο, τότε μπορούμε να δώσουμε αυτά που πραγματικά θα του αλλάξουν την όλη παρουσία, δομή, τρόπο σκέψης, να είναι σωστός δηλαδή και να είναι αυτόνομος και να έχει πρωτοβουλίες, να έχει μια δημιουργική σκέψη.

Αν μείνουμε πάλι στα ίδια σχήματα , φοβάμαι ότι θα μας πει ο κόσμος ότι «αυτά που λέγατε και που θέλουμε κι εμείς (με δημοσκοπήσεις που έχουν γίνει) να φύγουν, ν' απαγκιστρωθεί το Λύκειο, το ξαναφέρνετε πάλι από άλλον τρόπο». Και δεν είναι το φροντιστήριο τώρα που μας τρομάζει. Το φροντιστήριο πρέπει ν' αχρηστευθεί σιγά-σιγά , όταν ο κόσμος κρίνει ότι δεν το χρειάζεται, δεν του δίνει τίποτε επιπλέον. Αλλά αυτό εμείς δεν πρέπει να το καλλιεργήσουμε, δηλαδή με την έννοια να του δίνουμε τροφή, γιατί αν βάλουμε το Λύκειο πάλι να είναι προθάλαμος σε Πανεπιστήμιο, τότε πώς θα το καταπολεμήσει το Λύκειο; Λέω εγώ να μετρά η επίδοση και σ' έναν βαθμό πρέπει να μετρά η επίδοση και πρέπει να τα δούμε αυτά , και το γνωστικό δηλαδή κομμάτι, αλλά να μετράει και να είναι πολύ βασικό και το άλλο, η όλη του παρουσία στο σχολείο. Το λέμε φάκελο προσωπικό, το λέμε portfolio κτλ., δεν έχει σημασία πώς θα το πούμε, η όλη του παρουσία στο σχολείο, η δραστηριότητά του, ο τρόπος σκέψης του, η όλη του συμπεριφορά. Αυτά λοιπόν πρέπει να ληφθούν υπόψη.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Επειδή τέθηκαν πολύ σωστά πράγματα από τον κ. Παΐζη κι εγώ σε θεωρητικό επίπεδο συμφωνώ. Επιμένω στο «θεωρητικό» γιατί θα γίνω περισσότερο πρακτικός. Εδώ στο Συμβούλιό μας έγινε αρκετός λόγος για επιλογές και για πολιτισμικές δραστηριότητες, αν δεν κάνω λάθος. Ας πάρουμε λοιπόν τώρα τους κύκλους και τις κατευθύνσεις. Είναι ή δεν είναι επιλογές; Είναι ή δεν είναι επιλογή, αν εγώ θέλω ν' ασχοληθώ περισσότερο με τα κλασικά γράμματα και λιγότερο με τις θετικές επιστήμες, από ένα σημείο και μετά. Γιατί το Λύκειο δεν είναι υποχρεωτικό σχολείο. Γι' αυτό από την αρχή ξεκαθάρισα. Εάν πάμε σε 12χρονο υποχρεωτικό σχολείο είναι τελείως διαφορετική η λογική την οποία θα πρέπει να εφαρμόσουμε. Αν όμως διατηρήσουμε την παλιά δομική λειτουργία, δεν καταλαβαίνω γιατί οι κατευθύνσεις δεν είναι επιλογές των μαθητών. Είναι κι αυτό ένα είδος επιλογής. Αν θεωρώ λοιπόν ότι μπορώ μέχρι την Α' Λυκείου να έχω δώσει τη γενική μόρφωση και πάω σ' επιλογές, γιατί να μην του δώσω και μια ευρύτερη επιλογή; Δηλαδή, αν επιλέξει τον ευρωπαϊκό πολιτισμό σε σχέση με κάποιο άλλο κομμάτι, με τον ανατολικό πολιτισμό, εκεί του λέω «μπορείς να το επιλέξεις». Αλλά για βασικά πράγματα που θα κάνεις στη ζωή σου, εκεί δεν έχει τη δυνατότητα επιλογής. Δε σημαίνει ότι εγώ ασπάζομαι, γι' αυτό και σας είπα ότι είναι ενδεικτική η πρόταση και ότι θέλουμε ν' ακυρώσουμε τη διαδικασία, άλλωστε από την αρχή τόνιζα εγώ, αλλά και στα κείμενα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου τονίζεται πόσο σημαντικός πρέπει να είναι ο φάκελος του μαθητή και πρέπει να υπάρχει σε όλες τις βαθμίδες και να λαμβάνεται υπόψη. Όμως, ας πούμε ότι θα ετοιμαστούμε πρώτα να επιμορφώσουμε 180.000 εκπαιδευτικούς για να εφαρμόσουμε αυτό το φάκελο και εκπαιδευτικούς που από την κατάρτιση δεν έχουν αντίστοιχη, ας το πούμε έτσι, ευαισθητοποίηση.

Θα θυμίσω μόνο δυο πράγματα που ακύρωσαν στην πράξη θετικές κατά τ' άλλα προσπάθειες. Η μία ήταν όταν μπήκε υποχρεωτικά ο φάκελος εργασίας στα Γυμνάσια, δεν αναφέρω πρόσωπα και ονόματα γιατί δεν έχει σημασία, το γεγονός έχει. Υπήρξε λοιπόν απόφαση της ΟΛΜΕ, γιατί δεν είχε γίνει η προετοιμασία των εκπαιδευτικών, που έλεγε «μην εφαρμόζετε το σύστημα αξιολόγησης». Δηλαδή έρχεται εδώ το συνδικαλιστικό όργανο και λέει «ακυρώνω το νόμο του κράτους», γιατί είχε γίνει Προεδρικό Διάταγμα.

Κι ένα δεύτερο: υπήρξε ένα σύστημα, αν θυμάμαι καλά ήταν με το PSSS, όσον αφορά τη Φυσική, που σήμαινε δηλαδή ότι ένα βιβλίο αμερικάνικο που είχε αποδώσει στην αμερικάνικη κοινωνία, διδασκαλία μέσα από το Εργαστήριο της Φυσικής και πρακτική λειτουργία της Φυσικής. Ένα θέμα μπήκε κατά λάθος πιστεύω στις εξετάσεις, το οποίο είχε έναν συνδυασμό τέτοιο, επειδή διδασκόταν πειραματικά το αντίστοιχο βιβλίο σε κάποια σχολεία και παρ' ολίγον να πέσει αν όχι η κυβέρνηση, ο Υπουργός Παιδείας. Δηλαδή όχι μόνο από τα θέματα των φροντιστηρίων, αλλά απ' τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς που λένε «δεν μπορείς να μου ζητάς πράγματα τα οποία για χρόνια δεν τα έχεις εφαρμόσει στην πράξη». Και υπό αυτή την έννοια έχουν δίκιο. Αν τώρα πούμε λοιπόν κ. Πρόεδρε ότι βεβαίως χρειαζόμαστε το portfolio και ότι θα πρέπει στην επόμενη 15ετία ν' αλλάξουμε, κι εγώ μ' έναν τέτοιο χρονικό προσδιορισμό πιστεύω ότι ένα σύστημα μπορεί ν' αλλάξει, με όλα τα δεινά που φέρνει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και ότι θα ξεκινήσω από το Νηπιαγωγείο, θα έλεγα να μαθαίνω τον εκπαιδευτικό κτλ. είναι πολύ καλό, αλλά χωρίς ενδιάμεσες στάσεις, νομίζω θα κουράσουμε τους πάντες και θα νομίσουν ότι φτιάξαμε ένα θεωρητικό σχήμα μόνο για να το περάσουμε προς τον κόσμο.

Δεν είναι θέμα αν θα ξεκινούν οι κύκλοι από την Α' ή από τη Β', το θέμα είναι: θεωρώ επιλογές τους κύκλους; Αν δεν τους θεωρώ δεν είναι επιλογές. Εγώ πιστεύω ότι είναι. Εάν δηλαδή θεωρούμε ότι κάποια χρόνια φτάνουν για να τους δώσω τη μόρφωση, από κει και πέρα πρέπει να μας προβληματίσει. Αν τώρα πιστεύουμε ότι θ' αντιμετωπίσουμε το φροντιστήριο μόνο μετά από 15 χρόνια, ίσως δεν απαντάμε στον κόσμο για το σήμερα. Ευχαριστώ και μένω σ' αυτό.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Η έννοια των κύκλων που λέτε ότι είναι επιλογές, είναι μια πολύ διευρυμένη έννοια της έννοιας της επιλογής, διότι ο κύκλος σημαίνει ότι έχεις βάλει σε δεύτερη μοίρα μαθήματα, ανθρώπους κτλ., δηλαδή έχει προεπιλέξει πράγματα. Αυτό μπορείς να το κάνεις από τα επιλεγόμενα μέσα. Ίσως να δραστηριοποιήσουμε καλύτερα το σύστημα των επιλεγόμενων. Και για να είμαστε ρεαλιστές, όλα αυτά που λέμε μπορούμε συνδυαστικά να τα δούμε. Το θέμα των γενικών αρχών πρέπει να ξεκαθαρίσουμε. Τι θέλουμε; Θέλουμε ένα Λύκειο το οποίο θα ακολουθεί την πεπατημένη, ή θα είναι ένα ελεύθερο Λύκειο με βαρύτητα σε όλα, μ' επιλεγμένα και μέσα σ' αυτό θα υπάρχουν και αντικειμενικές αξιολογήσεις, θα βαρύνει όμως όλο και περισσότερο αυτή η κατεύθυνση που περιγράφεται ως φάκελος, ή οποιαδήποτε άλλη μορφή; Αυτό που φοβάστε καλώς το φοβάστε, αλλά ο φόβος είναι μεγαλύτερος μην ξαναπέσουμε στα ίδια και θα έχουμε έτσι δαπανήσει χρόνο, κόπο και θα έχουμε ματαιώσει και διαψεύσει μεγάλες προσδοκίες.

Θ' ακουστούν όλοι, γιατί είναι μεγάλα θέματα αυτά και μπήκαμε στην ουσία τώρα. Μόνο θα ήθελα όσο μπορούμε περιορισμένα και κυρίως να έχουμε στο μυαλό μας κι αυτό που είπαμε, σημεία που πρέπει να βγουν τελικά. Ο κ. Πανάρετος έχει το λόγο.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Νομίζω ότι το τελευταίο κομμάτι της συζήτησης μας οδηγεί σε μια πιθανή ουσιαστική αντιμετώπιση των θεμάτων που συζητάμε. Εγώ είχα πει, ας πάρουμε τους στόχους της Λισσαβόνας, πριν μιλήσει ο κ. Παϊζης γιατί έχει και μια φόρτιση, τα 8 σημεία. Τι επετεύχθη νομίζω με την

τοποθέτηση του κ. Παϊζης. Επετεύχθη ότι ένα θεωρητικό σχήμα και μια φυσική αντίδραση όπως: , «τι μας βάζει πάλι η Λισσαβόνα, τι είναι αυτά που μας φέρνουν απ' έξω», δόθηκε μια εξήγηση γιατί αυτό το πράγμα δεν είναι τόσο παράξενο όσο φαίνεται εκ πρώτης όψεως, αλλά είναι κάτι που μπορεί και πρέπει να υιοθετηθεί. Εγώ αποδέχομαι και αντιλαμβάνομαι τις ανησυχίες ότι αυτό θα χρειαστεί χρόνια. Θα ρωτήσω όμως, από το 2006 που υιοθετήθηκε η Συνθήκη της Λισσαβόνας μέχρι το 2009, τι βήματα έχουμε κάνει προς αυτή την κατεύθυνση. Και το ερώτημα είναι θεωρητικό, γιατί πρακτικά ως χώρα και διαχρονικά, δεν έχουμε αυτή την προσέγγιση. Σε πολιτικό επίπεδο, πηγαίνουμε στις συναντήσεις της ΕΕ, συμφωνούμε σε κάποια πράγματα και ερχόμαστε πίσω και είτε αδιαφορούμε γι' αυτό για το οποίο συμφωνήσαμε, είτε φοβόμαστε τις αντιδράσεις γι' αυτά που συμφωνήσαμε και τα αγνοούμε.

Είναι το ίδιο πράγμα που συμβαίνει με τη Μπολόνια. Εγώ δεν έχω πρόβλημα να το πω γιατί μιλάμε για τον ίδιο χώρο. Ο Υπουργός που υπέγραψε στη Μπολόνια την άλλη μέρα είπε «δε θα εφαρμόσουμε τη Μπολόνια». Γιατί; Γιατί αισθάνθηκε ένα φόβο, μία πίεση, μία αγωνία. Νομίζω ότι - και θέλω να είμαι σύντομος μ' έναν τρόπο συνεκτικό - εάν φύγουμε από δω σήμερα συμφωνώντας ότι ως στόχος μας και ως πρακτική μας υιοθετούνται αυτοί οι 8 άξονες, τον όρο τον κατάλληλο τον είπε ο κ. Παϊζης, «ικανότητες» ως κριτήριό μας, όλα τ' άλλα θ' ακολουθήσουν. Εγώ πιστεύω κ. Γκλαβά - δεν είναι θέμα κύκλων ή όχι - , εάν υιοθετήσουμε αυτή τη λογική -της προσπάθειας να κατευθυνθούμε προς τις ικανότητες-, λύνουμε το βασικό πρόβλημα, από πού ξεκινάμε.

Φεύγουμε από τη λογική του αναλυτικού προγράμματος, εμένα δε μ' άρεσε καθόλου που υπήρχε και στο κείμενο ο όρος «αναλυτικό πρόγραμμα». Πηγαίνουμε στους στόχους, αυτή είναι η πρακτική, όλοι αυτοί οι άνθρωποι που έφτασαν στο σημείο να υιοθετήσουν αυτούς τους στόχους έφτασαν μετά από μεγάλο προβληματισμό, δεν είναι τυχαίο ότι έφτασαν εκεί που έφτασαν. Αν το κάνουμε αυτό το πράγμα, θα μπορέσουμε να κάνουμε αυτό που λέει ο Πρόεδρος, δηλαδή να πάμε ένα βήμα παραπέρα. Να πάμε το Λύκειο προς τα εκεί που είναι η επιθυμία μας. Γιατί και ο κόσμος και οι γονείς που λέτε, τι άλλο θέλουν ουσιαστικά έμμεσα; Αυτό δε θέλουν;

Θέλουν τα παιδιά τελειώνοντας να έχουν αποκτήσει κάποιες ικανότητες. Δε θέλουν απλώς να τελειώσουν και να πούμε εντάξει, περάσαμε 18 χρόνια και φτάσαμε εδώ πέρα και κάνουμε οτιδήποτε άλλο κάνουμε. Θα έλεγα λοιπόν να υιοθετήσουμε αυτή την προσέγγιση. Θα διαφωνήσω σ' ένα σημείο με τον κ. Παϊζης. Ο κ. Παϊζης λέει ότι υπάρχει στο πρόγραμμα 913, είναι αποτυπωμένο, το πόσο έχουμε συμπλεύσει με τους στόχους, που είναι εύκολο. Πέρα από τη διαρροή, για τους άλλους στόχους θα μου επιτρέψετε να έχω πολλές επιφυλάξεις. Πιστεύω ότι απλώς αυτό το κείμενο διαμορφώθηκε διότι έπρεπε να υποβληθεί κάτι στο οποίο ν' αναφέρεται η προσαρμογή μας στους στόχους. Θα έλεγα, εάν εμείς από δω οδηγήσουμε σ' ένα ουσιαστικό προβληματισμό πάνω σ' αυτούς τους στόχους και βοηθήσουμε να γίνουν αυτοί οι στόχοι ουσιαστικά στόχοι της πολιτείας, όχι μόνο με μια υπογραφή ότι συμφωνήσαμε στη Λισσαβόνα, θα έχουμε κάνει το πιο ουσιαστικό βήμα και θα έρθουν και τα υπόλοιπα. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Να προσθέσω κάτι κ. συνάδελφε. Η αναφορά στη Λισσαβόνα δε νομίζω ότι έχει κάποια ιδιαίτερη σημασία. Απλώς είναι ενδεικτική και ότι εκεί χώρες και εκπρόσωποι χωρών δούλεψαν, κατέληξαν κάπου. Δηλαδή φοβάμαι ότι η άμεση αναφορά - τώρα έχω και τα πανεπιστημιακά σύνδρομα εγώ- σε μερικά είναι ταμπού, όταν τ' αναφέρει αρχίζουν και μετράνε αρνητικά.

**I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Μα γι' αυτό είπα τους 8 στόχους.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Οι 8 λοιπόν, ή εν πάση περιπτώσει ένας αριθμός ικανοτήτων, μπορεί να είναι 8, μπορεί να συμφωνήσουμε ενδεχομένως στους 7, αν κρίνουμε. Εν πάση περιπτώσει αυτοί οι στόχοι πάντως είναι φαίνεται κεντρικοί βασικοί και θ' αποτελούσαν βάση για μια πραγματική αλλαγή. Διότι έχουν μέσα και το ανθρώπινο στοιχείο και το πολιτιστικό στοιχείο και αυτές τις ευαισθησίες που εμείς νομίζω θέλουμε να περάσουν κι όχι να περάσουν με τη μορφή πληροφοριών και μαθήματος, να περάσουν με κάποιον τρόπο. Αλλά τελικά κ. Γκλαβά εσείς θα το λύσετε το πρόβλημα, διότι πέραν από όλα αυτά που λέμε, αυτά θα περάσουν να γίνουν σε μαθήματα, σε τρόπους δουλειάς, πώς δουλεύουν οι φάκελοι, πώς θα επιμορφώσουμε, τελικά επάνω σας θα πέσει. Αλλά τουλάχιστον στα θέματα των αρχών να συμφωνήσουμε πώς θα είναι.

**I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Αν μου επιτρέπετε, κατά τη γνώμη μου ένα βασικό στοιχείο που αφορά την Ελλάδα και όχι μόνο την Ελλάδα, είναι ποιο είναι το επίκεντρο του εκπαιδευτικού συστήματος. Είναι ο μαθητής, ή είναι ο δάσκαλος; Εμείς έχουμε κάνει το δάσκαλο σημείο αναφοράς του εκπαιδευτικού συστήματος και όχι τον μαθητή.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Αυτό το είπαμε, ότι πρέπει να είναι ο μαθητής.

**I. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Αυτό είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σε πολλές χώρες, πάει να το αντιμετωπίσει και ο Ομπάμα τώρα στην Αμερική, γνωρίζοντας τα προβλήματα που έχει το να υιοθετηθούν πρακτικές που φαίνεται να είναι διαφορετικές από την πεπατημένη, αλλά έχουν κάποιο ενδιαφέρον. Εγώ θα σας θυμίσω κάποιο άρθρο σας που είχα διαβάσει πριν από πολλά χρόνια για τη δυνατότητα του μαθητή να επιλέγει το σχολείο. Ποτέ δεν έγινε συζήτηση πάνω σ' αυτό το άρθρο.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Η κ. Σπαθάτου έχει το λόγο.

**A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ:** Και πάλι χαιρετώ. Ήθελα πρώτα - πρώτα να σημειώσω εκείνο που ο κ. Γκλαβάς ανέφερε ως αναγκαίο ότι ήταν, να περιλάβει στην περίληψη όλες τις συνεδριάσεις, γιατί τουλάχιστον από την πλευρά του ΛΑΟΣ έχω να πω ότι το θέμα των σχολικών βιβλίων δεν δίνεται με τις δυο γραμμές αυτές από την πλευρά μας, επειδή έγινε η σημείωση εκείνη στην τελευταία συνεδρίαση, στην 4<sup>η</sup>, με το ότι αναφερθήκαμε στην αξιολόγηση και είπαμε ότι η συγκριτική βαθμολογία η οποία μπορεί να επιτευχθεί με βάση τα κοινά και τα ισοβαρή επίσης θέματα ανά κεφάλαιο και αναφορά τους στα βιβλία, από τα οποία θα ενημερώνονται οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές επίσης, μπορούν να δώσουν αμέσως, να επισημάνουν, ν'

αποκαλύψουν τα προβληματικά τμήματα κτλ., δηλαδή μια ευκαιρία στην αντιμετώπιση.

Το θέμα της συγγραφής των βιβλίων είναι το ευρύτερο, που το έχουμε πει σε προηγούμενες συνεδριάσεις, με την έννοια των βιβλίων των σχετικών με το επίπεδο των μαθητών, το σχετικό με τη συγγραφή από ειδικευμένους επιστήμονες οι οποίοι όντως πρέπει να θέτουν το ερωτηματολόγιο με το πέρας κάθε ενότητας, που γίνεται εν μέρει σήμερα, αλλά και με ισοβαρείς ερωτήσεις οι οποίες θα είναι προσιτές πανελλαδικά για να μπορούν να επιλέγουν και οι Καθηγητές και οι μαθητές να διευρύνουν τη γνώση τους. Τι μαθήματα επίσης θα μπορούσαν να προστεθούν στα του Δημοτικού κτλ., επειδή μιλάμε για τα βιβλία. Επίσης είναι σημαντικό, το προχωρώ το θέμα, μέχρι σήμερα, μέχρι την τωρινή μας τοποθέτηση, τη συζήτησή μας μέχρι τώρα, διότι μιλήσατε κ. Πρόεδρε για την αναβάθμιση ή τη διαφοροποίηση, ή το να δώσουμε μεγαλύτερο βάρος, βαρύτητα ξεχωριστή στην αυτονομία του Λυκείου. Αυτό έχει να κάνει και με τη συγγραφή των βιβλίων και τους στόχους τους τελικούς που έχουν τα βιβλία.

Από κει και ύστερα, βέβαια είναι το θέμα μας η αναμόρφωση του Λυκείου, αλλά παρακολουθώ όλες τις συζητήσεις που κάνουμε και τις τοποθετήσεις οι συνάδελφοι και οι διάφοροι φορείς, συμμετείχα και στην διήμερη συνάντηση που είχε ο Τομέας της παιδαγωγικής στο κεντρικό Πανεπιστήμιο και στη Φιλοσοφική και τα ίδια πράγματα που συζητούμε εμείς ανακυκλώνονται.

Επίσης αυτό που είπατε, ότι χρειάζεται ο κόσμος, η κοινωνία χρειάζεται ρηξικέλευθες απαντήσεις αυτή τη στιγμή από εμάς, από το Συμβούλιο και από το Πολιτικό Συμβούλιο. Θέλω να πω λοιπόν ότι δεν πρέπει να δίνουμε βαρύτητα μεγαλύτερη στο πρώτο σκέλος, στο δεύτερο, στο τρίτο, δηλαδή νομίζω ότι είναι ίσης βαρύτητας όλα τα Τμήματα, όλες οι βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Επίσης ότι δεν μπορούμε να είμαστε ξεχωριστοί για το Λύκειο, να δώσουμε την υπέρτερη με την έννοια ότι ορισμένοι μαθητές και στο σύνολό τους μάλλον, εκεί διαμορφώνονται, στο πέρας του 18<sup>ου</sup> έτους της ηλικίας. Εκεί ολοκληρώνονται σαν άνθρωποι και αλλάζουν και κατεύθυνση, όπως είπε ο κ. Γκλαβάς κι όπως έχω διαπιστώσει κι εγώ από συναδέλφισσες και συναδέλφους κτλ. Άρα και βαρύτητα ίση και συνέχεια επίσης. Διαβλέπω λοιπόν ότι η πρότασή μας, ώστε να αποδεσμευθεί ολότελα το Λύκειο και να έχουμε την ελευθερία εγγραφής στα Τμήματα και οι Σχολές, κάθε Σχολή να κάνει ορισμένες επιλογές με τον τρόπο που θα ορισθεί κτλ., νομίζω ότι είναι ο πιο σωστός για την ώρα. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ευχαριστώ κ. Σπαθάτου. Τα βιβλία πάντοτε έχουν τη θέση τους και είναι κύριο θέμα, διότι όλα αυτά που λέμε κάποια στιγμή θα έχουν την πραγμάτωσή τους και σε μια σειρά βιβλίων, διότι κι από εκεί διδάσκεις. Επομένως, δεν μπορεί να είναι έξω αυτά που λέμε από τα βιβλία, θα είναι μέσα το βιβλίο.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Μια μόνο διευκρίνιση: ξεκινώντας αρχικά από το λόγο της κ. Σπαθάτου, μήπως αμφισβητείται ότι δεν κατέγραψε η περίληψη αυτά που είχατε πει; Γιατί λογικά μια περίληψη βάζει μόνο δυο πράγματα για να θυμηθούμε τι είπαμε, αλλιώς θα έπρεπε να καταγράφει το πλήρες κείμενο.

**A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ:** (Μιλά εκτός μικροφώνου)

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Εγώ το είπα, ότι αν έχετε κάτι θα ήθελα να μου το λέγατε.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ούτως ή άλλως κ. Σπαθάτου, γιατί αυτό είναι σημαντικό, στο τέλος θα έχουμε τα πρακτικά τα οποία απομαγνητοφωνούνται, γράφονται και επικυρώνονται.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Αυτά δεν εντάσσονται πουθενά, δεν είναι κανένα επίσημο κείμενο, αυτό ήταν στα μέλη για να θυμίσουμε τι είπαμε και μόνον αυτό. Δεν αποτελεί κείμενο, επισήμανση σημείων είναι.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Εντάξει κ. Γκλαβά, είναι σαφές. Κύριε Παπαντωνόπουλε έχετε το λόγο.

**Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ:** Ευτυχώς έχει γίνει πολύ σύνθετη η συζήτηση και επικινδύνως μ' έναν τρόπο, γιατί είναι και λίγο προσομοιάζει σε ναρκοπέδιο πια. Εγώ αισθάνομαι την υποχρέωση να ξεκινήσω με θερμές ευχαριστίες στον κ. Γκλαβά, γιατί μάζεψε όλα αυτά τα στοιχεία που μας έφερε και παρ' όλο που είναι κλασική η αντιμετώπισή του, όπως επισημάνθηκε ρητά, ή λιγότερο ρητά προηγουμένως, νομίζω ότι αυτή είναι η σωστή αρχή, να ξεκινάς από μια κλασική καταγραφή. Μια καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, γιατί η επανάσταση που θ' ακολουθήσει, στην καλύτερη περίπτωση δεν μπορεί να είναι διαφορετική από την πραγματικότητα που τη γέννησε. Πολύ περισσότερο που δεν πρόκειται για επανάσταση, τουλάχιστον στο κείμενο που μας έφερε ο κ. Γκλαβάς, αλλά που σ' εμένα ταιριάζει, στις αντιληπτικές μου ικανότητες, στους υποδοχείς που έχω.

Θέλω όμως να επισημάνω κατά την άποψή μου μια πολύ σημαντική έλλειψη που έχει αυτό το κείμενο. Ότι αντιμετωπίζει τη βαθμίδα της μεταυποχρεωτικής εκπαίδευσης χωρίς να συμπεριλαμβάνει την τεχνική ή άλλες εναλλακτικές μορφές. Δεν είναι δυνατό να μιλήσουμε για το Λύκειο χωρίς να μιλήσουμε για την τεχνική εκπαίδευση και ενδεχομένως πια, επειδή κι αυτή έχει υπερημερεύσει, για άλλες μορφές εναλλακτικών Λυκείων, όπου θα έχουν έξοδο τα παιδιά εκείνα που σήμερα βέβαια κατά 80% συνωθούνται στις πύλες του Γενικού Λυκείου, αλλά που ενδεχομένως και από επιλογή τους, εάν είχαν διαφορετικούς διαδρόμους, δε θα βρίσκονταν εκεί.

Μια διευκρίνιση. Από την προηγούμενη φορά ο κ. Γκλαβάς μας είπε ότι αυτό θα μας το φέρει, μας προειδοποίησε δηλαδή ότι αυτή τη φορά δε θα το έχουμε αυτό το κείμενο και πράγματι, όπως το επισημαίνετε, εκεί θα δώσουμε μια έμφαση, γιατί είναι το έτερο σκέλος το οποίο πρέπει να μας απασχολήσει. Γι' αυτό θα μας φέρει. Εγώ απλώς λέω ότι αυτά τα δυο σκέλη έπρεπε να συζητηθούν σε παραλληλία, γιατί ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται το καθένα, έχει αντικατοπτρισμούς ευθύς στο άλλο. Όλα τα παιδιά αλλά και οι γονείς που στέλνουν τα παιδιά τους σχολείο δεν τα στέλνουν για μεταφυσικούς λόγους, τα στέλνουν για να πάρουν τελικά μια ένταξη κοινωνική και επαγγελματική. Άρα και οι δραπέτες του εκπαιδευτικού συστήματος και αυτοί έχουν ως αίτημά τους την ίδια ένταξη. Δηλαδή ένα βοσκόπουλο στο Ρέθυμνο που εγκαταλείπει το σχολείο του



πρώιμα, την υποχρεωτική εκπαίδευση εννοώ, για να γίνει βοσκόπουλο, όταν φτάνει στα 15, που και ο αστός συμμαθητής του εγκαταλείπει το σχολείο της πόλης του, για να μην πάει στο Λύκειο και άρα να μη γίνει τίποτε, έχουν και οι δύο ένα πρόβλημα και μάλιστα νομίζω ο δεύτερος το έχει εντονότερα, γιατί ο πρώτος μέσα στο διάστημα αυτό έχει αποκτήσει μια διαλεκτική σχέση με τη φύση, τα πρόβατα και τις δράσεις του βοσκού, της εποχής του Ησιόδου, η οποία είναι ένα επάγγελμα, σ' αυτόν δίνει μια διέξοδο, ο άλλος δεν έχει καμία διέξοδο.

Και νομίζω ότι δεν πρέπει το σχολείο ν' αφήνει κανέναν χωρίς διέξοδο. Ίσως δεν το λέμε με τ' όνομά του το πράγμα, ο κ. Γκλαβός αυτό το χαρτί το έφερε για υποψηφίους ΑΕΙ. Όλα τα παιδιά που πάνε στο Γενικό Λύκειο, τουλάχιστον όπως έχει διαμορφωθεί η κατάσταση μέχρι σήμερα, πάνε για να περάσουν σ' ένα Πανεπιστήμιο. Και επειδή θέλουν να εξασφαλίσουν αυτή την είσοδο, δεν πάνε πάντοτε για τα Πανεπιστήμια που τους προσφέρει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα με τις ρήτρες και τις δικλίδες που τα προσφέρει, αλλά πάνε και για το IB ή πάνε για Πανεπιστήμια του εξωτερικού κτλ. Αλλά όλα αυτά προετοιμάζονται για Πανεπιστήμια.

Υπάρχει όμως κι ένας σημαντικός μαθητικός πληθυσμός ο οποίος πρέπει κι αυτός να ενταχθεί. Πρέπει κι αυτός να βρει διεξόδους παιδευτικές. Εγώ νομίζω λοιπόν ότι εάν το δούμε συμπληρωματικά το σκέλος του εναλλακτικού Λυκείου, όποιο κι αν είναι αυτό, θα καταλήξουμε πάλι να το υπονομεύσουμε, όπως το έχουμε υπονομεύσει μέχρι τώρα. Εάν δεν πάνε παιδιά στην τεχνική εκπαίδευση, δεν είναι γιατί η τεχνική εκπαίδευση είναι κακή, ή είναι εξ ορισμού δευτερεύουσα, σε σχέση με το Γενικό Λύκειο. Είναι διότι ο τρόπος με τον οποίο έχει οργανωθεί και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται από το εκπαιδευτικό σύστημα μέχρι στιγμής, δημιουργεί και μια σήμανση κοινωνική, έναν συμβολισμό ο οποίος στην κοινωνία κατεβαίνει απαξιωτικά, αυτό είναι όλο.

Για να έρθω τώρα στο θέμα των διαφοροποιήσεων από το χαρτί ως προτάσεις: εγώ νομίζω ότι ανεξάρτητα από το αν σήμερα λέγονται αυτοί οι στόχοι της Λισσαβόνας κι εχτές λέγονταν της Πράγας και στην εποχή του Ομήρου, γιατί και τότε υπήρχαν, ίδιοι είναι. Δηλαδή η αποστολή ενός κοινωνικού ανθρώπου με εφόδια μορφωτικά δεν είναι διαφορετική μέσα στις εποχές, τα αιτήματα αλλάζουν κάθε φορά σε προτεραιότητα. Αλλά ένας άνθρωπος ο οποίος δεν έχει σφαιρικές ικανότητες τέτοιου είδους, κοινωνικές, πνευματικές, ευαισθησίες ψυχικές και καλλιτεχνικές, αυτό είναι το σύνολο, δεν είναι ένας άνθρωπος ο οποίος μπορεί να αναλάβει ρόλους ευθύνης και να γίνει παραγωγικός. Άρα νομίζω ότι είναι λίγο παγίδα το ότι σήμερα αυτά λέγονται στόχοι της Λισσαβόνας και απασχολούν τόσο πολύ τον κόσμο και όλος ο κόσμος θέλει να προσομοιάσει σ' αυτό. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα πάσχει ανέκαθεν και εν γένει, όχι γιατί δεν πληροί τους στόχους της Λισσαβόνας, αλλά γιατί δεν πληροί τις βασικές αποστολές κάθε παιδευτικού συστήματος, που σε διαφορετική περίπτωση θα πληρούσε τους στόχους της Λισσαβόνας, όπως π.χ. κάνει η Φιλανδία. Η Φιλανδία δεν βελτίωσε το εκπαιδευτικό της σύστημα γιατί προσαρμόστηκε στους στόχους της Λισσαβόνας, έφτιαξε ένα καλό εκπαιδευτικό σύστημα και γι' αυτό προσομοιάζει στη Λισσαβόνα.

**ΜΕΛΟΣ:** (Μιλά εκτός μικροφώνου)

**Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ:** Όχι για να προσομοιάσει στη Λισσαβόνα. Είπα ότι δεν το άλλαξε επειδή η Λισσαβόνα έβγαλε τις προδιαγραφές της, το άλλαξε επειδή η κοινωνία της Φιλανδίας είχε ένα αίτημα ν' αλλάξει το εκπαιδευτικό της σύστημα, γιατί η Φιλανδία άλλαξε πολιτικό status, γιατί η Φιλανδία είδε ότι πρέπει να κάνει ένα άλμα προσαρμογής σ' έναν κόσμο ο οποίος αλλάζει, διέγινωσε ποια είναι τα συγκριτικά της προτερήματα για το άλμα αυτό και το έκανε. Και το πέτυχε. Μακάρι να το κάνουμε κι εμείς.

Εγώ νομίζω λοιπόν ότι για να φτάσουμε σ' ένα τέτοιο Λύκειο, για το οποίο πάντα θα κρέμεται και θα πρέπει πάντοτε να βρίσκεται υπό επανεξέταση η σχέση διδασκαλίας - εξέτασης, διδασκαλίας – αξιολόγησης, η οποία δε λύνεται άπαξ και η οποία αυτή σχέση δε λύνεται χωρίς απώλειες σε κάθε επιλογή. Δηλαδή μ' ένα αξιολογικό σύστημα το οποίο θα έχει Χ στόχους σε προτεραιότητα, θα έχεις διαφορετικές παρενέργειες από ένα άλλο που θα είχε άλλες προτεραιότητες. Αυτό πρέπει πάντοτε να το έχουμε στο μυαλό μας, δηλαδή νομίζω ότι δε θα βρεθεί ποτέ ένα εξεταστικό σύστημα το οποίο να λύσει όλα τα προβλήματα. Αλλά εκείνο το οποίο θα πρέπει ν' απασχολεί, είναι οι προσαρμογές που θα γίνονται πάντοτε σ' αυτό, να προκαλεί το δυνατόν λιγότερα προβλήματα. Νομίζω λοιπόν ότι για να πάμε εκεί, σ' ένα Λύκειο το οποίο θα είναι αυτόνομο, θα είναι σχολείο, θα επιτελεί και την αποστολή που η κοινωνία περιμένει από αυτό, δηλαδή ότι θα ωριμάζει ακαδημαϊκούς πολίτες ικανούς να παρακολουθήσουν μετά εξειδικευμένη παιδεία υψηλού επιπέδου, ανώτατη.

Πρέπει να πάμε σε Δημοτικά Σχολεία τα οποία θα έχουν τις προϋποθέσεις που ζητάμε από το Λύκειο, ως βασικές προδιαγραφές. Πρέπει να έχουν εργαστήρια, πρέπει να έχουν πολυμεσικές εγκαταστάσεις, πρέπει να έχουν βιβλιοθήκες και όλα αυτά να είναι μέρος του προγράμματός τους, από το Δημοτικό Σχολείο. Δεν μπορεί στο Λύκειο ν' αποκτηθούν αυτοί οι στόχοι της Λισσαβόνας όταν ο μαθητής δεν είναι εξοικειωμένος από τον πρώτο χρόνο της υποχρεωτικής βαθμίδας με ανάλογα εργαλεία. Πρέπει επίσης, νομίζω, να οργανωθεί ένα σύστημα εναλλακτικών Λυκείων επαγγελματικών, τα οποία μεγιστοποιημένα να έχουν τέτοιου είδους υποδομές και εγκαταστάσεις. Και πρέπει να προβλεφθεί η εξειδικευμένη εκείνη αγωγή μέσα από προσωπικό και μεθόδους διδασκαλίας, που θα βοηθήσει παιδιά, τα οποία δεν μπορούν να περάσουν μέσα από τη δοκιμασία του Γενικού Λυκείου, να βρουν στο εναλλακτικό σχολείο τους, το οποίο οπωσδήποτε θα έχει μια κατεύθυνση επαγγελματικής εξειδίκευσης, να βρουν από εκεί τρόπους, μεθόδους και αντικείμενα που θα βοηθήσουν την κοινωνική τους ένταξη. Δηλαδή λίγο πρόχειρα ασχοληθήκαμε με τα ΕΠΑΛ και τα ΕΠΑΣ, κάναμε έναν Καιάδα, τα ΕΠΑΣ, τα ΕΠΑΛ σχεδόν έχουν εξοβελιστεί από το χάρτη των εκπαιδευτικών και δεν έχουμε τι να κάνουμε αυτά τα παιδιά. Δηλαδή αυτά τα παιδιά είναι ένα κομμάτι της κοινωνίας το οποίο κανείς δεν ξέρει με ποιον τρόπο θα βρουν τη θέση τους ως πολίτες αυτής της χώρας. Εκείνο το οποίο δεν ξέρω πώς έχουν διατυπώσει στους στόχους της Λισσαβόνας είναι το «Επιχειρηματικότητα». Είναι entrepreneurship ή με άλλη λέξη το έχουν πει; Κύριε Γκλαβά ξέρετε;

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Είναι enterprising.

**Κ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ:** Δεν είναι enterprising, είναι entrepreneurship. Για μένα αυτός είναι ένας αρνητικός στόχος. Για μένα είναι ένας στόχος ο οποίος πρέπει να εξοβελιστεί από το στοχολόγιο της εκπαίδευσης. Γιατί άλλο είναι η πρωτοβουλία, άλλο είναι η ηγεσία, άλλο είναι η ανάληψη ευθύνης και άλλο είναι το μπόλιασμα με όρους της ελεύθερης αγοράς, σε μια λίστα αξιών, οι οποίες δεν έχουν σχέση με το σήμερα, έχουν σχέση με το πάντα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ευχαριστώ κ. Παπαντωνόπουλε. Αυτό πράγματι είναι ένα σημείο που πρέπει να το δούμε ακριβώς τι εννοεί, γιατί σηκώνει συζήτηση.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ευχαριστώ κατ' αρχάς τον κ. Παπαντωνόπουλο για τις εύστοχες παρατηρήσεις και για το πρώτο, για την κλασική καταγραφή, έπρεπε όμως να είναι κλασική καταγραφή υπό ποία έννοια: έχετε δίκιο ότι την τεχνική εκπαίδευση δεν μπορεί να την δούμε χωριστά από τη γενική, ότι έγινε μια προσπάθεια στο παρελθόν να παντρευτούν με το ενιαίο πολυκλαδικό Λύκειο, μια προσπάθεια η οποία είχε θετικά αποτελέσματα σε γενικές γραμμές από την αξιολόγησή της, αλλά είχε και αρνητικές παραμέτρους κυρίως κόστους. Εδώ όμως το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δεν μπορούσε να υπερβεί αυτό και να κάνει μια δομική πρόταση η οποία θα ανέτρεπε το σύμπαν. Γιατί στην ουσία γι' αυτό πρόκειται. Εάν δηλαδή παντρέψουμε τη γενική και προς την κατεύθυνση αυτή κινήθηκε και η τοποθέτηση φαντάζομαι του κ. Παίζη, ότι ένα τέτοιο σχολείο, όπως το περιέγραφα, Λύκειο μάλλον, περιλαμβάνει το σύνολο των διαδικασιών, διότι το Τεχνικό είναι σχολείο επιλογής, επομένως τι λες: ότι έχουμε μια τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, που είναι κατ' εξοχήν επιλογή και μάλιστα από την Α' Λυκείου κι επομένως το Γενικό Λύκειο, αυτό που εκεί το θεωρώ δεδομένο το αναίρω, γιατί αυτό πρέπει να είναι ένα καθολικό σχολείο κτλ.; Τότε πρέπει να κινηθούμε σε τελείως διαφορετική λογική ως προς το τι εξετάζουμε και πώς το εξετάζουμε και τι προτείνουμε. Αυτό θα σήμαινε εναλλακτικό Λύκειο, ένα Λύκειο το οποίο δεν είναι ούτε Γενικό ούτε Τεχνικό, είναι όλα μαζί και αν μπορεί να εφαρμοστεί βέβαια, έχει ιδιαίτερα προβλήματα εφαρμογής, σε μικρά χωριά ιδιαίτερα, σε μικρές περιοχές με μικρά σχολεία. Εν πάση περιπτώσει δε θα μπω σε λεπτομέρειες, αλλά πάντως αυτός είναι ο προβληματισμός και εγώ αυτό που καταλαβαίνω κ. Πρόεδρε είναι ότι σίγουρα χρειαζόμαστε κάποιες προτάσεις που να ξεκινούν από το Δημοτικό και σταδιακά να πηγαίνουν προς τα πάνω, αλλά εάν μείνουμε μόνο σ' αυτό, νομίζω δεν θα έχουμε απαντήσει σ' αυτό που θέλει η κοινωνία εδώ και τώρα, κάποια πράγματα και για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Η επισήμανση του κ. Παπαντωνόπουλου είναι ότι ό,τι πούμε κι αν μείνουμε με τους 8 στόχους, αυτή η διάχυση να ληφθεί υπόψη σε όλο το φάσμα της εκπαίδευσης. Διότι δεν μπορείς να τους πετύχεις μόνο με το Λύκειο.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Αλλά μίλησε για την τύχη των παιδιών του Τεχνικού Λυκείου.

**N. ΠΑΪΖΗΣ:** Κύριε Πρόεδρε, να δώσω μια απάντηση στην τοποθέτηση του κ. Γκλαβά αυτή τη δεύτερη; Γιατί ίσως αυτό βοηθήσει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ή αν θέλετε να την κρατήσουμε για το τέλος ουσιαστικά.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Το δίκαιο θα ήταν να την κρατήσουμε για το τέλος. Κύριε Τρικαλινέ έχετε το λόγο.

**X. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Κατ' αρχήν θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος. Είχα σκοπό να ξεκινήσω από αυτό που ευτυχώς ειπώθηκε στο τέλος: μην αγχωνόμαστε να εφαρμόσουμε τους 8 στόχους της Λισσαβόνας, έχω την ένσταση που είχατε κι εσείς για την επιχειρηματικότητα στο Λύκειο. Εάν έχουμε χάσει το παιχνίδι πριν το Λύκειο δεν πρόκειται να το κερδίσουμε στο Λύκειο, αυτό είναι σίγουρο. Πόσο μάλλον που αν δει κανείς τους στόχους, δυο τρεις από αυτούς ήδη πρέπει να έχουν επιτευχθεί πριν από το Λύκειο. Όπως είναι οι ξένες γλώσσες. Δε θα έρθει το παιδί να μάθει ξένες γλώσσες στο Λύκειο. Και εδώ θα ήθελα να πω, ότι όταν μιλάμε από δω και πέρα για την αναβάθμιση του Λυκείου, θα πρέπει να μιλάμε για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης συνολικότερα. Δηλαδή κανείς θα έπρεπε να βάλει ορισμένα κριτήρια γι' αυτή τη συζήτηση, γι' αναθεώρηση αναλυτικών προγραμμάτων όχι μόνο στο Λύκειο, γι' αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. Ένα θέμα που δεν το έχουμε πιάσει καθόλου, έχουμε πιάσει το θέμα της επιμόρφωσης, δεν έχουμε πιάσει καθόλου το θέμα της αρχικής επιμόρφωσης. Είναι πάρα πολύ ουσιαστικό θέμα, υπάρχει για παράδειγμα μια απαίτηση για πιστοποιητικό διδακτικής επάρκειας η οποία είναι αλήστου μνήμης. Δεν ξέρω αν θα πρέπει να υπάρξει, δεν το έχω ξεκαθαρίσει ακόμα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πρέπει να το συζητήσουμε μια και το θέτετε, είναι ένα καίριο θέμα. Διότι μιλάμε ερήμην του τι μόρφωση έχει πάρει ο εκπαιδευτικός. Λοιπόν αυτό, μαζί με την επιμόρφωση, πολλές φορές το είπαμε ότι πρέπει να συζητηθεί και θα ήταν πολύ σημαντικό, αν από το Συμβούλιό μας κατατεθούν συγκεκριμένες προτάσεις και γι' αυτό.

**X. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Πρέπει να μιλήσουμε για βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής πιο κάθετα. Με συγχωρείτε, αν βγάλουμε την καλύτερη πρόταση εμείς, αν η πολιτεία, η όποια πολιτεία, δε βάλει το χέρι στην τσέπη να βελτιώσει την υλικοτεχνική υποδομή, οι αποφάσεις μας και ότι μέτρα πάρει η πολιτεία με νόμο, θα μείνουν στον αέρα.

Και τέλος βέβαια, όπως είπα και προηγουμένως, το είχα στο μυαλό μου αυτό κ. Πρόεδρε, για την αναμόρφωση της Διοίκησης. Υπάρχει σοβαρότατο πρόβλημα με τη Διοίκηση της εκπαίδευσης, να βάλω και μια παρένθεση, πολιτικό κιάλας πρόβλημα. Όλοι ξέρουμε, δε μιλάω παραπάνω. Μιλώντας για την εισήγηση η οποία παρουσιάστηκε εδώ, εγώ είχα την εκτίμηση αυτή που είπε και ο κ. Πρόεδρος, μια από τα ίδια με ορισμένες καλές παραλλαγές.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Μετρίασα, θα μπορούσε κάποιος να πει...

**X. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Εγώ το είχα γράψει κ. Πρόεδρε πριν το πείτε. Ο πυρήνας έμεινε. Κατευθύνσεις και ασφυκτικός έλεγχος στην υλοποίηση του προγράμματος. Δώσαμε κι ένα 10-15% ξέροντας εκ των προτέρων ότι δεν

θα εφαρμοστεί. Εγώ δεν είμαι κατά αυτού, ίσα-ίσα λέω 100% να δώσουμε στον εκπαιδευτικό. Γι' αυτό λοιπόν, έχοντας παρακολουθήσει και το διήμερο, αλλά έχοντας κάνει και συζητήσεις με συναδέλφους ειδικούς πανεπιστημιακούς, θα ήθελα να κάνω μια εναλλακτική πρόταση, όχι λεπτομερώς βέβαια, αλλά σε χοντρές γραμμές, που διαφέρει δραστικά από την προηγούμενη πρόταση. Κατ' αρχήν καθορισμός του αναλυτικού προγράμματος με βάση τους στόχους. Έχουμε τους στόχους, βάζουμε τα μαθήματα χονδρικά χωρίς να τα περιγράψουμε, ότι τόσες ώρες θα διδαχθείς το τάδε, δίνουμε στον καθηγητή, «εσύ κ. καθηγητά θα κάνεις το εξής κεφάλαιο, με αυτούς τους στόχους, κάντο όπως θες». Εμείς πρέπει να καθορίζουμε το πρόγραμμα με βάση τους στόχους, όλοι το λένε αυτό. Αλλά πώς εγώ το βλέπω ότι καθορίζουμε τους στόχους: δίνουμε ένα κεφάλαιο συγκεκριμένου μαθήματος, που κατά τη γνώμη μας υλοποιεί τους στόχους και λέμε στον εκπαιδευτικό «κάνε ό,τι νομίζεις για να καλύψεις αυτό το κεφάλαιο και να υλοποιήσεις τους συγκεκριμένους στόχους». Αυτενέργεια 100%. Και η κρίση γίνεται εκ των υστέρων.

Δεύτερον. Τα μαθήματα, προσέξτε, όχι οι μαθητές, χωρίζονται σε τρεις, μπορώ να πω, κύκλους. Οι μαθητές δε χωρίζονται ποτέ. Κατ' αρχήν αυτό δεν το θεωρώ κύκλο, έχουμε τα μαθήματα γενικής παιδείας τα οποία είναι υποχρεωτικά για όλους. Στη συνέχεια λέμε στο μαθητή ότι έχουμε μαθήματα θετικής κατεύθυνσης, ανθρωπιστικής κατεύθυνσης, τεχνολογικής κατεύθυνσης, σου δίνουμε ένα πακέτο κατ' επιλογή υποχρεωτικό και διάλεξε ό,τι θέλεις. Θέλεις να διαλέξεις από τη θεωρητική κατεύθυνση; Διάλεξε. Θέλεις να διαλέξεις από τη θετική κατεύθυνση; Από την τεχνολογική κατεύθυνση; Θέλεις απ' όλες; Δικαίωμά σου είναι. Εκ των προτέρων ξέρεις βέβαια ότι όταν μετά το Λύκειο θα πας να διαβείς την πόρτα του Πανεπιστημίου, απ' το Πανεπιστήμιο θα σου ζητήσουν αυτά τα πράγματα. Υπάρχουν παιδιά στη Β' Λυκείου και στη Γ', έχω παραδείγματα, που δεν ξέρουν ακόμα πού να πάνε να δώσουν εξετάσεις. Ταλαντεύονται μεταξύ Νομικής και Μαθηματικών. Μπορούν λοιπόν έτσι ν' αποκτήσουν τις γνώσεις χωρίς να μπουν σε ένα λούκι από το οποίο δεν μπορούν ποτέ να βγουν.

Τρίτον. Μέσα στα υποχρεωτικά μαθήματα έχουμε και πολιτιστικά. Έχουμε τα μαθήματα ελεύθερης επιλογής, δεν είναι τα υποχρεωτικά επιλογής που μπορεί ο μαθητής να διαλέξει από αυτά και ως μαθήματα ελεύθερης επιλογής είναι και όλα τα προηγούμενα που δε διάλεξε. Δηλαδή αν υποθέσουμε ότι πρέπει να πάρει 5 από αυτή την κατεύθυνση, μπορεί να πάρει 8, δικαίωμά του.

Τέταρτον. Έχουμε το ολοήμερο, ας το πω σε εισαγωγικά, σχολείο, στο οποίο έχουμε τη δυνατότητα να παρέχουμε στους μαθητές και μαθήματα επαγγελματικά, τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ξέρουμε ότι το 80%, το 85% των παιδιών θα πάνε στο Πανεπιστήμιο. Όπως είπε κάποιος, οι υπόλοιποι τι θα κάνουν; Χειρωνακτική εργασία; Επομένως μέσα από εκεί, εφόσον το επιθυμούν, μπορούν να αποκτήσουν και επαγγελματικές δεξιότητες. Ταυτόχρονα έχουμε και μαθήματα απογευματινά, που είναι εμβάθυνση σε γνωστικά αντικείμενα τα οποία δεν είναι απαραίτητα ούτε για το Πανεπιστήμιο, ούτε για πουθενά. Όμως κεντρίζουν το ενδιαφέρον των παιδιών.

Εγώ θυμάμαι με ευγνωμοσύνη τα φροντιστήρια, προ 40ετίας και πάνω, όταν εγώ ήμουν δηλαδή μαθητής, που δεν πηγαίναμε για να

περάσουμε στην τάξη, πηγαίναμε για να κάνουμε στα Μαθηματικά τότε Πάλλα, για όποιον ξέρει, ο οποίος ήταν πολύ πέρα από την οποιαδήποτε εξεταζόμενη ή εξεταστέα ύλη. Επομένως, δίνουμε αυτό το δικαίωμα και ταυτόχρονα, να πω κι εδώ το τελευταίο και στα επαγγελματικά Λύκεια εφαρμόζουμε το ίδιο σύστημα, δίνοντας τη δυνατότητα στα παιδιά τα οποία σπουδάζουν στα επαγγελματικά Λύκεια ν' αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις, ούτως ώστε να συμμετέχουν και στο σύστημα επιλογής για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Να μην είναι καταδικασμένα όποια παιδιά, για λόγους που σχετίζονται πιθανά με την εφηβεία, έφυγαν από το Γενικό Λύκειο, να μην έχουν το δικαίωμα παρά μόνο μέσα από μηχανισμούς περίπλοκους, ν' ακολουθήσουν ανώτατες σπουδές. Νομίζω ότι αν αντιμετωπίσουμε σ' ένα τέτοιο γενικό πλαίσιο το Λύκειο, τότε θα έχουμε κάνει ένα βήμα προς τα εμπρός. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε συνάδελφε, πολύ ενδιαφέροντα αυτά που λέτε, αυτή η τοποθέτηση δε μας βάζει από άλλο δρόμο στους κύκλους;

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Η υποχρεωτική επιλογή είναι όλο το πακέτο.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ναι, αλλά το πακέτο αποτελεί κατεύθυνση, αποτελεί κύκλο.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Όχι, είναι όλοι οι κύκλοι μαζί. Λέω ότι έχουμε τα υποχρεωτικά μαθήματα τα οποία τα κάνει το παιδί ούτως ή άλλως, στη συνέχεια το παιδί έρχεται να επιλέξει. Έχει λοιπόν μπροστά του ένα μενού από 30 μαθήματα, από τα οποία πρέπει να επιλέξει 7-8 τα οποία είναι όλα τα μαθήματα. Απλώς εμείς τον έχουμε ενημερώσει. Αυτά τα 10 είναι στην τάδε κατεύθυνση, εκείνα τα 10 είναι στην τάδε κατεύθυνση, εκείνα τα 10 είναι στην τάδε κατεύθυνση, διάλεξε ό,τι θέλεις.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Εξειδικεύετε λίγο τα κατ' επιλογήν δηλαδή.

**Χ. ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΣ:** Ναι, απλώς τον ενημερώνουμε. Μ' αυτή την έννοια χωρίζω τα μαθήματα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Αυτά είναι ελεύθερα όλα, τα υποχρεωτικά, τα κατ' επιλογήν κτλ. και επιλέγει. Απλώς έχει μια ενημέρωση με έναν σύμβουλο εκπαίδευσης, ας το πούμε έτσι, μέσα στο σχολείο, ότι κάποια από αυτά θα σε οδηγούσαν εκεί.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Δυο κουβέντες μόνο. Δεν το πολυκατάλαβα αυτό το τελευταίο, ίσως επειδή βγήκα λίγο έξω και δεν παρακολούθησα από την αρχή όλη τη διαδικασία, αλλά έτσι όπως το ακούω, κατ' αρχήν είναι το ίδιο πράγμα, μήπως με διαφορετική ορολογία αυτό που λέμε κύκλος, κατεύθυνση κτλ. Διότι πάλι ο μαθητής θα επιλέξει εκείνα μόνο τ' αντικείμενα που ταιριάζουν στην κατεύθυνσή του. Το ένα είναι αυτό.

Το δεύτερο είναι ότι όσο περισσότερες επιλογές βάζουμε, τις ακυρώνουμε, γιατί δεν είναι τα σχολεία έτοιμα και ιδιαίτερα τα επαρχιακά τα μικρά, να φιλοξενήσουν πολλές και διαφορετικές επιλογές. Δηλαδή ακούσατε προηγουμένως και τα 18 μαθήματα έγιναν 3 ή 2, γιατί και το

σχολείο πέραν των άλλων, πέραν αυτών που ανέφερα εγώ, το ίδιο το σχολείο δεν είχε τη δυνατότητα να εφαρμόσει αυτές τις επιλογές.

Τώρα έρχομαι στα κεφάλαια. Δηλαδή έχετε δίκιο ότι θα έπρεπε να του προσδιορίσουμε τους στόχους, μια γενική ύλη, την οποία θα πρέπει ο εκπαιδευτικός και να την προσεγγίσει, αλλά μιλάμε για έναν άλλον εκπαιδευτικό. Εγώ που προηγουμένως παίνεσα τους εκπαιδευτικούς, εδώ τώρα λέω ότι αυτός ο εκπαιδευτικός δεν υπάρχει στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Είναι χαρακτηριστικό ότι αν δεν δώσουμε σε πολλούς εκπαιδευτικούς ακόμα και τις λεπτομέρειες, οδηγίες διδασκαλίας, τους έχουμε το βιβλίο, τους έχουμε το αναλυτικό πρόγραμμα και πολλές φορές λένε «δε μας στείλατε οδηγίες διδασκαλίας». Θα μου πείτε, αυτό είναι το σωστό; Δεν είναι, αλλά το να πάω γενικώς στο σύνολο των εκπαιδευτικών και να του προτείνω ένα τελείως διαφορετικό τρόπο προσέγγισης της διδασκαλίας των μαθημάτων ξαφνικά, αυτό το θεωρώ αποτυχία εκ των προτέρων. Έτσι είναι, έτσι πρέπει να γίνεται, έτσι όπως το περιγράψατε. Αλλά δυστυχώς εμείς, καλώς ή κακώς, εμείς στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έτσι κι αλλιώς, αλλά και το Συμβούλιο Παιδείας, δεν μπορεί να μη λάβει υπόψη του αυτή την πραγματικότητα που υπάρχει μέσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, διότι διαφορετικά θα φαίνονται οι προτάσεις του ότι ναι μεν είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά δεν μπορούν να έχουν πρακτική εφαρμογή.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ο κ. Τζίμας έχει το λόγο.

**Γ. ΤΖΙΜΑΣ:** Δε θα σας κουράσω πολύ, απλώς να πω αυτό που θα ζητούσαμε από τον κ. Γκλαβά, από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και λέω θα ζητούσαμε διότι φέρνω και τις γνώμες μέσα εδώ στο Συμβούλιο διαφόρων Ομοσπονδιών, σχεδόν όλων, γι' αυτό μιλάω πάντα στον πληθυντικό αριθμό. Η ευαισθησία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου φαίνεται ξεκάθαρα στην 3<sup>η</sup>, 5<sup>η</sup>, 6<sup>η</sup>, 9<sup>η</sup> σελίδα κτλ. Στην 11<sup>η</sup> σελίδα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο επιφυλάσσεται να υποβάλλει συγκεκριμένη πρόταση και για την τεχνολογική εκπαίδευση, ΕΠΑΛ – ΕΠΑΣ, θα θέλαμε να συμπληρώσουμε και συγκεκριμένη πρόταση και για τα επαγγελματικά Γυμνάσια, επαγγελματικά Λύκεια και ΕΕΚ της Ειδικής Αγωγής, τα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης – Κατάρτισης, να τα τοποθετήσουμε, να τα βάλουμε και αυτά μέσα. Δεύτερον, να πούμε ότι σήμερα η υποχρεωτική εκπαίδευση είναι 10χρονη. Έχουμε νομίζω ξεχάσει το Νηπιαγωγείο. Και ως Ειδική Αγωγή, αλλά και γενικότερα, θα θέσω και το θέμα του 2χρονου υποχρεωτικού Νηπιαγωγείου. Χάνεται πολύτιμος χρόνος.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Υποχρεωτικά λέτε δεν είναι μόνο τα 9 έτη, είναι συν 2.

**Γ. ΤΖΙΜΑΣ:** Ήδη υπάρχει και το Νηπιαγωγείο σήμερα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Έτσι δεν είναι; Ή τουλάχιστον συν 1.

**Γ. ΤΖΙΜΑΣ:** Εμείς ζητάμε συν 2 χρόνια το Νηπιαγωγείο υποχρεωτικό, για να προλαβαίνουμε καταστάσεις που άπτονται ιδιαίτερα της Ειδικής Αγωγής. Επιπλέον η λέξη «υποχρεωτικότητα» είναι λέξη σκληρή, αλλά εμείς τη θέλουμε. Γιατί τη θέλουμε; Γιατί υποχρεώνουμε τους γονείς να πηγαίνουν τα

παιδιά στο σχολείο και γιατί υποχρεώνουμε και τα σχολεία να δέχονται τα παιδιά τα δικά μας της Ειδικής Αγωγής, οπότε η λέξη είναι αυτή ακριβώς που πρέπει, νομίζω.

Και κάτι τελευταίο για να κλείσω, Οι εκπαιδευτικοί στην Ειδική Αγωγή έρχονται από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και από το Πανεπιστήμιο της Μακεδονίας. Είναι Αναπληρωτές, έχουμε εκπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας, θα θέλαμε οι Αναπληρωτές αυτοί να γίνουν μόνιμοι. Έναν απλό λόγο να πω: ότι τα παιδιά με αυτισμό θα πρέπει να έχουν ένα...

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Μη μπορούμε τώρα σε εξειδικευμένα θέματα, γιατί έχουμε πολύ μεγάλα ανοιγμένα θέματα και πρέπει να δούμε πώς θα πορευθούμε. Υπάρχει τέτοιο ενδιαφέρον και τέτοια κατανόηση για τα παιδιά με τις ειδικές ανάγκες, ώστε νομίζω ότι σε όλων το πνεύμα και τις σκέψεις, σε ό,τι συζητάμε έχει πάντοτε μια ιδιαίτερη θέση πώς και αυτά θα έχουν τη θέση τους και θ' αξιοποιηθούν μέσα στο γενικό πλαίσιο που λέμε. Δηλαδή αυτό να το θεωρείτε, νομίζω ότι απ' όλους μας είναι αποδεκτό.

Θα ήθελα λίγο και με τους επόμενους ομιλητές, να δούμε τα καίρια που θίξαμε και που αρχίσαμε να συζητάμε, γιατί τελικά πρέπει να διαμορφώσουμε άποψη και επ' αυτού είναι το κύριο.

**A. ΡΗΝΑΚΗ:** Είναι πάρα πολύ ενδιαφέρουσα όλη η διαδικασία και όλα όσα ακούγονται. Βεβαίως ως εκπρόσωπος της ΔΟΕ, αισθανόμαστε και λίγο αμήχανα ότι τονίζεται πάρα πολύ η αναβάθμιση του Λυκείου κι εμείς δε θέλουμε σίγουρα να δείξουμε εδώ ότι ήρθαμε για να υποστηρίξουμε κλαδικά ζητήματα. Πραγματικά το ενδιαφέρον και η ευαισθησία είναι για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης συνολικά. Θέλω να τονίσω το εξής. Προσωπική άποψη, είτε το Λύκειο έχει σχέση με τη λειτουργία, με τον τρόπο εισαγωγής στα Πανεπιστήμια, είτε όχι, για να μπορέσει κανείς να καταπολεμήσει την παραπαιδεία, θα πρέπει να έχει μαθητές εκείνης της στιγμής που να έχουν τις ικανότητες και τις δεξιότητες που απαιτούνται για ν' αντεπεξέλθουν. Αν δεν τις έχουν, ακόμα και εκτός Λυκείου να είναι το σύστημα αυτό, θα ζητήσουν βοήθεια έξω από τη δημόσια εκπαίδευση.

Επίσης εκείνο που θα ήθελα να πω είναι ότι για να μπορέσει κανείς να κατακτήσει όλους αυτούς τους στόχους θα πρέπει να έχουμε μια εκπαίδευση η οποία να είναι ενιαία σε όλα τα παιδιά, σε όλες τις βαθμίδες. Εμείς αισθανόμαστε ότι έχουμε χάσει 8 τουλάχιστον χρόνια, να μην πω δεκαετία τουλάχιστον, διότι όταν σχεδιάσαμε το ολοήμερο σχολείο και ξεκίνησε η εφαρμογή του πιλοτικά, με συγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα, συγκεκριμένους όρους και συγκεκριμένες προϋποθέσεις, αυτό το σχολείο δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Συνεχίζουν να είναι τα 28 πιλοτικά, γενικεύθηκε πάρα πολύ πρόχειρα το ολοήμερο σχολείο, μόνο για να ικανοποιήσει κοινωνικές ανάγκες και όχι παιδαγωγικές. Αυτή τη στιγμή στελεχώνεται από ωρομισθίους, διότι έτσι ξεκίνησε το 2003. Έχουμε λοιπόν σημαντικά προβλήματα στο Δημοτικό Σχολείο για να κατακτήσουμε όλες αυτές τις ικανότητες, όταν τα σχολεία τα ολοήμερα δεν αφορούν όλους τους μαθητές, άλλα παιδιά κάθονται μέχρι τις 13.30, άλλα μέχρι τις 16.00.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Πόσα ολοήμερα είναι, ξέρετε; 28;



**A. ΡΗΝΑΚΗ:** 28 είναι τα πειραματικά ολοήμερα σχολεία. Τα υπόλοιπα είναι σχολεία τα οποία έχουν στελεχωθεί από ωρομισθίους, χωρίς ξεκάθαρα αναλυτικά προγράμματα, χωρίς ξεκάθαρους στόχους. Είναι πολύ σημαντικό κάποια στιγμή να κουβεντιάσουμε πραγματικά για το τι ζητάμε από τα ολοήμερα σχολεία. Είναι πολύ δύσκολο έτσι όπως γενικεύθηκαν, το ξέρουμε ότι είναι πολύ δύσκολο να ικανοποιηθεί η κτιριακή και η υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων αυτών, όταν κανείς το γενικεύει σε όλη την Ελλάδα ξαφνικά μέσα σ' ένα χρόνο, για να ικανοποιήσει κοινωνικούς σκοπούς, σίγουρα αντιλαμβανόμαστε τις δυσκολίες που υπάρχουν να γίνουν αυτά τα σχολεία αντάξια των σκοπών τους οποίους ήρθαν να υπηρετήσουν.

Το ζήτημα όμως είναι ότι πραγματικά θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε αν αυτά τα σχολεία τα θέλουμε για όλους τους μαθητές, ή μόνο για εκείνος που οι γονείς τους εργάζονται, ή έχουν κάποια άλλα προβλήματα, εάν θέλουμε πραγματικά να εξυπηρετήσουμε παιδαγωγικούς σκοπούς μέσα από τα ολοήμερα σχολεία, οπότε να ξέρουμε και γιατί θ' αξιολογήσουμε τους εκπαιδευτικούς. Το Αρσάκειο ας πούμε. Ο εκπαιδευτικός που υπηρετεί στο Αρσάκειο θ' αξιολογηθεί το ίδιο μ' έναν εκπαιδευτικό ο οποίος υπηρετεί σ' ένα άλλο Δημοτικό Σχολείο του Λεκανοπεδίου, σ' ένα άλλο Δημοτικό Σχολείο μιας παραμεθόριας περιοχής της Ελλάδος; Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, αυτά που θα μάθουν και θα έρθουν να τα υλοποιήσουν στα σχολεία, έχουν τις δυνατότητες να τα υλοποιήσουν, ή απλά θα τα μάθουν και θα τα ξεχάσουν σε πολύ σύντομο διάστημα γιατί δεν έχουν τις προϋποθέσεις;

Επίσης η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι πολύ δύσκολο να αφορά όλους τους εκπαιδευτικούς όλης της Ελλάδος. Για εμάς του Λεκανοπεδίου είναι πολύ εύκολο να μιλάμε για επιμόρφωση και αναζήτηση γνώσης, αλλά οι συνάδελφοι οι οποίοι μένουν σε παραμεθόριες περιοχές πραγματικά αντιμετωπίζουν πάρα πολύ μεγάλες δυσκολίες, ακόμα και στα διδασκαλεία τα οποία προσφέρει ο κλάδος μας, δηλαδή η δική μας βαθμίδα στους εκπαιδευτικούς.

Επίσης να πω για τις αποσπάσεις της Υπηρεσίας, ότι όλα αυτά τα χρόνια βεβαίως και καταλαβαίνω και αυτό που είπε ο κ. Πανάρετος για τους λόγους που οι εκπαιδευτικοί μόνιμοι, μάχιμοι εκπαιδευτικοί, ζητούν απόσπαση σε γραφεία, πιθανότατα δεν το κρύβουμε, το λέμε, για να ικανοποιήσουν τις οργανικές τους θέσεις. Το ζήτημα όμως είναι ότι αυτές οι Υπηρεσίες δεν έχουν στελεχωθεί με διοικητικό προσωπικό όλα αυτά τα χρόνια, πραγματικά οι Προϊστάμενοι δεν έχουν διοικητικούς υπαλλήλους.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Είπαμε ότι θα το συζητήσουμε το θέμα της Διοίκησης.

**A. ΡΗΝΑΚΗ:** Όχι, τα λέω απλώς επειδή ειπώθηκα και ακούστηκαν.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Μην απαντάτε σε όλα , γιατί θα πάρουμε πολύ χρόνο.

**A. ΡΗΝΑΚΗ:** Όσον αφορά για την πιστοποίηση, πραγματικά αν θέλουμε να καταργηθούν τα ιδιωτικά φροντιστήρια και οι γονείς να μπορούν να ικανοποιήσουν τα παιδιά τους μέσα από το δημόσιο σχολείο, είναι απαραίτητη η πιστοποίηση στις ξένες γλώσσες και στους υπολογιστές. Εμείς στον διμερή διάλογο που είχαμε με την ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας, βλέπουμε ότι υπάρχει ένα ενδιαφέρον για επίλυση του θέματος,

όπως και ένας τρόπος δημιουργίας διοικητικών υπαλλήλων στις Υπηρεσίες και επίσης για τους συναδέλφους της Ειδικής Αγωγής του Βόλου, έχουμε τη δέσμευση ότι πολύ σύντομα θα έχουν το δικαίωμα του να έχουν οργανική θέση στα σχολεία μας, να μπορούν μέσω ΑΣΕΠ να προσληφθούν, αλλά του Βόλου. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ευχαριστώ. Κρατώ απ' αυτά που είπατε τον προβληματισμό για το ολοήμερο σχολείο. Κύριε Γκλαβά , είπατε ότι μέχρι και το Γυμνάσιο θα το βλέπατε, ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το ολοήμερο, όχι στο Λύκειο. Είναι ένα θέμα αυτό, εν πάση περιπτώσει επέκταση του ολοήμερου, αν πρόκειται να γίνει μια δουλειά και να χωρέσουν πράγματα που συζητάμε.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Φυσικά και αντιμετώπιση των προβλημάτων του ολοήμερου.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ναι, το ολοήμερο όχι απλώς ως πέρασμα του χρόνου και χωρίς παιδαγωγική διαδικασία. Θα παρακαλούσα και τους επόμενους ομιλητές, όσο μπορούμε μέσα στα θέματα που συζητήσαμε.

**Χ. ΣΧΟΛΙΝΑΚΗ:** Μια διευκρινιστική ερώτηση προς τον κ. Γκλαβά, σχετικά με τη ζώνη πολιτισμού, που όλοι νομίζω ότι συμφωνούμε ότι θα δώσει μια ανάσα σε όλο το υπόλοιπο σύστημα. Δεν ξέρω αν έχετε σκεφτεί κ. Γκλαβά και όλοι οι υπόλοιποι, πώς θα μπορούσαμε να εντάξουμε όλες αυτές τις καινοτόμες δραστηριότητες που συμβαίνουν στα σχολεία μας, προγράμματα πολιτισμού, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, αγωγής υγείας, αν θα μπορούσαμε όλα αυτά να τα εντάξουμε σ' αυτή τη ζώνη πολιτισμού, ώστε να έχουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, να μπορούμε να τα ελέγχουμε, με την καλή σημασία, να ξέρουμε τι γίνεται, γιατί χάνονται πάρα πολλές ώρες, πολλές φορές σε πράγματα που δεν γίνονται, ενώ παράλληλα γίνονται και πάρα πολύ σπουδαία πράγματα. Νομίζω ότι είναι μια ευκαιρία να ενταχθούν όλα αυτά ώστε να έχουν και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Αυτό είναι το ζητούμενο, να μην είναι απλώς ως δραστηριότητες, αν μπορούσαν, και νομίζω ότι αυτό περίπου είπατε.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Σε περίπτωση που θα υπάρχει ειδική ζώνη, αυτή τη στιγμή οι δραστηριότητες, ιδιαίτερα στο Γυμνάσιο, γίνονται όχι σε συγκεκριμένο πλαίσιο ωρολογίου προγράμματος. Είναι εκτός του ωρολογίου προγράμματος, με αποτέλεσμα να έχουν ιδιαίτερες δυσκολίες εφαρμογής. Εάν όμως πάμε σε τέτοια ζώνη, αυτή θα είναι εντός του ωρολογίου προγράμματος, οπότε εκεί θα χωρέσουν όλα αυτά.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Η κ. Μπίστα.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Να ξαναθυμίσω, νομίζω ότι ήδη το Συμβούλιο το ξέρει, είχα θέσει και την προηγούμενη φορά και είχα και μια επικοινωνία με τη Γραμματεία, για την αλλαγή του 1566, όπου εκεί υπάρχουν πολλά θέματα και για τη Διοίκηση που ήδη έχουν τεθεί. Εγώ έχω φέρει μια φωτοτυπία να υπάρχει.

Το δεύτερο. Υπάρχει μια έρευνα πρόσφατα δημοσιευμένη, 20ετής, από το 1980 έως το 2002, από τον Καθηγητή του Μαξ Πλανκ κ. Χοφ και τον Ομότιμο πια της Θεσσαλονίκης, τον Παναγιώτη Ξωχέλλη. «Γυμνάσιο και Λύκειο στην Ελλάδα, διαχρονικά ερευνητικά δεδομένα, κριτικές επισημάνσεις, μελλοντικές προοπτικές.» Είναι και ποσοτική και ποιοτική. 20 ολόκληρα χρόνια παρακολούθησε σε 5 διαφορετικές φάσεις, την εξέλιξη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο. Πραγματικά για μένα ήταν αποκάλυψη. Κάνουν προτάσεις οι επιστήμονες στο τέλος. Το καταθέτω, όσο πρόλαβα να το μελετήσω, καταγράφει πάρα πολλά πράγματα από αυτά που συζητάμε εδώ, με επιστημονικό τρόπο. Φαντάζομαι ότι το Ινστιτούτο ίσως το έχει υπόψη του. Εγώ έτσι νόμισα ότι έπρεπε αυτή τη φορά να δουλέψω, πήρα το κείμενο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και παράλληλα την ημερήσια διάταξη και έχω δουλέψει πάνω σ' αυτό, αν θέλετε κάποια στιγμή μπορώ και να το διαβιβάσω ηλεκτρονικά σελίδα-σελίδα, γιατί έχω και κάποιες ερωτήσεις και κάποιες παρατηρήσεις και μικρές προτάσεις. Η εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου αποτελεί ένα κείμενο συγκροτημένο που καταγράφει σε αρκετά σημεία ένα ουσιαστικό παιδαγωγικό πλαίσιο. Στην πρώτη σελίδα στο πρώτο μέρος, στην πρώτη παράγραφο, νομίζω ότι υπάρχει μια γενίκευση που αδικεί τα προγράμματα πριν το 1997. Για παράδειγμα υπήρχε το βιβλίο πριν το 1997 που βασίστηκε σ' ένα αναλυτικό πρόγραμμα, η αρχαία ελληνική γλώσσα από τ' αρχαία βυζαντινά και λόγια που παρακολουθούσε την ελληνική γλώσσα στη διαχρονία. Αυτό το βιβλίο μπήκε και πιλοτικά σε 90 σχολεία, χάθηκε όμως, γιατί οι φιλόλογοι δεν το αξιοποίησαν. Παράλληλα υπήρχαν και τ' αρχαία ελληνικά από μετάφραση, οι φιλόλογοι ουδέποτε είχαν ετοιμαστεί από τα πανεπιστημιακά Τμήματα για να διδάξουν τ' αρχαία από τη μετάφραση, χάθηκε και αυτό. Αυτό ήθελα, για να μην υπάρχουν γενικεύσεις ότι «πριν τα προγράμματα ήταν τελείως κλειστά, συγκεντρωτικά» κτλ. Έρχομαι στο 3<sup>ο</sup> κεφάλαιο. Ήθελα να ρωτήσω κ. Γκλαβά, από πού το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο γνωρίζει για την εφαρμογή της εναλλακτικής διδασκαλίας, η οποία υπάρχει και στις καινοτόμες δράσεις στο Λύκειο. Είναι στη σελίδα 4, είναι τα bold που δε βοηθούν. Στο 4<sup>ο</sup> μιλάτε για εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας και καινοτόμες δράσεις στο Λύκειο ότι υπάρχουν. Ποιες είναι αυτές; Εσείς το ξέρετε το κείμενο, εγώ θα το διαβάσω ηλεκτρονικά ώστε να μπορείτε...

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ :** Θα σας πω, υπάρχει, π.χ. το θέατρο. Υπάρχουν τέτοιες δραστηριότητες οι οποίες μπορεί να μην αγκαλιάζουν όλα τα σχολεία, αλλά δε σημαίνει ότι σε κανένα Λύκειο δε γίνεται απολύτως τίποτα.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Όχι, δεν λέω αυτό, αλλά μιλάτε και για εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κοιτάξτε, αναφέρομαι στο ότι κάποιος στο Λύκειο μπορεί να εφαρμόζει την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, δεν αποκλείει αυτό το δεδομένο. Αυτή είναι μια εναλλακτική μορφή διδασκαλίας. Δηλαδή ακολουθείς διαφορετική μέθοδο, δε σημαίνει ότι στα Λύκεια δεν εφαρμόζεται αυτή η μέθοδος από συναδέλφους. Δηλαδή αυτές οι προτάσεις, δε σημαίνει ότι έχουμε μια καθολική τους εφαρμογή, κάπου υπάρχει το ένα, κάπου υπάρχει το άλλο και οφείλαμε να το καταγράψουμε. Εμείς τι λέμε: ότι πρέπει να πάμε

σ' εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας. Αυτό είναι το ζητούμενο, δεν είναι θέμα αν υπάρχουν. Ακόμα κι αν δεν υπάρχουν, πρέπει να τις φτιάξουμε.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Οι υποδομές υπάρχουν στα Λύκεια, δε μιλώ για τα Δημοτικά και για τα Γυμνάσια. Στα Λύκεια υπάρχουν, αλλά αξιοποιούνται ελάχιστα. Οι φωτοτυπίες, κι αυτό είναι ένα ζήτημα που πρέπει κάποια στιγμή να συζητηθεί, χρησιμοποιούνται κατά κόρον...

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Μας λέτε κάτι πολύ σημαντικό, είναι συγκλονιστικό αυτό που λέτε. Υπάρχουν υποδομές;

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Ναι. Εμείς στο 1<sup>ο</sup> Λύκειο Παπάγου έχουμε δύο Εργαστήρια Φυσικής, ένα Εργαστήριο Τεχνολογίας, ένα Εργαστήριο Πληροφορικής, μία σχολική Βιβλιοθήκη, όμως εγώ μιλώ για σχολεία στα οποία υπάρχουν, αλλά δεν αξιοποιούνται.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Όπου είναι μεγάλα σχολεία. Αλλά λέτε ότι και σε αυτά δεν αξιοποιούνται.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Δεν αξιοποιούνται, εγώ μιλώ γι' αυτό, δε λέω ότι δεν υπάρχουν. Εμείς δεν προλαβαίνουμε να παραλαμβάνουμε κιβώτια για τη Φυσική, μέχρι τηλεοράσεις πλάσματος. Οι συνάδελφοι δεν μπορούν να κάνουν ούτε ένα απλό πείραμα, γιατί δε χωράνε πλέον τα εργαστήρια, από τα υλικά. Κι εδώ είναι ένα θέμα για τα οικονομικά. Τηλεφώνησα πριν τρία χρόνια στη ΣΕΠΕΔ που είναι στο Υπουργείο Παιδείας και είπα «γιατί στέλνετε τόσα πολλά; οι συνάδελφοι λένε ότι δεν τ' αξιοποιούν όλα» και μου είπαν ότι είχε γίνει παραγγελία, μου το είπαν οι άνθρωποι που σήκωσαν το τηλέφωνο.

**Ι. ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ:** Να ένα στοιχείο αν μου επιτρέπετε. Το '95, όταν ήρθε στο γραφείο μου μια πρόταση πάλι για τέτοιον διαγωνισμό, είπα αντί να κάνουμε αυτό το πράγμα - αν θυμάμαι καλά ήταν τα Τεχνικά Λύκεια τότε - να ζητήσουμε τρεις προτάσεις από το κάθε Λύκειο, τρία πράγματα που χρειάζονται. Πρέπει να σας πω ότι ικανοποιήθηκαν όλα τα σχολεία και το κόστος ήταν το 1/3 του κόστους που είχε αυτή η ομαδική παραγγελία, που λέτε εσείς ότι γίνεται με διαγωνισμούς κτλ. Γιατί όταν δεν κοιτάζεις τι θέλει το σχολείο, αλλά απλώς λες «ας πάρουμε και 50 τηλεοράσεις plasma, ας πάρουμε και 100 φωτοτυπικά», έρχονται στα κουτιά και μένουν εκεί στα κουτιά και δε χρησιμοποιούνται.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Αν μπορώ να προσθέσω, να μη ρίχνουμε μόνο την ευθύνη κεντρικά, γιατί πολλοί Διευθυντές σχολείων, τους πάει ένας πίνακας που λέει «συμπληρώστε τι ανάγκες έχετε» και αρχίζουν, «να μη βάλουμε και δυο τηλεοράσεις;». Δε λέω ότι το κάνατε εσείς κ. Μπίστα, αλλά είναι μια πρακτική που την είχα αντιμετωπίσει.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Όχι, αυτό έρχεται στο Εργαστήριο της Φυσικής, δεν μπορώ εγώ να παραγγείλω για το Εργαστήριο της Φυσικής, μα δεν μπορώ και να σταματήσω τη ροή για το Εργαστήριο. Αυτό ζήτησα ως Διευθύντρια. Να σταματήσω τη ροή και μου είπαν δε γίνεται. Έχει γεμίσει το Εργαστήριο από κουτιά που δεν ξέρουν οι συνάδελφοι τι να κάνουν πια.

**A. ΣΠΑΘΑΤΟΥ:** Δε στέλνονται σε άλλα σχολεία;

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Εμείς έχουμε δώσει, αλλά μέσα από διαδικασίες. Είχαμε 18 μικροσκόπια και «δανείσαμε», γιατί μας τα ζήτησε το αντίστοιχο Γυμνάσιο και το δώσαμε στη συνάδελφο του Γυμνασίου, 10 μικροσκόπια έχω κρατήσει, αναφέρεται στο βιβλίο υλικού, αν φύγω αύριο από το σχολείο να ξέρει ο επόμενος Διευθυντής.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Μας λέτε λοιπόν ότι υπάρχει πληθώρα μέσων και ήδη γίνετε και χορηγοί.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Συνεργαζόμαστε.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Λοιπόν, βλέπετε τι γίνεται, από τη μια ψάχνουμε να βρούμε πράγματα, από την άλλη υπάρχουν και είναι αναξιοποίητα.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Για τους Φυσικούς είναι εύκολο, γιατί υπάρχει το ΕΚΦΕ που μπορεί ίσως να τα αναδιατάξει στις περιοχές. Έχω ένα ερώτημα στη σελίδα 5, κ. Γκλαβά. Τι ακριβώς σημαίνει αυτό που λέτε, ότι «οι πιέσεις που ασκούνται από πολιτικοϊδεολογικούς παράγοντες σε γνωστικά αντικείμενα ανθρωπιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα».

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Να σας πω ένα παράδειγμα. Στην Ιστορία όλοι οι Σύλλογοι και ιδιαίτερα οι Ποντιακοί, θέλουν να παρεμβαίνουν και μέσα από την πολιτική ηγεσία κάθε φορά, γιατί δεν καλύψαμε αυτό, δεν καλύψαμε το άλλο. Ένα παράδειγμα για να καταλάβετε.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Συνεχίζω. Δεν μπορεί κανείς να διαφωνήσει στο β' θέμα με τους στόχους έτσι όπως περιγράφονται. Και το έχουμε νομίζω συζητήσει κι εδώ. Πολλοί μάλιστα απ' αυτούς υπάρχουν, εγώ θα επιμείνω, και στα ισχύοντα αναλυτικά προγράμματα του '97-'98. Εδώ ως δασκάλα της πράξης θα επιμείνω, πώς όλα αυτά θα πραγματοποιηθούν; Ειδικότερα δε για τις ίσες ευκαιρίες, πώς αυτός ο στόχος θα επιτευχθεί; Το να το λέμε είναι πραγματικά σημαντικό. Αλλά θα γίνει διαφοροποίηση στα προγράμματα σπουδών ανάμεσα π.χ. στην Κοκκινιά και στην Εκάλη; Γιατί πρέπει να δούμε ότι υπάρχει αυτό.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Αυτό είναι το θέμα το γνωστό της άρσης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων κτλ. Όμως άλλα συστήματα, επειδή είχα την ίδια απορία και βλέποντας τι κάνουν άλλοι, έχουν Συμβούλια από εκπαιδευτικούς, από γονείς, από άλλους φορείς και αυτοί αντιμετωπίζουν αυτά τα θέματα και παρεμβαίνουν συνεχώς και ενισχύουν το διδακτικό προσωπικό στην περιοχή που πάσχει, σ' αυτές τις ζώνες τις ευαίσθητες.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κατ' αρχάς οι ίσες ευκαιρίες σημαίνουν τα παράλληλα προγράμματα. Εάν κάνουμε δηλαδή παράλληλα προγράμματα και για τα ΑΜΕΑ και για τις άλλες ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, αυτόματα κατευθυνόμαστε προς τις ίσες ευκαιρίες. Δεν μπορεί δηλαδή το εκπαιδευτικό σύστημα να λύσει χίλια δυο κοινωνικά, ή άλλα, οικονομικά

προβλήματα που υπάρχουν μέσα στην οικογένεια ή στην κοινωνία. Αλλά τουλάχιστον αυτό που μπορούμε να κάνουμε εμείς σε επίπεδο πρόβλεψης, είναι να το φροντίσουμε ώστε να υπάρχουν. Όταν λέμε «ισότητα ευκαιριών», εγώ θα σας πω το εξής: όταν ήρθαν οι Κοινοτικοί να ελέγξουν το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, γιατί αναφέραμε σε κάποιο πρόγραμμα «ισότητα ευκαιριών» ήθελαν τις συγκεκριμένες σελίδες και ευτυχώς που υπήρχαν, όπου φαινόταν ότι υποστηρίζεται στο Δημοτικό η ισότητα των ευκαιριών μέσα από τα συγκεκριμένα κείμενα. Άρα λοιπόν η ισότητα ευκαιριών, ή η ισοτιμία μεταξύ των φύλων, μπορεί μέσα κι από τα προγράμματα σπουδών να περάσει, από κει και πέρα στο μέτρο του δυνατού και στο μέτρο του καθενός, του τι μπορεί να κάνει.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Θα παρακαλούσα, εφεξής ξεχωρίστε σημεία που να πιο κοντά σ' αυτά που συζητήσαμε.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Πάω στ' αναλυτικά προγράμματα. Συμφωνούμε νομίζω όλοι ότι για τ' αναλυτικά προγράμματα, πρέπει στη σύνταξη να συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί, το λέει το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Μια ιδέα λέω μόνο, δεν είναι δική μου: σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες τ' αναλυτικά προγράμματα έχουν αναρτηθεί. Έχουν αναρτηθεί τα ισχύοντα, τα υπό δοκιμή και τα υπό διαμόρφωση. Και γίνεται διάλογος με την εκπαιδευτική κοινότητα, όχι μόνο τη σχολική στενά, και την πανεπιστημιακή κοινότητα. Νομίζω ότι είναι μια ιδέα για να δούμε πώς τ' αναλυτικά προγράμματα ενώ εκπονούνται, μπορούν αν συζητιούνται και να διαφοροποιούνται. Προσωπικά δεν έχω καταλάβει πάλι, στη σελίδα 9, ποιο είναι το «ασύμπτωτο» και ποιες είναι οι αιτίες. Μιλάτε εκεί για ένα ασύμπτωτο, σχετικά με το θέμα του ασύμπτωτου ανάμεσα στις προβλεπόμενες από τ' αναλυτικά πρόγραμμα και τις πραγματοποιούμενες.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κατ' αρχάς το διαδίκτυο επιτρέπει αυτή την τελευταία παρατήρηση που κάνατε για τα προγράμματα, να συζητούνται, διότι παλαιότερα ήταν αδύνατο να επικοινωνήσεις με το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας. Είναι σίγουρο λοιπόν ότι τα νέα προγράμματα σπουδών μπορούν να έχουν αυτό το χαρακτήρα αφού το επιτρέπει η τεχνολογία. Όσον αφορά το ασύμπτωτο είναι ότι εμείς προβλέπουμε ότι θα διδαχθούν 60 ώρες και διδάσκονται 45. Αυτό είναι ασύμπτωτο. Τελικά δηλαδή μείον τούτο, μείον το άλλο, μείον το άλλο, ενώ δηλαδή λέμε πόσες είναι οι εβδομάδες διδασκαλίας, είναι 30, είναι 2ωρο το μάθημα, άρα πρέπει να κάνουμε 60 ώρες. Τελικά οι ώρες που γίνονται είναι 35. Αυτό είναι ασύμπτωτο. Δεν υπάρχει σύμπτωση ανάμεσα στο προβλεπόμενο και σ' αυτό που πραγματικά γίνεται.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Τις αιτίες δεν τις έχετε.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Δεν μπορούμε να τα γράψουμε όλα, είναι αδύνατο. Τότε έπρεπε να κάνουμε όχι κείμενο, αλλά πραγματεία.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Μιλάτε για 25 εβδομάδες, προτείνετε..

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ναι, το συζητήσαμε, δεν το προτείνουμε.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Εδώ 28 θα έβλεπα τουλάχιστον, σε άλλα συστήματα είναι και 35 επειδή υπάρχουν και οι δυσκολίες κτλ....

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Είναι το ελάχιστο, επομένως μπορεί να είναι και 30 και 35.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Εμείς έχουμε κλείσει από την προηγούμενη εβδομάδα επισήμως. Και έρχομαι στο θέμα της αξιολόγησης και της επιμόρφωσης. Θα ξεκινήσω από την επιμόρφωση. Δεν αναφέρεται πουθενά το θέμα της ενδοσχολικής επιμόρφωσης.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Για την επιμόρφωση έχουμε δεσμευθεί ότι θα κατεβάσουμε άλλη πρόταση. Απλώς θεωρούσαμε ότι ακόμα και σ' ένα τέτοιο κείμενο, αν δεν τονίζαμε τη σημασία της επιμόρφωσης δε θα μπορούσε να ισχύει.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Όπως θα υπάρξει και για την τεχνική εκπαίδευση που νομίζω ότι ήδη έχουμε πει.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Είχαμε αφήσει αν θυμάστε, τα σχολικά βιβλία, την επιμόρφωση και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου για επόμενη φάση.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Θα πω ενδεικτικά, επειδή βλέπω ότι μας προβληματίζει, πώς μπορούν να είναι τα υποχρεωτικά ή τα επιλεγόμενα, πόσα μαθήματα θα είναι. Πριν από δυο εβδομάδες μου τηλεφώνησε ένας νεαρός Γερμανός που είναι στην 11<sup>η</sup> τάξη σ' ένα σχολείο του Βερολίνου. Το θέμα που έχει πάρει από την αρχή της χρονιάς για να δουλέψει στο μάθημα της Γλώσσας-Λογοτεχνίας, είναι «ανταλλαγή πληθυσμών». Με κατεύθυνση από τους δασκάλους του ήθελε να δει αν υπάρχει κάποια κινηματογραφική ταινία, γι' αυτό με πήρε για να με ρωτήσει. Δηλαδή εκεί δεν υπάρχουν τ' αντικείμενα έτσι όπως λέμε εμείς, 10 αιώνες ιστορία, μάθετε τους 10 αιώνες κι ελάτε να εξεταστείτε. Μπορεί λοιπόν,, όπως φαίνεται σε αυτό που και ο κ. Πρόεδρος μας έδωσε, λίγο γρήγορα το είδα, να υπάρχουν θεματικές. Δηλαδή τα προγράμματα σπουδών να έχουν ένα πλαίσιο γενικότερο, αλλά παραδειγματικά από κει και πέρα ν' αναφέρονται. Ξέρουμε τι γίνεται στην εκπαίδευση, κύριοι συνάδελφοι, ότι δυσκολευόμαστε, πρέπει όμως κάποτε να ξεκινήσει. Νομίζω ότι υπάρχουν κονδύλια που λιμνάζουν, αν δεν κάνω λάθος, από το 2000-2001 που ήμουν στο Ινστιτούτο τότε και μιλούσαν για πολλά χρήματα. Ας ξεκινήσει κάποια στιγμή η επιμόρφωση. Μία πάει στον ΟΕΠΕΚ, μία είναι εδώ, μία ξεκινάει.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Θα το συζητήσουμε αυτό, είναι μέγα θέμα.

**Π. ΜΠΙΣΤΑ:** Ας ξεκινήσει για να μπούμε σε σειρά. Σας ευχαριστώ πολύ και λυπάμαι αν σας κούρασα.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κι εγώ ευχαριστώ.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Ό,τι ισχύει γενικά δεν μπορεί ν' αναφέρεται σε περιορισμένα αντικείμενα που τυχόν έφευγαν απ' τον κανόνα. Όταν λέμε από το '77 μέχρι

τότε έγινε αυτό, δε σημαίνει ότι σ' ένα μάθημα, όπως αναφέρατε τα κείμενα τα βυζαντινά, από την αρχαιότητα μέχρι τα βυζαντινά, που ήταν μια καινοτομία στην εκπαιδευτική διαδικασία ότι την ακυρώνουμε, αλλά γενικά τα προγράμματα αυτό που περιγράφουμε εμείς χωρίς να βάζουμε εξαιρέσεις, γιατί τότε έπρεπε συνεχώς να βάζουμε εξαιρέσεις, αυτά ήταν τα χαρακτηριστικά των προγραμμάτων εκείνης της περιόδου.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε Μαυρίκιε πολύ σύντομα.

**Γ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ:** Έχει βεβαίως ωριμάσει η αντίληψη ότι πρέπει ν' αλλάξει η φυσιογνωμία του Λυκείου. Αυτό το δεχόμαστε όλοι. Επίσης πρέπει το Λύκειο να είναι μια αυτόνομη μονάδα, ν' απολυτρωθεί από τις εξετάσεις τις τριτοβάθμιες. Και αυτό είναι δεκτό. Συμφωνώ ότι δεν πρέπει ν' αγχωνόμαστε με τους στόχους, γιατί ήδη υλοποιούνται οι στόχοι αυτοί που αναφέρονται εδώ σταδιακά, από την πρωτοβάθμια μέχρι τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Εκείνοι το οποίο ήθελα να διευκρινίσουμε, επειδή έγινε πολύς λόγος με το φάκελο, το portfolio, όταν αυτή τη στιγμή διστάζουμε να πούμε ότι θα λαμβάνεται υπόψη η βαθμολογία της Α' Λυκείου, της Β' Λυκείου και της Γ' Λυκείου, δηλαδή εννοώ την προφορική βαθμολογία, την οποία βάζει ο καθηγητής, ο οποίος έχει μια καθημερινή επαφή με το μαθητή και λαμβάνει υπόψη και αυτά τα πραγματάκια, βεβαίως μπορεί να μην έχει τον φάκελο να πει ότι έκανε αυτές τις εργασίες αλλά οπωσδήποτε τα λαμβάνει υπόψη. Εάν διστάζουμε γι' αυτό το πράγμα, εγώ διερωτώμαι, πώς αυτός ο φάκελος θ' αξιοποιηθεί όταν θα λαμβάνεται υπόψη για το Πανεπιστήμιο; Διότι αν δεν λαμβάνεται υπόψη για το Πανεπιστήμιο και είναι μια αξιολόγηση, αυτό αλλάζει. Άρα πρέπει πρώτα να υπάρχει μια κατάκτηση εμπιστοσύνης μεταξύ των εκπαιδευτικών και της κοινωνίας για να μπορέσουμε να πάμε στο πρώτο στάδιο, και μετά το βλέπουμε αυτό. Εγώ δεν διαφωνώ επί της ουσίας, είναι σημαντικό να ξέρουμε από το Νηπιαγωγείο μέχρι το Πανεπιστήμιο τι έκανε ο καθένας. Αλλά δεν το βλέπω εφαρμόσιμο. Γι' αυτό και η καταγραφή αυτή που έχει κάνει ο κ. Γκλαβός νομίζω είναι μια βάση συζήτησης και αν ξεφύγουμε από τη Β' Λυκείου, η άποψή μου είναι να μην υπάρχουν κύκλοι και πάμε σε Γενικής Α' και Β' τάξης και στη Γ' Λυκείου να υπάρχουν κάποιοι κύκλοι, μπορεί να είναι 3 με επιλογές μαθημάτων, νομίζω ότι μπορεί να φτάσουμε σε κάποιο σημείο. Λεπτομέρειες από αυτό μπορούμε να πούμε κι άλλη φορά. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Κύριε Προϊστάμενε, μια συνδυαστική αντιμετώπιση της προφορικής αξιολόγησης με το φάκελο, με όλα αυτά, μπορούν να υπάρξουν μορφές, έχετε δίκιο ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο εύκολα, γι' αυτό μιλήσαμε και για ένα μεγάλο διάστημα χρόνου. Αλλά πρέπει να τα θέσουμε και να βάλουμε προτεραιότητες, τι μπορεί να γίνει πιο γρήγορα, τι μπορεί να γίνει λίγο αργότερα, πώς θα γίνει συνδυαστικά. Το θέμα είναι εάν είμαστε διατεθειμένοι ν' αλλάξουμε αυτό το καθεστώς. Και εκεί βλέπω μια σύγκλιση. Ο κ. Δερμιτζάκης έχει το λόγο.

**Μ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ:** Εγώ ήθελα να πω κατ' αρχάς περί Κοκκινιάς. Από την επαφή μου στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, η Κοκκινιά, το Λαύριο, το Κερασίни, το Πέραμα, είναι πρώτοι και καλύτεροι, πολύ μπροστά από άλλα, σε άλλες περιοχές σχολεία, όπως π.χ. θα πω και για το ολοήμερο



σχολείο, γιατί έχει σχέσεις με τις πιστώσεις, ο Δήμαρχος Λαυρίου το συνεχίζει ακάθεκτος σε όλα τα σχολεία, χωρίς να εξαρτάται από τη χρηματοδότηση του Υπουργείου. Κι εκεί είναι πάλι ένα πράγμα που πρέπει να ξεκαθαρίσουμε, που θέλει βαθιές τομές, διότι όταν ζητήσεις κάτι υπάρχουν Δήμαρχοι οι οποίοι σου λένε «δε μου δίνει το Υπουργείο, γιατί έχουν μεταφερθεί στο Δήμο». Υπάρχουν Δήμοι οι οποίοι έχουν πάρει περιουσιακά στοιχεία των σχολείων και τα χρησιμοποιούν ακόμη και ως κυλικεία και ως αναψυκτήρια κτλ. και μετά αρνούνται να βοηθήσουν τα σχολεία.

Για να μη σας κουράσω, η εμπειρία που έχουμε από τα Πανεπιστήμια είναι ότι οι κατευθύνσεις που είχαμε εφαρμόσει στο προηγούμενο πρόγραμμα και αυτό έλεγε ο συνάδελφος, ο κ. Τρικαλινός, με τη νέα αναμόρφωση που σχεδιάζουν τώρα, είναι να καταργηθούν και μάλιστα να μεταφερθούν αυτές οι εξειδικεύσεις στα μεταπτυχιακά. Εδώ πέρα θα φέρουν σύγχυση στα σχολεία οι κατευθύνσεις, δυσλειτουργία. Ο Διευθυντής δε θα ξέρει τι να κάνει, πού θα πάει τους 20, τους 5, τον έναν κτλ. Νομίζω ότι καλύτερα είναι να είναι ενιαία η αντιμετώπιση κι από κει κι ύστερα στα κατ' επιλογήν ας μπουν κάποια επιλογής μαθήματα που να εξειδικεύουν αυτό. Το portfolio επίσης, δεν είπαμε και πρέπει ν' αναφέρουμε, τι επίδραση θα έχει στην ανέλιξη του μαθητή.

Τέλος για την επιμόρφωση, που θα το συζητήσουμε αργότερα, σας αναφέρω ένα παράδειγμα του Πανεπιστημίου Αθηνών, του Γραφείου Διαμεσολάβησης. Αυτή τη στιγμή λειτουργεί εδώ και 5 χρόνια και κάνουμε επιμόρφωση των Αξιωματικών και Υπαξιωματικών του Γενικού Επιτελείου Στρατού χωρίς να μετακινούνται από τις Μονάδες τους. Κάθε χρόνο δίνουμε περίπου από 900 μέχρι 1.200 βεβαιώσεις συμμετοχής σ' αυτούς τους ανθρώπους και συμμετέχουν από τον Λοχία το μόνιμο, μέχρι και τον Αντισυνταγματάρχη, έχω πάει κι έχω δώσει τέτοιες βεβαιώσεις. Και το ίδιο αυτή τη στιγμή έχει ξεκινήσει με το Υπουργείο Υγείας. Πράγμα το οποίο θα μπορούσε να γίνει και νομίζω ότι και το Υπουργείο, σας είπα σε μια άλλη συνεδρίαση, ότι είχε ξεκινήσει και σχεδίαζε κάτι, για ένα Εθνικό Κέντρο Επιμόρφωσης, το οποίο βεβαίως εδώ πέρα έχουν αλληλοεπικαλυφθεί και αυτό πρέπει να συζητηθεί. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Ευχαριστούμε. Ο κ. Παπακωνσταντίνου.

**Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ:** Απλά πρέπει να ληφθεί υπόψη κάτι για την υποχρεωτική φοίτηση, το οποίο δεν έχει αναφερθεί κ. Πρόεδρε. Στην επαγγελματική εκπαίδευση, ή ΕΠΑΣ, για να πάει κάποιος να φοιτήσει στην ΕΠΑΣ πρέπει να έχει τελειώσει την Α' Λυκείου. Άρα πρέπει και γι' αυτό συμφωνώ με τον κ. Παπαντωνόπουλο, να συνεξετασθούν οι μορφές Λυκείου και να δούμε τις δυνατότητες τουλάχιστον για την υποχρεωτικότητα. Αντελήφθην τους ενδοιασμούς που καταθέσατε για το υποχρεωτικό της μετάβασης ενός μαθητή από το Γυμνάσιο στην Α' Λυκείου, αλλά πρέπει να δούμε ότι κάποια παιδιά θα χάσουν τη μοναδική ευκαιρία που έχουν να φοιτήσουν, μη ώριμα την περίοδο της ζωής τους που ήταν να πάνε στην Α' Λυκείου και μη έχοντας τη δυνατότητα να αποκτήσουν τις επαγγελματικές γνώσεις.

Επίσης θέλω να πω ότι οι 8 στόχοι που έθεσε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2006, οι ικανότητες, είναι και στόχοι του ελληνικού

εκπαιδευτικού συστήματος. Το πρόβλημα είναι ότι δεν αξιολογήθηκαν ποτέ έτσι ώστε να γίνουν διορθωτικές κινήσεις, για να μπορούμε να πούμε ότι πιάσαμε αυτούς τους στόχους. Ως προς την πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα, στην επαγγελματική εκπαίδευση υπάρχει ολόκληρο πρόγραμμα για την επιχειρηματικότητα. Πρέπει λοιπόν να δούμε και σε συνεξέταση τις μορφές του Λυκείου. Ευχαριστώ.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Εγώ ευχαριστώ. Κύριοι συνάδελφοι έχουμε τελειώσει για σήμερα. Να προγραμματίσουμε τι θα κάνουμε για τις επόμενες συναντήσεις. Επειδή έχουμε τις εξετάσεις στις οποίες το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και άλλοι συνάδελφοι εδώ της μαχόμενης εκπαίδευσης συμμετέχουν ενεργώς, θα αφήσουμε ένα αρκετά μεγάλο διάστημα μετά το οποίο θα μπορούμε να συνέλθουμε να έχουμε τη συνεδρίασή μας. Προτείνω να έχουμε όμως δύο κοντινές συνεδριάσεις, τη μία στις 15 Ιουνίου και να έχουμε μία δεύτερη στις 19, ημέρα Παρασκευή, ώστε να αρχίσουμε να πυκνώσουμε λίγο τη δουλειά μας. Θα υπάρχουν δυνατότητες και θέματα έχουμε έτοιμα να δουλέψουμε.

**Δ. ΚΑΡΑΜΗΤΟΣ:** Κύριε Πρόεδρε, 15 Ιουνίου για τα Δημοτικά Σχολεία είναι μια πολύ σημαντική ημέρα, δίνουμε τους τίτλους.

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Να το κάνουμε 16 Ιουνίου, ημέρα Τρίτη και 19 Ιουνίου. Τι θα δούμε: θα έχουμε το θέμα να μας παρουσιάσει το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας το πρόγραμμα PISA, το οποίο θα θέλει και συζήτηση και θα δούμε σε ποια σχέση βρίσκεται με όλα αυτά που συζητάμε, μην το προσπεράσουμε με μια απλή ενημέρωση. Θα έχουμε συνέχιση της συζήτησης που ανοίξαμε και που είναι καίρια, για όσα είπαμε για το Λύκειο, αλλά και για τα άλλα που είπαμε, διότι, όπως το βλέπουμε, είναι ένα μείζον θέμα σε σχέση με τους στόχους τους 8 που λέμε, σε σχέση με την υποχρεωτική εκπαίδευση, σε σχέση με την ενιαία μορφή κτλ. Και επίσης παρακαλούμε τον κ. Γκλαβά, στους συνεργάτες του ν' αναθέσει να μας φέρει μια εισήγηση για το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο, για να έχουμε μια πλήρη εικόνα του Λυκείου, αξιοποιώντας αυτό που έχει κάνει το προηγούμενο Συμβούλιο συν ό,τι άλλες αλλαγές έχετε. Αυτό αν μας το δώσετε στην πρώτη συνεδρία, θα μπορούμε να το μελετήσουμε στη δεύτερη συνεδρία. Αν μπορείτε να μας το δώσετε νωρίτερα, ακόμα καλύτερα. Δηλαδή θέλουμε τα του Τεχνικού Επαγγελματικού, έτσι το λέω, Λυκείου, για να έχουμε μια πλήρη εικόνα του Λυκείου.

Επίσης θα σας παρακαλέσω να ρίξετε μια ματιά στα σημεία που σας έδωσα ως σκέψεις για πιθανές προτάσεις, να σβήσετε, να προσθέσετε, να αρχίσουμε σιγά-σιγά να διαμορφώνουμε μια άποψη-σύγκλιση, που υπάρχουν αποκλίσεις. Θα μας απασχολήσει μετά η αξιολόγηση και μετά η επιμόρφωση και κατάρτιση και όσα λέμε για το Λύκειο θα τα κοιτάξουμε και στο Γυμνάσιο και στο Δημοτικό και στο Νηπιαγωγείο.

Αν συμφωνείτε, μένουμε με αυτά, είναι ένα αρκετά μεγάλο διάστημα για να δουλέψουν και οι ομάδες και να μπορούμε μετά να πυκνώσουμε λίγο τις συναντήσεις. Σας λέω, για να μην το δείτε από τις εφημερίδες κι επειδή εδώ πρέπει να είμαστε όλοι ενημερωμένοι, ότι ο Πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ, ο κ. Τσίπρας, με πήρε τηλέφωνο και μου ζήτησε να με ενημερώσουν και δι' εμού το Συμβούλιο βέβαια, για τις απόψεις, τις θέσεις που έχει ο ΣΥΡΙΖΑ για τα

θέματα της εκπαίδευσης. Ορίστηκε συνάντηση την Πέμπτη το πρωί. Επειδή θα το δείτε στις εφημερίδες, θέλω να το ξέρετε απ' ευθείας.

**Σ. ΓΚΛΑΒΑΣ:** Κύριε Πρόεδρε, τα σχολικά βιβλία;

**ΠΡΟΕΔΡΟΣ:** Τα σχολικά βιβλία, επειδή σας είναι πολύ οικείο το θέμα, μπορεί να είναι αμέσως μετά το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο. Εάν μας το έχει έτοιμο ο κ. Γκλαβάς, θα ήταν καλό να συυπολογισθεί σε όλα αυτά που συζητούμε. Σας ευχαριστώ.

Η συνεδρίαση λήγει στις 2.30 το μεσημέρι της Δευτέρας 11 Μαΐου 2009.

Η αρμόδια  
υπάλληλος του ΕΣΥΠ

Ο Πρόεδρος του ΣΠΔΕ

Αγγελική Σουφλή

Καθηγητής Γεώργιος Μπαμπινιώτης

## **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι**

Εισήγηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου «Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών»

**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**  
**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗ**  
**ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**  
**ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΙΑΛΟΓΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ**

### **ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ**

#### **Α. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ**

##### **Ι. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ**

Τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) στην ελληνική εκπαίδευση από τη Μεταπολίτευση ως το 1997, παρά τις αλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις, παρέμειναν παραδοσιακά και κλειστά προγράμματα. Τα προγράμματα αυτά χαρακτηρίζονταν κυρίως από δασκαλοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας, ήταν συγκεντρωτικά, αποτελούσαν ολοκληρωμένες προτάσεις ως προς τη διαμόρφωση και τη διεξαγωγή του μαθήματος, έδιναν ιδιαίτερη έμφαση στην επίτευξη γνωστικών στόχων και ελάχιστη στη μαθησιακή διαδικασία, παραβλέποντας τις ιδιαίτερες ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις των μαθητών. Συνοπτικά, οι αδυναμίες τους συνίστανται στα εξής: ασαφής και αόριστη στοχοθεσία, απομνημόνευση γνώσεων πληροφοριακού χαρακτήρα, αυστηρός προσδιορισμός του περιεχομένου της διδασκαλίας, ανελαστικός προγραμματισμός της διδασκαλίας, περιορισμένη δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών από τον εκπαιδευτικό.

Με τις εκπαιδευτικές αλλαγές που επιχειρήθηκαν κατά την περίοδο 1997-2003, έγινε προσπάθεια τα ΑΠΣ να αποκτήσουν σταδιακά χαρακτήρα ευέλικτων προγραμμάτων, με στόχο να αντιμετωπιστεί η μάθηση όχι ως συσσώρευση γνώσεων αλλά ως δημιουργική καλλιέργεια των τρόπων πολυπρισματικής κατάκτησης της γνώσης μέσα από συμμετοχικές και βιωματικές διαδικασίες (Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, 1997). Επίσης, από το 2003, με το

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα ΑΠΣ για την υποχρεωτική εκπαίδευση υιοθετήθηκε και η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και επιχειρήθηκε η διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων. Τα προγράμματα αυτά στόχευαν στη διασφάλιση της συνέχειας της διδασκόμενης ύλης, στην εξάλειψη της αποσπασματικότητας της γνώσης, στην αποφυγή επικαλύψεων της ύλης, καθώς και στη δημιουργία ενός πλαισίου που θα διασφάλιζε μεγαλύτερη αυτονομία στον εκπαιδευτικό.

## II. ΔΙΕΘΝΗ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Μια σειρά από κείμενα και πολιτικές που εφαρμόζονται στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο διαπιστώνουν ότι η μάθηση δεν συνίσταται πλέον μόνον στην κατοχή πληθώρας γνώσεων, στην εκμάθηση των «σωστών» απαντήσεων, στην αποστήθιση κανόνων και εκπαιδευτικών συνταγών. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη «Σύσταση για τις ικανότητες-κλειδιά» της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΥ, 1996), τις εκθέσεις της Σύμπραξης των Παιδαγωγικών Ινστιτούτων Ευρώπης (CIDREE, 2004, 2008), κείμενα Διεθνών Οργανισμών (π.χ. ΟΟΣΑ), διεθνείς έρευνες, καθώς και μεγάλο αριθμό εθνικών σχεδίων για μεταρρυθμίσεις στη λυκειακή εκπαίδευση.

Ειδικότερα, έχουν προταθεί από την Ε.Ε., στη Σύνοδο Κορυφής της Λισαβόνας, και έχουν υιοθετηθεί από το Συμβούλιο Παιδείας (2001) τρεις στρατηγικοί στόχοι με δεκατρείς συνδεδεμένους και τριάντα τρεις επιμέρους δείκτες, που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης, καθώς και στην ενίσχυση τόσο της διά βίου μάθησης όσο και της διευκόλυνσης της πρόσβασης μεγαλύτερου αριθμού ενδιαφερομένων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ωστόσο, από την αξιολόγηση των μέχρι τώρα δεδομένων, δεν υπήρξε πρόοδος στα θέματα α) της μείωσης του ποσοστού των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στην ικανότητα ανάγνωσης στην ηλικία των δεκαπέντε ετών και β) της αύξησης του ποσοστού των μαθητών που ολοκληρώνουν την ανώτερη βαθμίδα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, όπως διαπιστώνεται και από τις ερευνητικές μελέτες του PISA (2006). Κάποια πρόοδος σημειώθηκε στο ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση

και στη μείωση του ποσοστού σχολικής διαρροής<sup>1</sup>, χωρίς όμως να φαίνεται εφικτή η επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2010 (Συμβούλιο, 2006).

Για αυτόν ακριβώς τον λόγο προτείνεται (Συμβούλιο, 2006) - στο πλαίσιο της ενίσχυσης της διά βίου μάθησης - η καλλιέργεια οκτώ βασικών ικανοτήτων (συνδυασμός γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων), οι οποίες θεωρούνται αναγκαίες για την προσωπική ανάπτυξη του ατόμου, την καλλιέργεια της συνείδησης του ενεργού πολίτη, την κοινωνική ένταξη και την απασχόληση. Πρόκειται για τις εξής ικανότητες:

1. *Επικοινωνία στη μητρική γλώσσα*
2. *Επικοινωνία σε ξένες γλώσσες*
3. *Μαθηματική ικανότητα και βασικές ικανότητες στην επιστήμη και την τεχνολογία*
4. *Ψηφιακή ικανότητα*
5. *Μεταγνωστικές ικανότητες (Learning to learn)*
6. *Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη*
7. *Πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα*
8. *Πολιτισμική συνείδηση και έκφραση*

Κατά συνέπεια, ο πρωταρχικός στόχος της αναδιοργάνωσης των ΑΠΣ έγκειται στο να αναπτύξουν οι μαθητές «ικανότητες-κλειδιά» και να αποκτήσουν «ανώτερης τάξης προσόντα», με χαρακτηριστικά την ευέλικτη, ανοικτή, ομαδοσυνεργατική, καθοδηγούμενη και αυτοκατευθυνόμενη μάθηση, την ανάπτυξη της ικανότητας για επικοινωνία και την καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι στη διά βίου μάθηση.

### **III. ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΠΣ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

#### **ΑΝΑΓΚΕΣ**

---

<sup>1</sup> Στις ΗΠΑ ψηφίστηκε ο Νόμος *No Child Left Behind* (2001), ο οποίος θεωρεί την εγκατάλειψη του σχολείου ως έναν από τους σημαντικότερους δείκτες αξιολόγησης της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος για κάθε Πολιτεία.

- Προώθηση κοινών στρατηγικών στην εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ε.Ε.
- Υποχρέωση παροχής πιστοποιημένων τίτλων σπουδών αντίστοιχων με αυτούς άλλων χωρών της Ε.Ε.
- Δυνατότητα παροχής πιστοποίησης επιπέδου γλωσσομάθειας και γνώσεων Πληροφορικής σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο.
- Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.
- Διατήρηση της εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας με δημιουργικό και ανοικτό τρόπο (γλώσσα, ιστορία κ.λπ.).
- Παροχή εκπαίδευσης σε ολοένα και υψηλότερο επίπεδο, λόγω των ραγδαίων επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων.
- Προώθηση της διά βίου εκπαίδευσης για τη διαρκή αναβάθμιση της γνώσης.
- Έμφαση στα ποιοτικά στοιχεία καθώς και στη διασφάλιση της συνοχής και της αλληλεπίδρασης των παραμέτρων ποιότητας της εκπαίδευσης.
- Περιορισμός της μαθητικής διαρροής.

#### **ΔΕΔΟΜΕΝΑ**

- Τα νέα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα και εξελίξεις (παγκοσμιοποίηση, πολυπολιτισμική κοινωνία κ.τ.λ.).
- Η ανάδειξη της γνώσης ως κυρίαρχου χαρακτηριστικού της εποχής μας.
- Το γεγονός ότι η πληροφορία από μόνη της δεν αποτελεί γνώση· προϋποτίθενται γνώσεις και δεξιότητες για να καταστεί δυνατή η αναζήτηση, η επεξεργασία και η ορθή και δημιουργική αξιοποίησή της.
- Η έξαρση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- Το καταναλωτικό πρότυπο ζωής και οι επιπτώσεις του στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

- Η αύξηση του ποσοστού των αποφοίτων του Γυμνασίου που φοιτούν στο Λύκειο και η ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού.
- Η πίεση που ασκείται στο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς μεγάλος αριθμός αποφοίτων Λυκείου επιθυμεί να εισαχθεί στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
- Η συρρίκνωση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών.

#### **IV. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΠΣ**

- Η έλλειψη συνοχής μεταξύ των βαθμίδων εκπαίδευσης.
- Η λειτουργία του Λυκείου ως σχολείου προπαρασκευής για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Η ποιότητα της παρεχόμενης γνώσης.
- Η κυριαρχία της παραδοσιακής διδασκαλίας, μολονότι η εναλλακτική διδασκαλία εφαρμόζεται ήδη επιτυχημένα κυρίως στις καινοτόμες δράσεις.
- Η περιορισμένη χρήση εποπτικών μέσων, εργαστηρίων, νέων τεχνολογιών, καθώς και η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής.
- Οι αδυναμίες του παιδαγωγικού πλαισίου: το ασφυκτικό Ωρολόγιο Πρόγραμμα, η ανεπάρκεια του διδακτικού χρόνου για δημιουργικές και καινοτόμες δράσεις, η άτυπη διάκριση ανάμεσα σε μαθήματα πρωτεύοντα και δευτερεύοντα, το εξετασιοκεντρικό σύστημα του Λυκείου, το θέμα της παραπαιδείας.
- Η απώλεια προγραμματισμένων διδακτικών ωρών.
- Η χρήση ενός και μοναδικού βιβλίου και η έλλειψη εναλλακτικού διδακτικού υλικού (πολλαπλό βιβλίο, φάκελος μαθήματος, αξιοποίηση ψηφιακών βιβλιοθηκών, e-book).
- Η εισαγωγή των βιβλίων στο εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς προηγούμενη πιλοτική δοκιμασία και αξιολόγηση στη διδακτική πράξη.
- Οι πιέσεις που ασκούνται από πολιτικο-ιδεολογικούς παράγοντες σε γνωστικά αντικείμενα ανθρωπιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα.



- Η παραγνώριση της νέας σχολικής και κοινωνικής πραγματικότητας (π.χ. θέματα που αφορούν ΑμεΑ, Ε.Κ.Ο.).
- Η ελλιπής κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού και η περιορισμένης διάρκειας, επιφανειακή και μαζική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις νέες παιδαγωγικές και διδακτικές προτάσεις.
- Η αξιολόγηση των μαθητών, κατά κύριο λόγο, στο Λύκειο, η οποία δίνει βαρύτητα στην απομνημόνευση γνώσεων πληροφοριακού κυρίως χαρακτήρα.

## **B. ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΠΣ**

### **Τα νέα ΑΠΣ θα πρέπει να στοχεύουν**

- στην ισόρροπη συναισθηματική, πνευματική και σωματική ανάπτυξη των μαθητών, η οποία επιδιώκεται με τον αναπροσανατολισμό των ποιοτικών χαρακτηριστικών της διδασκαλίας. Ο στόχος αυτός μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορες διδακτικές και παιδαγωγικές μεθόδους, καθώς και με την εισαγωγή δραστηριοτήτων, οι οποίες προάγουν την αυτογνωσία, την αυτενέργεια, την υπευθυνότητα, τη δημοκρατική συνείδηση, τη διαλεκτική ικανότητα, τη συνεργατικότητα, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, την ανακαλυπτική μάθηση, την καλλιέργεια μεταγνωστικών δεξιοτήτων, την κριτική σκέψη, τη φαντασία, την αναζήτηση και αξιοποίηση πηγών, την ικανότητα για τη λήψη αποφάσεων, την ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα, τις ανθρωπιστικές αρχές και αξίες,
- στην ανάπτυξη δεξιοτήτων εφαρμογής της γνώσης και επίλυσης προβλημάτων σε αυθεντικά περιβάλλοντα,
- στην καλλιέργεια της ικανότητας κάθε ατόμου για κριτική προσέγγιση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών,
- στη δημιουργία συνθηκών που παρέχουν σε κάθε άτομο τη δυνατότητα της διά βίου μάθησης («μαθαίνω πώς να μαθαίνω», αυτοκατευθυνόμενη μάθηση, επίλυση προβλημάτων κ.ά.),
- στην αξιοποίηση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών μεθόδων αξιολόγησης (π.χ. φάκελος [portfolio] μαθητή, ευρωπαϊκό portfolio

γλωσσών κ.ο.κ.) που λειτουργούν ανατροφοδοτικά σε σχέση με την επίτευξη μαθησιακών διδακτικών στόχων και τη βελτίωση της εκπαιδευτικής πράξης,

- στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής μέσα από την παροχή ίσων ευκαιριών και την καλλιέργεια κοινών στάσεων και αξιών,
- στην καλλιέργεια της συνείδησης του ευρωπαίου πολίτη με την ταυτόχρονη διατήρηση της εθνικής μας ταυτότητας και την ενίσχυση της πολιτισμικής μας αυτογνωσίας.

## **Γ. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΠΣ**

- Οι σκοποί και οι στόχοι των ΑΠΣ πρέπει να αποβλέπουν στην ισόρροπη και αρμονική ανάπτυξη του γνωστικού, του συναισθηματικού και του ψυχοκινητικού τομέα και να συνιστούν ένα γενικό υπόβαθρο σχεδιασμού της διδασκαλίας.
- Τα ΑΠΣ θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη:
  - α) την πολυμορφία του μαθητικού πληθυσμού ως προς τα πολιτιστικά, οικονομικά, κοινωνικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά του,
  - β) τις ατομικές διαφορές των μαθητών, τα ενδιαφέροντά τους και το ιδιαίτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον τους,
  - γ) τις προηγούμενες μορφωτικές εμπειρίες της εκπαίδευσης, στηρίζοντας τη βαθμιαία εμβάθυνση γνώσεων από τάξη σε τάξη και από ενότητα σε ενότητα.
- Επίσης, κρίνεται αναγκαίο:
  - ✓ να εξασφαλίζουν ομαλές μεταβάσεις από τη μια βαθμίδα στην άλλη, με βάση μια ενιαία φιλοσοφία, η οποία λαμβάνει υπόψη τη σχέση του Λυκείου με την Τριτοβάθμια και με τη Μεταδευτεροβάθμια Εκπαίδευση,
  - ✓ να υποστηρίζουν την πολλαπλότητα των πηγών μάθησης και να προωθούν ενεργητικές, συμμετοχικές, διαλογικές, διερευνητικές-ανακαλυπτικές και αυτοκατευθυνόμενες μορφές μάθησης (με τη μορφή project και με έμφαση στις διεπιστημονικές προσεγγίσεις), με παράλληλους θεσμοθετημένους μηχανισμούς ελέγχου και έγκρισης των πηγών,

- ✓ να προβλέπουν την αξιοποίηση των πηγών πληροφοριών (ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, βιβλιοθήκες, εργαστήρια κ.ά.), καθώς και των νέων τεχνολογιών,
- ✓ να δημιουργούν κίνητρα μάθησης για τον μαθητή αλλά και δυνατότητες καινοτόμου δράσης για τον εκπαιδευτικό,
- ✓ να δίνουν τη δυνατότητα ώστε, ανάλογα με το αντικείμενο, να αναπτύσσονται δραστηριότητες οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τα ενδιαφέροντα των μαθητών (καθιέρωση ζώνης πολιτισμού και δραστηριοτήτων σε όλο το εύρος της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και επιλεγόμενων μαθημάτων στο πλαίσιο του ολοήμερου Γυμνασίου),
- ✓ να ενισχύουν την αυτονομία του εκπαιδευτικού έργου και τον κριτικό αναστοχασμό του εκπαιδευτικού, μετατοπίζοντας το κέντρο βάρους της διδακτικής πράξης από τα αντικείμενα διδασκαλίας στα δρώντα υποκείμενα, στον εκπαιδευτικό και στον μαθητή,
- ✓ να ορίζουν το ελάχιστο των γνώσεων για τους μαθητές κάθε τάξης. Στα ΑΠΣ θα πρέπει να προσδιορίζεται με σαφήνεια τι πρέπει να γνωρίζουν οι μαθητές, τι θα μπορούν να κάνουν με αυτά που γνωρίζουν και με ποιους τρόπους οι μαθητές θα υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στη μάθηση,
- ✓ να περιορίζουν τον όγκο της ύλης με στόχο την ουσιαστικότερη κατανόηση και τη μεγαλύτερη συνάφεια της παρεχόμενης εκπαίδευσης με τις ανάγκες της καθημερινής ζωής. Για τον λόγο αυτόν είναι απαραίτητος ο επαναπροσδιορισμός των υποχρεωτικών και των επιλεγόμενων μαθημάτων,
- ✓ να διέπονται από τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης,
- ✓ να επιτρέπουν τη διάχυση των περιεχομένων της μάθησης και να προωθούν την εκπαίδευση για την ειρήνη, για την αειφόρο ανάπτυξη, για την ισότητα των φύλων, καθώς και την Τοπική Ιστορία, την Αγωγή Υγείας, την Αγωγή του Καταναλωτή, την επιχειρηματικότητα κ.ο.κ.,
- ✓ να θεσπίζουν κοινά αποδεκτούς κανόνες σχέσεων και συμπεριφοράς.

#### **Δ. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΤΠΕ) ΚΑΙ ΑΠΣ**

- Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) προσφέρουν νέες δυνατότητες και προοπτικές στη διδακτική πράξη και τη σχολική ζωή και συμβάλλουν στην επίτευξη στόχων όπως οι ακόλουθοι:
  - ✓ ενεργητική και βιωματική προσέγγιση της γνώσης,
  - ✓ ανάληψη ομαδικών συνεργατικών εργασιών,
  - ✓ σύνδεση της γνώσης με την κοινωνία και την καθημερινότητα,
  - ✓ παρουσίαση της πληροφορίας με πολλές μορφές (πολυμέσα),
  - ✓ δόμηση του μαθησιακού υλικού σε μορφή υπερμέσων,
  - ✓ πρόσβαση, χωρίς χρονικούς και τοπικούς περιορισμούς, σε ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες,
  - ✓ αλληλεπίδραση και άμεση ανατροφοδότηση κατά την πορεία της μάθησης,
  - ✓ παρακολούθηση των ατομικών ρυθμών μάθησης,
  - ✓ δημιουργία ρεαλιστικού περιβάλλοντος μάθησης.
- Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται ελάχιστα στην ελληνική εκπαίδευση, ακόμη και όταν υπάρχουν ικανοποιητικές προϋποθέσεις για την αξιοποίησή τους (υλικοτεχνική υποδομή, ύπαρξη βιβλιοθήκης, επιμόρφωση διδακτικού προσωπικού κ.ο.κ.) για λόγους όπως οι εξής:
  - ✓ ο προσανατολισμός της διδασκαλίας, κατά κύριο λόγο, στην απόκτηση δεξιοτήτων εκ μέρους των μαθητών, οι οποίες αυξάνουν την πιθανότητα επιτυχίας στις εξετάσεις,
  - ✓ η κυριαρχία σε μεγάλο βαθμό της μετωπικής, δασκαλοκεντρικής διδασκαλίας, η οποία δεν επιτρέπει στους μαθητές να συλλέγουν, να επεξεργάζονται και να δημοσιοποιούν στοιχεία στο πλαίσιο κοινών δραστηριοτήτων,
  - ✓ η απουσία σαφώς προσδιορισμένου παιδαγωγικού πλαισίου στο οποίο θα εντάσσονται οι ΤΠΕ
- Για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τα ακόλουθα ζητήματα:
  - ✓ Οι εγγενείς αδυναμίες και τα όρια στη χρήση τους,

- ✓ Ο σαφής προσδιορισμός των επιδιωκόμενων στόχων, των αρχών και των διαδικασιών που προϋποτίθενται για την υλοποίησή τους,
- ✓ Ο προσδιορισμός ενός παιδαγωγικού μοντέλου στη βάση του οποίου θα δημιουργείται το εκπαιδευτικό λογισμικό και θα αξιοποιούνται οι ΤΠΕ.

## **Ε. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ**

- Θα πρέπει να δημιουργηθεί από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ως αρμόδιο όργανο, συγκεκριμένο πλαίσιο, το οποίο θα ορίζει επακριβώς τη διαδικασία εκπόνησης, αξιολόγησης και διαρκούς ανανέωσης των ΑΠΣ, με στόχο τη συνεχή αναπροσαρμογή τους στις επιστημονικές, παιδαγωγικές και κοινωνικές εξελίξεις, με ανοικτές και συμμετοχικές διαδικασίες ανατροφοδότησης από την παιδαγωγική επιστήμη και την εκπαιδευτική πράξη.
- Θα πρέπει να προβλέπεται η προσαρμογή των ΑΠΣ σε ειδικές ανάγκες του μαθητικού δυναμικού με την ουσιαστική συμμετοχή των εκπαιδευτικών στην εκπόνησή τους.
- Η έκδοση των ΑΠΣ θα πρέπει να γίνεται σε ξεχωριστά τεύχη για κάθε μάθημα στη βάση μιας εντελώς νέας αισθητικής και φιλοσοφίας, ώστε να καταστούν λειτουργικά εργαλεία, τα οποία όχι μόνο θα εμπνέουν τους συγγραφείς αλλά θα παρέχουν και στους εκπαιδευτικούς εναλλακτικές διδακτικές προτάσεις, ποικίλο υποστηρικτικό υλικό αλλά ακόμη και εναλλακτικούς τρόπους αξιολόγησης του μαθητή (βλ. κείμενο Π.Ι.: «Αξιολόγηση των μαθητών. Πρόταση στο πλαίσιο αναμόρφωσης του Λυκείου»).

## **ΣΤ. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΑΠΣ**

(Ενδεικτικές προτάσεις)

- **Σχετικά με τις δυνατότητες εφαρμογής των νέων ΑΠΣ:**
  - Εξασφάλιση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής.

- **Σχετικά με το θέμα του ασύμπτωτου ανάμεσα στις προβλεπόμενες από τα ΑΠΣ διδακτικές ώρες και στις πραγματοποιούμενες:**
  - Έγκαιρος προγραμματισμός του διδακτικού έργου σε επίπεδο σχολικής μονάδας και μέριμνα από όλους τους αρμόδιους φορείς, ώστε να περιορίζεται στο ελάχιστο η απώλεια διδακτικού χρόνου.
  - Απαιτούμενος διδακτικός χρόνος κάθε σχολικού έτους τουλάχιστον 25 εβδομάδων.
  - Καθιέρωση της διδασκαλίας όλων των αντικειμένων σε δίωρη, τουλάχιστον, εβδομαδιαία βάση.
  
- **Σχετικά με το θέμα του καθορισμού του περιεχομένου της διδακτέας ύλης:**
  - Σε κάθε γνωστικό αντικείμενο, στο 10-20% του συνόλου του διδακτικού χρόνου διδάσκονται θέματα επιλεγόμενα από τους διδάσκοντες, οι οποίοι λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

## **Z. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ**

Η συζήτηση για την αναμόρφωση των ΑΠΣ της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης επηρεάζεται αναπόφευκτα από τρεις παράγοντες: α) από τις διαρκείς μεταβολές που σημειώνονται σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο, β) από την τάση γενίκευσης της λυκειακής εκπαίδευσης και γ) από την πίεση που ασκεί στο Λύκειο το σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και αντίστροφα.

Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία, οι απόφοιτοι Λυκείου στην Ελλάδα (Γενικού και Τεχνικο-Επαγγελματικού) στην ηλικία των 20-25 ετών αποτελούν το 82,1% του συνόλου των νέων. Στόχος της Ε.Ε. είναι να ανέλθει το ποσοστό αυτό, ως το 2010, στο 85% κατά μέσο όρο, ενώ το σημερινό ποσοστό στην Ε.Ε. είναι κατά μέσο όρο 78,1% (ΕΥ, 2008). Η

αυξητική αυτή τάση δημιουργεί το φαινόμενο της πολυμορφίας του μαθητικού δυναμικού στις λυκειακές τάξεις.

Ειδικότερα, ο επαναπροσδιορισμός του Λυκείου οφείλει να λαμβάνει υπόψη, ανάμεσα σε άλλα, την πολυμορφία των μαθητών ως προς τα πολιτιστικά, οικονομικά, κοινωνικά και γεωγραφικά τους χαρακτηριστικά, το κλίμα δυσαρέσκειας της σχολικής κοινότητας για τη λυκειακή, κατά κύριο λόγο, εκπαίδευση, το μειωμένο ενδιαφέρον των μαθητών για το σχολείο, καθώς και τις προηγούμενες μορφωτικές εμπειρίες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Είναι όμως, επίσης, ανάγκη να τονίσουμε πως το Λύκειο δεν αποτελεί απλώς γραμμική επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης· συνιστά διακριτή βαθμίδα, η οποία παρέχει ανώτερης τάξης μορφωτικά εφόδια και σχετίζεται με τη Μεταδευτεροβάθμια και με την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Τα νέα ΑΠΣ, όπως προτείνονται από το Π.Ι., φιλοδοξούν να συμβάλουν στη δημιουργία ενός σχολικού προτύπου με ευδιάκριτο και αυτοτελή μορφωτικό προσανατολισμό. Στόχος είναι η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση να παρέχει γνώσεις και δεξιότητες και να καλλιεργεί στάσεις και συμπεριφορές, ώστε οι μαθητές να μπορούν να διαμορφώσουν στη φάση αυτή της ζωής τους ένα σχέδιο για την προσωπική, κοινωνική και εργασιακή τους διαδρομή. Ειδικότερος στόχος είναι η εκπόνηση ΑΠΣ που θα ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των μαθητών και στα μελλοντικά περιβάλλοντα μάθησης, στα οποία αυτοί θα κληθούν να ζήσουν.

**Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο επιφυλάσσεται να υποβάλει συγκεκριμένη πρόταση και για την Τεχνολογική Εκπαίδευση (ΕΠΑ.Λ., Ε.Π.Α.Σ.).**

## **ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

### **➤ Α΄ Λυκείου**

Προτείνεται ομάδα υποχρεωτικών μαθημάτων Γενικής Παιδείας και υποχρεωτικών μαθημάτων Επιλογής, καθώς και Ζώνη Πολιτισμού και Δραστηριοτήτων.

➤ **Β΄ Λυκείου**

Προτείνονται δύο Κύκλοι Σπουδών. Προβλέπονται υποχρεωτικά μαθήματα Γενικής Παιδείας κοινά και για τους δύο Κύκλους. Κάθε Κύκλος Σπουδών περιλαμβάνει α) υποχρεωτικά μαθήματα Γενικής Παιδείας με ωρολόγιο πρόγραμμα, στόχους και βαθμό δυσκολίας προσαρμοσμένα κατάλληλα για κάθε Κύκλο και β) υποχρεωτικά μαθήματα Επιλογής (μαθήματα Ειδίκευσης). Και για τους δύο Κύκλους προβλέπονται μαθήματα Ελεύθερης Επιλογής καθώς και Ζώνη Πολιτισμού και Δραστηριοτήτων.

➤ **Γ΄ Λυκείου**

Προτείνονται τρεις Κύκλοι Σπουδών. Προβλέπονται υποχρεωτικά μαθήματα Γενικής Παιδείας κοινά για όλους τους Κύκλους. Κάθε Κύκλος Σπουδών περιλαμβάνει α) υποχρεωτικά μαθήματα Γενικής Παιδείας με ωρολόγιο πρόγραμμα, στόχους και βαθμό δυσκολίας προσαρμοσμένα κατάλληλα για κάθε Κύκλο και β) υποχρεωτικά μαθήματα Επιλογής (μαθήματα Ειδίκευσης). Και για τους τρεις Κύκλους προβλέπονται κοινά μαθήματα Ελεύθερης Επιλογής.

**ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:**

- Στα μαθήματα *Ελεύθερης Επιλογής* και στη *Ζώνη Πολιτισμού και Δραστηριοτήτων* μπορεί να δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής των μαθητών διαφορετικών τάξεων στο ίδιο μάθημα Επιλογής ή στην ίδια Δραστηριότητα.

**Η. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ**

**Ι. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ**

- Ειδικότερα για τη βαθμίδα του Λυκείου, η αξιολόγηση σε όλο το εύρος των γνωστικών αντικειμένων και των δραστηριοτήτων μπορεί να γίνεται σε εθνικό, περιφερειακό, νομαρχιακό ή σε επίπεδο σχολικής μονάδας.



- Η αξιολόγηση πρέπει να αξιοποιεί έγκυρα εργαλεία και να εφαρμόζει διαδικασίες προσδιορισμένες με ακρίβεια, γνωστές εκ των προτέρων σε όλους.
- Σκοπός της αξιολόγησης είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων και η ανατροφοδότηση των αρμόδιων φορέων, οι οποίοι θα προβαίνουν στις αναγκαίες βελτιωτικές παρεμβάσεις.
- Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να ληφθεί ώστε να εξασφαλιστεί η ισότιμη αντιμετώπιση όλων των διδακτικών αντικειμένων.
- Η θεσμοθέτηση και εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης του μαθητή κρίνεται αναγκαία, διότι συμβάλλει στην επίτευξη του μορφωτικού σκοπού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, δημιουργώντας το πλαίσιο όπου μαθητές και διδάσκοντες συνδιαμορφώνουν την ποιοτική και αποτελεσματική εκπαιδευτική διαδικασία.

## **II. ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

- Καθοριστικός παράγοντας επιτυχίας στην εισαγωγή οποιασδήποτε αλλαγής ή καινοτομίας στον χώρο της εκπαίδευσης αποτελεί ο εκπαιδευτικός, ο οποίος, προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις, θα πρέπει να επιμορφώνεται συνεχώς, ώστε να αποκτά ή να εκσυγχρονίζει τα επιστημονικά και παιδαγωγικά εφόδια που θα τον βοηθήσουν να ανταποκριθεί στον ρόλο του. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης κρίνεται αναγκαία, όχι μόνο για την επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξή τους αλλά και για τη διαρκή βελτίωση του ίδιου του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Παράλληλα με τις προσπάθειες για αλλαγές στη δομή του σχολείου, στα Α.Π.Σ. και στο διδακτικό και υποστηρικτικό υλικό, θα πρέπει να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν προγράμματα επιμόρφωσης ανάλογα με τις ανάγκες των επιμέρους κλάδων των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης. Στόχος των προγραμμάτων αυτών θα είναι η ενίσχυση του ενδιαφέροντος των εκπαιδευτικών για το έργο τους, η ευαισθητοποίησή τους, η ανανέωση και ο εμπλουτισμός των θεωρητικών γνώσεων για το αντικείμενό τους,

καθώς και για γενικότερα θέματα της εκπαίδευσης και, παράλληλα, η βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους σε σχέση με τη διδακτική πρακτική.

**Θ. ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΡΟΤΑΣΗΣ  
ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

- Εδραιώνεται ο αυτοτελής μορφωτικός χαρακτήρας του Λυκείου.
- Δίνεται έμφαση στην ανθρωπιστική παιδεία.
- Προωθείται η σταδιακή εμπάθυνση στα γνωστικά αντικείμενα και όχι η κάθετη εξειδίκευση.
- Η δομή αυτή του Λυκείου παρακολουθεί τον βαθμό ωρίμανσης των μαθητών και ενισχύει τη λήψη πρωτοβουλιών και αποφάσεων από την πλευρά τους, καθώς, από τη Α΄ ως τη Γ΄ Λυκείου, αυξάνεται σταδιακά η δυνατότητά τους να επιλέγουν τα γνωστικά αντικείμενα και τις δραστηριότητες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις τους.
- Περιορίζεται η ανάγκη για φροντιστηριακή υποστήριξη, καθώς ο μαθητής θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στον βαθμό δυσκολίας των μαθημάτων που ο ίδιος επιλέγει.
- Παρέχεται η δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, εφόσον οι διδάσκοντες θα μπορούν να οργανώνουν επιλεγόμενα θέματα για κάθε γνωστικό αντικείμενο και τη Ζώνη Πολιτισμού και Δραστηριοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα και των μαθητών τους.
- Με την εισαγωγή της Ζώνης Πολιτισμού και Δραστηριοτήτων ανοίγει δημιουργικά το σχολείο προς την κοινωνία και τον πολιτισμό, παρέχοντας τις δυνατότητες και προϋποθέσεις για μια διαρκή ώσμωση και αλληλεπίδραση.
- Ο διδακτικός χρόνος των 25 τουλάχιστον εβδομάδων ετησίως επιτρέπει την ταύτιση της διδακτέας με την εξεταστέα ύλη.

- Πρόκειται για ρεαλιστική, εφικτή πρόταση, η οποία λαμβάνει υπόψη τις αδυναμίες του παιδαγωγικού πλαισίου και απαντά σε αυτές.
- Πρόκειται για ανοικτή πρόταση, η οποία, εμπεριέχοντας τις αρχές της συνοχής και της εμβάθυνσης στα γνωστικά αντικείμενα, αλλά και τις αρχές της ελεύθερης επιλογής και της ανάληψης πρωτοβουλιών από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, μπορεί να δεχτεί ποικίλες τροποποιήσεις και εξειδικεύσεις, ώστε να εμπλουτισθεί σε κάθε μία από τις επιμέρους πτυχές της.